



กรมป่าไม้

คู่มือ
ชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูก
ในพื้นที่ คทช.



ส่วนวนวัฒนวิจัย

สำนักวิจัยและพัฒนาการกรมป่าไม้ กรมป่าไม้

2563



กรมป่าไม้

คู่มือ
ชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูก
ในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย
สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

หนังสือ : คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
พิมพ์ครั้งแรก : 1,000 เล่ม
ปีที่พิมพ์ : 2563
สำนักงาน : ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้
61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร 0-2561-4292-3 ต่อ 5408

ที่ปรึกษา : นายอรรถพล เจริญชันษา อธิบดีกรมป่าไม้
นายปรมินทร์ วงศ์สุวรรณ รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายจิระศักดิ์ ชูความดี รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายสุชาติ กัลยาวงศา ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้

ผู้จัดทำ : นายสุทัศน์ เล้าสกุล ผู้อำนวยการส่วนวนวัฒนวิจัย
นางวรรณ หิมพานต์ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
นางสัจจาพร หงษ์ทอง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
ว่าที่ร้อยตรีหญิงนุสบา ไหมเงิน พนักงานราชการ
นายสุรินทร์ แข่งขัน พนักงานราชการ
นางสาวสุจิรา เจริญกรุง พนักงานราชการ
นางสาวปิยนุช รับพร พนักงานราชการ
นางสาวจารุณี ไนริเวช พนักงานราชการ
นางสาวสุพัตรา กล่อมอิม พนักงานราชการ
นางสายชล นนท์แก้ว พนักงานราชการ
นายธีรยุทธ วงสอน พนักงานราชการ
นางสาวน้ำฝน อินทร์โคกสูง พนักงานราชการ
นางสาวนรมน ภูมิรินทร์ พนักงานราชการ

พิมพ์ที่ : บริษัท พี. เพรส จำกัด
โทร. 0 2742 4754 - 5

สารจากอธิบดีกรมป่าไม้

จากปัญหาคนที่อาศัยในป่าที่มีสะสมกันมาอย่างช้านาน รัฐมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาคนอยู่กับป่ามาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ที่เป็นการพยายามที่จะสอบสวนพิสูจน์สิทธิของประชาชนที่อยู่อาศัยและทำกินในป่า แต่นับว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากกฎระเบียบที่รองรับยังไม่ชัดเจน คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้จัดตั้งขึ้นตาม มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557 เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน โดยได้จัดทำโครงการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชนโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่รับรองสิทธิร่วมให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งที่ดินนั้นยังคงเป็นของรัฐ โดยมุ่งเน้นการทำให้ถูกกฎหมายและมีการจัดการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยที่ประชาชนได้ที่ดินทำประโยชน์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กรมป่าไม้ เป็นหน่วยงานที่ต้องให้การสนับสนุนข้อมูลด้านชนิดพรรณไม้ที่สามารถปลูกและใช้ประโยชน์จากผลิตผลได้โดยไม่ต้องทำลายต้นไม้หรือตัดต้นไม้ออกจากพื้นที่ ซึ่งตรงตามเป้าหมายของการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่า และยังเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว กรมป่าไม้ โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ จึงได้จัดทำหนังสือคู่มือ ชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช. เล่มนี้ขึ้นโดยหวังว่าประชาชนจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างป่า สร้างรายได้ ต่อไป



(นายอรรถพล เจริญชันษา)

อธิบดีกรมป่าไม้

กรกฎาคม 2563

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

สารจากผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้

คนกับป่าไม้ มีความผูกพันกันมายาวนาน คนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าไม้ โดยเฉพาะปัจจัย 4 อันเป็นปัจจัยพื้นฐานหากป่าไม้ยั่งยืน คนที่อาศัยจะมีความมั่นคง ในขณะที่เดียวกันปัญหาของคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าไม้อย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็เป็นปัญหายาวนานเช่นเดียวกัน คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ที่จัดตั้งขึ้นตาม มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557 ได้จัดทำโครงการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้เป็นกลุ่มหรือชุมชนเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐโดยได้รับรองสิทธิร่วมให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ที่ดินนั้นยังคงเป็นของรัฐ เป็นแนวนโยบายหนึ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับคนสามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า ในขณะที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพป่าไม้

กรมป่าไม้ โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ ได้จัดทำหนังสือคู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช. เล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลของพรรณไม้สำหรับเลือกปลูกตามความเหมาะสมของพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้เสนอรูปแบบการปลูก รวมไปถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตที่ได้จากพรรณไม้แต่ละชนิด โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ประชาชนที่ได้รับสิทธิการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ คทช. ได้ผลตอบแทนจากการปลูกต้นไม้ ในขณะที่ประเทศไทยได้พื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น



(นายสุชาติ กัลยาวงศา)

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้

กรกฎาคม 2563

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

คำนำ

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2557 เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน โดยได้จัดทำโครงการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชนโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่รับรองสิทธิร่วมให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งที่ดินนั้นยังคงเป็นของรัฐ

ป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ มีพื้นที่ 64,667,395.99 ไร่ เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายในการจัดสรรที่ดินให้แก่ชุมชนตามนโยบายดังกล่าว ดังนั้นเพื่อให้กลุ่มหรือชุมชนที่ได้รับการรับรองสิทธิจะได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรแนะนำให้เลือกปลูกชนิดพรรณไม้ที่สามารถนำส่วนต่าง ๆ นอกเหนือจากเนื้อไม้ เช่น ใบ ดอก ผล มาใช้ประโยชน์ รวมถึงพืชสมุนไพร เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตมาใช้หรือทำรายได้โดยไม่ต้องตัดหรือทำลายต้นไม้นั้นนอกจากพื้นที่

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ จึงได้รวบรวมรายชื่อชนิดพรรณไม้และประโยชน์มาจัดทำเป็นคู่มือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกชนิดไม้ที่จะปลูกอย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คณะผู้จัดทำ
กรกฎาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมา	1
การคัดเลือกพันธุ์ไม้เพื่อการปลูกป่าฟื้นฟู	4
ไม้ชั้นบน	7
สัก	8
ยางนา	9
พะยูง	10
ชิงชัน	11
แดง	12
ตะเคียนทอง	13
ประดู่ป่า	14
มะค่าโมง	15
ยางแดง	16
เหียง	17
เทพทาร์	18
กระบก	19
ก่อเดือย	20
ขนุนป่า	21
เขลง	22
จ้าวแดง	23
ตะคร้อ	24
ทะโล้	25
ประ	26
พะยอม	27
มะกอก	28
มะม่วงป่า	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สะท้อน	30
สมอไทย	31
สมอพิเภก	32
สำรอก	33
เหรียญ	34
ไม้ชั้นกลาง	35
กระโดน	36
กระถินบ้าน	37
การบูร	38
กำลังเสือโคร่ง	39
กุ่มน้ำ	40
เกาลัดไทย	41
ซี่เหล็ก	42
คอแลน (ลิ้นจี่ป่า)	43
จันอิน	44
ชะมวง	45
ตะลิงปลิง	46
ตำว	47
ตัวเกลี้ยง	48
เนียง	49
เปิ้ล้าใหญ่	50
ไผ่	51
เพกา	52
มะขาม	53
มะขามป้อม	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
มะแขว่น	55
มะคาเดเมีย	56
มะคำดีควาย	57
มะดัน	58
มะตูม	59
มะพลับ	60
มะไฟ	61
มะเฒ่าสาย	62
มะรุ่ม	63
มะหวด	64
ยอป่า	65
สะเดา	66
ส้มแขก	67
หว่า	68
หาด	69
อะโวคาโด	70
อบเชยเทศ	71
ผลไม้เมืองร้อน เช่น เงาะ ทุเรียน ลำไย ลองกอง	72
ไม้พุ่ม	73
กาแฟ	74
กล้วย	75
โกโก้	76
คอนแวน	77
ชะอม	78
ชา	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ขำมะเลียง	80
ปลาไหลเผือก	81
ผักพุม (หมากหมก)	82
ผักหวานบ้าน	83
ผักหวานป่า	84
ผักเหมียง (เขลียง)	85
มะนาวไม่รู้โห่	86
มันปู	87
เมี่ยง	88
รามใหญ่	89
ส้มป่อย	90
หม่อน	91
หวาย	92
ไม้ชั้นล่าง	93
กระเจียว	94
กระเจียวมอญ	95
กระชายดำ	96
กระวาน	97
กล้วยไม้	98
ขมิ้น	99
ชิง	100
ชำ	101
ควาตอง	102
เครือออน	103

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ชะพลู	104
ดีปลากั้ง	105
ดีปลี	106
โตไม่รู้ลืม	107
บุกคางคก	108
บอระเพ็ด	109
ผักกูด	110
ผักไผ่	111
ผักหนาม	112
พริกไทย	113
ไพล	114
ฟักข้าว	115
ฟ้าทะลายโจร	116
ย่านาง	117
รางจืด	118
หญ้าหนวดแมว	119
หนอนตายหายาก	120
หม้อข้าวหม้อแกงลิง	121
อัญชัน	122
พืชเกษตร เช่น ข้าวไร่ ข้าวโพด กะหล่ำปลี	123
รูปแบบการปลูก	124
มูลค่าทางเศรษฐกิจของพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ	146
คำขอบคุณ	156
เอกสารอ้างอิง	157

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 มูลค่าทางเศรษฐกิจของพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ

146

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพวาดจำลองของลักษณะชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตามการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำของประเทศไทย	3
ภาพที่ 2 ชนิดป่าในประเทศไทยตามระดับความสูง จากระดับทะเลปานกลาง	4

ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เห็นชอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ ซึ่งผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131 ตอนพิเศษ 206 ง ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2557 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2557 ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2557 กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า คทช. มีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ และกำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ประธาน คทช. มอบนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ทำกิน ในระยะเร่งด่วน ดังนี้

- การจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด ในรูปแบบสหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมเพื่อร่วมกันบริหารจัดการที่ดิน รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่

- ที่ดินของรัฐทุกประเภท ต้องป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- พื้นที่ต้นน้ำในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และ 2 ซึ่งในหลักการต้องให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขให้เหมาะสม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง

มาปฏิบัติ เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ มาพัฒนาและดูแลหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ป่า

- พื้นที่กันชนรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ให้จัดในรูปแบบป่าชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ป่าสมบูรณ์ถูกบุกรุก

- การจัดที่ดินของรัฐให้แก่ผู้ยากไร้ ภายใต้การดำเนินงานของ คทช. ให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานของรัฐ และ คทช. กำหนด เรียกชื่อว่า “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน” (สำนักจัดการที่ดินของรัฐ, ม.ป.ป.)

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ กรมป่าไม้จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานตามกรอบมาตรการแก้ไขปัญหา โดยจำแนกออกเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีพื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำ 1 2 3 4 และ 5 (ภาพที่ 1) ทั้งก่อนและหลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยมาตรการหนึ่งคือ ให้มีการปลูกต้นไม้หรือไม้ยืนต้นในพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการปลูกเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าแล้ว พื้นที่ดังกล่าวควรทำการปลูกต้นไม้ที่ประชาชนหรือชุมชนบริเวณใกล้เคียงสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความเหมาะสมกับสถานะของพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายและให้การแก้ไขปัญหาครั้งนี้เกิดความยั่งยืนสืบไป



การแบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำของประเทศไทย

ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร แบ่งออกเป็น 1A ได้แก่ พื้นที่ที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ และ 1B เป็นพื้นที่ที่สภาพป่าส่วนใหญ่ได้ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาหรือการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อน พ.ศ. 2525

ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เป็นพื้นที่ที่สามารถนำพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นนี้ไปใช้เพื่อประโยชน์ที่สำคัญอย่างอื่นได้ เช่น การทำเหมืองแร่

ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งการทำไม้ เหมืองแร่ และการปลูกพืชกิจกรรมประเภทไม้ยืนต้น

ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 สภาพป่าที่ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนใหญ่

ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เป็นที่ราบหรือที่ลุ่มหรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ป่าไม้ได้ถูกใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาและกิจการอื่นไปแล้ว

ภาพที่ 1 ภาพวาดจำลองของลักษณะชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตามการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำของประเทศไทย

ที่มา: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2535)

การคัดเลือกพันธุ์ไม้เพื่อการปลูกป่าฟื้นฟู

โดยทั่วไปการปลูกต้นไม้จะต้องคำนึงถึงลักษณะของพื้นที่หรือประเภทของป่าดั้งเดิมในพื้นที่ ป่าไม้ในประเทศไทยที่จัดแบ่งตามความสูงเหนือระดับทะเลปานกลาง แบ่งได้เป็น 8 ชนิด ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าพรุ และ ป่าชายเลน (ภาพที่ 2)



ภาพที่ 2 ชนิดป่าในประเทศไทยตามระดับความสูงจากระดับทะเลปานกลาง

ที่มา: สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช (ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนรวมนวนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ในการคัดเลือกพันธุ์ไม้เพื่อการฟื้นฟูป่า (forest restoration) ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม (degraded forest) มีแนวทางที่สำคัญคือ การปลูกป่าแบบผสมผสานระหว่างการใช้พันธุ์พืชเบิกนำ (pioneer species) หรือไม้โตเร็ว (fast growing species) ร่วมกับพันธุ์พืชดั้งเดิม (native species) โดยในระยะแรกทำการปลูกพืชเบิกนำเพื่อให้เข้าไปตั้งตัวและปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญทดแทนของพรรณพืชท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ระยะที่สองเริ่มลงมือปลูกไม้ดั้งเดิมเสริมเข้าไปภายหลังเพื่อปัจจัยแวดล้อมมีความเหมาะสม (ดอกรัก, 2555) ไม้เบิกนำที่ควรนำมาปลูกบนพื้นที่สูงและมีความชื้นในดินมากโดยเฉพาะบริเวณป่าต้นน้ำลำธาร ได้แก่ ทะโล้ (*Schima wallichii*) ลำพูป่า (*Duabanga grandiflora*) ปลายสาน (*Eurya acuminata*) ขนุนป่า (*Artocarpus rigidus*) ก่อแป้น (*Castanopsis divesifolia*) สอยดาว (*Mallotus paniculatus*) ทองหลวงป่า (*Erythrina subumbrans*) กางหลวง (*Albizia chinensis*) มะมือ (*Choerospondias axillaris*) และปอแต็บ (*Macaranga kurzii*) เป็นต้น เมื่อพรรณพืชเหล่านี้อายุประมาณ 2 - 3 ปี พื้นที่ป่าฟื้นฟูเริ่มมีร่มเงาเพิ่มมากขึ้น จึงปลูกไม้ดั้งเดิมที่มีความทนร่มสูง (shade tolerance species) เพิ่มเข้าไป เช่น จำปีป่า (*Magnolia henryi*) กายาน (*Styrax benzoides*) ก่อใบเลื่อม (*Castanopsis tribuloides*) ก่อเดือย (*Castanopsis acuminatissima*) และกำลังเสือโคร่ง (*Betula alnoides*) เป็นต้น (Marod et al., 2012)

การปลูกพืชเป็นลำดับชั้นในปัจจุบันมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งได้พัฒนาจากการเรียนรู้เกี่ยวกับชั้นเรือนยอด ลักษณะและธรรมชาติของต้นไม้ เช่น ระบบการหยั่งรากของพืชที่ต่างกันทำให้ไม่แย่งอาหารกัน ความต้องการแสงของพืชแต่ละชนิดไม่เท่ากันทำให้สามารถปลูกบริเวณใกล้เคียงกันได้ เป็นต้น โดยเน้นหลักการอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ต้นไม้เล็กจะได้ปุ๋ยจากต้นไม้ใหญ่ ไม้ใหญ่อาศัยต้นไม้เล็กในการคลุมดิน

เพื่อให้เกิดความชุ่มชื้น ไม้ใหญ่ช่วยพรางแสงให้กับต้นไม้บางชนิดที่อยู่ในระดับต่ำกว่า เป็นต้น ภูมิปัญญาการปลูกพืชเป็นลำดับชั้น สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น ภูมิปัญญาเกษตร 4 ชั้น ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยวให้เป็นเกษตรเชิงนิเวศหรือเกษตรผสมผสานที่มีสภาพใกล้เคียงกับป่าธรรมชาติ เช่น ไม้เรือนยอดชั้นบน ได้แก่ ตะเคียนทอง สัก ยางนา สะเดา จำปาทอง สะตอ เหมียง กระท้อน เป็นไม้ที่ลำต้นสูงและผลเป็นอาหาร ไม้เรือนยอดชั้นกลาง เช่น มะขามป้อม กระโดน ชะมวง ตัวเกลี้ยง ซึ่งเป็นไม้เพื่อการกิน ขาย ใช้เป็นอาหารและสมุนไพร ไม้ที่ปกคลุมผิวดิน เช่น กระเจี๊ยบ กระชาย หวาย ขมิ้น ใช้เป็นอาหารและสมุนไพร และพันธุ์พืชที่ใช้ประโยชน์จากส่วนที่อยู่ใต้ดิน เช่น กลอย ชিং ข่า กระชาย กระทือ ตัวอย่างเช่นการปรับเปลี่ยนพื้นที่สวนกาแฟโดยการนำพันธุ์พืชที่มีชั้นเรือนยอดหลายชั้นมาปลูกผสมผสานลงไปโดยไม่ต้องเพิ่มพื้นที่ ทำให้จากสวนกาแฟเดิมซึ่งเป็นเกษตรเชิงเดี่ยวได้ทำการปลูกเพิ่มโดยสะตอที่มีเรือนยอดสูงอยู่ชั้นบน ใต้ต้นสะตอสามารถปลูกลองกอง มังคุด กล้วย ฝรั่ง ลงไปได้เป็นเรือนยอดชั้นรอง ใต้ต้นของเรือนยอดชั้นรองปลูกผักเหียง ผักหวาน และพืชสวนครัวอื่น ซึ่งเป็นไม้เรือนยอดชั้นล่าง และสามารถปลูกพืชหัว เช่น กลอย ชিং ข่า ขมิ้น เป็นเรือนยอดชั้นใต้ดิน เป็นต้น โดยการปลูกป่าดังกล่าวได้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้พอกิน พอใช้ และรักษาสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม (วิธพอเพียง, ม.ป.ป.)

ส่วนงานวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้นำเสนอชนิดพรรณไม้ จำนวน 111 ชนิด (ไม่รวมผลไม้เมืองร้อนและพืชเกษตร) ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช. ตามหลักเกณฑ์ของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ โดยสามารถเลือกชนิดพรรณตามถิ่นที่พบเดิม รวมถึงความต้องการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของพรรณไม้ พอสังเขป ดังต่อไปนี้

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ไม้ชั้นบน

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์

สัก

Tectona grandis

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบในฤดูร้อน เปลือกแตกเป็นร่องตื้นเล็ก ๆ สีเทา ใบ เดี่ยว โคนใบมน ปลายใบแหลม ใบสากคาย ดอก เป็นช่อใหญ่หลวม ๆ ตามปลายกิ่ง ดอกมีขนาดเล็ก สีขาวนวล ร่วงง่าย ผล แห้ง เป็นกระเปาะค่อนข้างกลม เมล็ด 1-3 เมล็ด
ถิ่นที่พบ ป่าเบญจพรรณ (เมดไทย, ม.ป.ป)

การใช้ประโยชน์

ใบ นำมาต้มกับน้ำรับประทานเป็นยาลดระดับน้ำตาลในเลือด มีสรรพคุณเป็นยา แก้อิษโเลहित ใบใช้ทำเป็นยาอมแก้เจ็บคอ (เมดไทย, ม.ป.ป)



ยางนา

Dipterocarpus alatus

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ เปลือก หนาเรียบสีเทาปนขาว โคนมักเป็นพู ใบ เดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่แกมรูปหอก กว้าง 8 - 15 เซนติเมตร ยาว 20 - 35 เซนติเมตร มีขนสีน้ำตาล ดอก สีชมพู ออกเป็นช่อสั้น ๆ ตามง่ามใบ ตอนปลายกิ่ง ผล ผลกลม มีปีกยาว 2 ปีก ปีกสั้น 3 ปีก

ถิ่นที่พบ ในป่าดงดิบ และตามที่ต่ำชุ่มชื้นใกล้แม่น้ำ ลำธาร ทั่วไป (พันธุ์ไม้มงคลพระราชทาน, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

น้ำมันใช้ทาไม้ ยาแนวเรือ ใช้เดินเครื่องยนต์แทนน้ำมันซีล ทำน้ำมันใส่แผล แก้โรคเรื้อน (พันธุ์ไม้มงคลพระราชทาน, ม.ป.ป.)



พะยูน

Dalbergia cochinchinensis

ลักษณะ

ไม้ยืนต้น ผลัดใบช่วงสั้น ๆ ทรงพุ่มรูปไข่หรือแผ่กว้าง โปรง ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ปลายใบแหลมเป็นติ่งหู โคนใบมนกว้าง ดอก ช่อแบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายยอดหรือซอกใบใกล้ปลายยอด กลีบดอกรูปดอกถั่ว สีขาวนวล มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ผล เป็นฝักแห้งไม่แตกออก ฝักรูปขอบขนาน เมล็ดรูปไต สีน้ำตาลเข้ม

ถิ่นที่พบ พบตามป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าดิบแล้ง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้นหรือแก่น ผสมแก่นสนสามใบ แก่นแสมสาร และแก่นขี้เหล็ก ต้มน้ำดื่มแก้มะเร็ง เปลือก ต้มเอาน้ำอมแก้ปากเปื่อย ปากแตกกระแหว่ง ยางสด ใช้ทาแก้เท้าเปื่อย (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ชิงชัน

Dalbergia oliveri

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ ผลัดใบ เปลือก หนาสีน้ำตาลอมเทา ล่อนเป็นแว่น ๆ ใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบย่อยรูปรีแกมรูปไข่ หรือเรียงเป็นรูปขอบขนานแกมรูปหอก ดอก เล็กสีขาวแกมม่วง เกิดบนช่อดอกเชิงประกอบตามปลายกิ่ง ผล เป็นฝักแบน ๆ ยาวรี รูปขอบขนาน หัวท้ายแหลม

ถิ่นที่พบ พบทั่วไปป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้งทั่วทุกภาคของประเทศ (สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

แก่น ผสมยาบำรุงธาตุ เปลือก ใช้ต้มชำระล้างและสมานแผลเรื้อรัง (สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)



แดง

Xylia xylocarpa

ลักษณะ

ไม้ยืนต้น กิ่งก้านลู่ลง เปลือกเรียบสีเทาอมแดง เปลือกชั้นในสีชมพู ใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้นปลายคู่ เรียงเวียน มีต่อมที่รอยต่อของก้านข้อและก้านใบย่อย ดอกช่อดอกแบบช่อกระจุกแน่นทรงกลม ไม่แตกแขนง ดอกสีเหลืองอ่อนเรียงอัดแน่นอยู่บนฐานดอก ผล เป็นฝักแบน รูปไต หนาแข็ง สอบลงที่ฐาน โค้งงอที่ส่วนปลาย รูปร่างคล้ายBUMMEONG

ถิ่นที่พบ พบตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ดอก ใช้ยาสำหรับแก้ไข้ บำรุงหัวใจ เปลือกต้น รสฝาดร้อน ช่วยสมานธาตุ ขับฟอกและบำรุงเลือด เนื้อในเมล็ดของฝักอ่อนและยอดอ่อน รับประทานได้ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ตะเคียนทอง

Hopea odorata

ลักษณะ

ไม้ยืนต้น ขนาดใหญ่ ไม้ผลัดใบ เรือนยอดแน่นสีเขียวเข้ม เป็นพุ่มกลม ลำต้นเปลาตรง ใบ เดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปไข่แคบหรือขอบขนาน หูใบเป็นรูปสามเหลี่ยม หลังใบมีต่อม อยู่ตามง่ามแขนงเส้นใบ ดอก ออกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกสีเหลืองแกมน้ำตาล มีกลิ่นหอม ผล ผลแห้งไม่แตก รูปกลมหรือรูปไข่เกลี้ยง มีปีก รูปใบพาย ยาว 1 คู่

ถิ่นที่พบ พบขึ้นตามป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ใกล้เคียง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เปลือก รสฝาดเมา ใช้สมานแผล แก้บิดมูกเลือด แก้เหงือกอักเสบ และฆ่าเชื้อโรค ในปาก ยาง บดเป็นผงรักษาบาดแผล ชัน ใช้ผสมน้ำมันยางทาไม้ ทำน้ำมันชักเงา ยาแนวเรือ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ประดู่ป่า

Pterocarpus macrocarpus

ลักษณะ

ไม้ต้น ต้นขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ สูง 15-30 เมตร ใบ ใบประกอบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยมี 3 - 13 คู่เรียงสลับ ใบรูปไข่ หรือขอบขนาน โคนใบรูปลิ้นถึงกลม ปลายใบแหลม หรือเป็นติ่งแหลม **ดอก** ช่อดอกแบบช่อกระจกระจ (raceme) แยกแขนง ออกตามซอกใบ ใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยงรูปประฆังปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกรูปถ้วย เกสรเพศผู้ 10 อัน **ผล** ผลเป็นฝักแบนคล้ายโล่ มีปีกเป็นแผ่นกลม **เมล็ด** 1 - 2 เมล็ด รูปทรงรี (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ ขึ้นอยู่ในป่าเบญจพรรณชื้น และป่าดิบแล้งทั่วไป พบที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 100 - 600 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ มีสีแดงอมเหลือง มีลวดลายสวยงาม แข็งแรง ใช้ในงานก่อสร้าง ทำเสา พื้น ต่อเรือ เครื่องเรือน เครื่องดนตรี แก่น สีแดงคล้ายใช้ย้อมผ้า เปลือก ให้น้ำฝาดใช้ฟอกหนัง และนำไปต้มน้ำ ต้มแก้อาการท้องเสีย ราก ต้มน้ำดื่มรักษาโรคบิด (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

สวนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ สอนมวช.สงขลา

มะค่าโมง

Afzelia xylocarpa

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ สูง 10 - 18 เมตร เรือนยอดแผ่กว้าง ต้นแก่มีปุ่มปม ใบ เป็นใบประกอบ เรียงสลับกัน ซ่อรวมยาว 18 - 30 เซนติเมตร แต่ละซ่อมีใบย่อย 3 - 5 คู่ รูปไข่แกมขอบขนาน กว้าง 2 - 5 เซนติเมตร ยาว 4 - 9 เซนติเมตร โคนและปลายใบมน ก้านใบย่อยยาว 3 - 5 มิลลิเมตร ดอก สีเขียวอ่อนแกมสีแดงเรื่อ ออกเป็นช่อ ยาว 5 - 15 เซนติเมตร ทุกส่วนมีขนคลุมบาง ๆ มีกลีบรองดอก 4 กลีบ กลีบดอก 1 กลีบ สีแดงเรื่อ รูปรางแกมเกือบกลม ยาว 7 - 9 มิลลิเมตร ส่วนฐานคอดเป็นก้านเกสรผู้ที่สมบูรณ์มี 7 อัน ผล เป็นฝักแบนรูปไม้บรรทัดสั้น กว้าง 7 - 10 เซนติเมตร ยาว 12 - 20 เซนติเมตร หนา 0.6 - 1 เซนติเมตร ผนังแข็ง เมื่อแก่แตกเป็น 2 ซีกตามยาว เมล็ด สีดำ ไขมัน ที่โคนมีเยื่อหนาสีเหลืองหุ้มเป็นรูปถ้วย (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ กระจายตามริมธารในป่าเบญจพรรณชื้น และป่าดงดิบ พบที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 100 - 650 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด ขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง เมล็ดอ่อนรับประทานได้ จุกของเมล็ด ฝนละลายน้ำดื่มแก้อาหารเป็นพิษ เนื้อไม้ สร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือนคุณภาพดี (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ยางแดง

Dipterocarpus tubinatus

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลือกตรง เปลือกหนาแตกเป็นสะเก็ดห้อยลง สีเทาแกมน้ำตาล ใบ เดี่ยว รูปไข่แกมขอบขนาน ผิวใบด้านบนเป็นมันและออกสีน้ำตาลคล้ำเมื่อใบแห้ง ดอก สีชมพู ออกรวมเป็นช่อสั้นตามง่ามใบ โคนกลีบดอกเกยซ้อนเวียนกันเป็นรูปกังหัน ผล กลมรีถึงรูปกระสวย ปีกยาว 2 ปีก สั้น 3 ปี

ถิ่นที่พบ ป่าเบญจพรรณชื้น และป่าดิบแล้งทั่วไป (สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ ใช้ก่อสร้างบ้านเรือน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



เหียง

Dipterocarpus obtusifolius

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลวตรง เปลือก หนาแตกร่อง สีน้ำตาลอมเทา สีน้ำตาลอมเทา กิ่งอ่อนและ
หุบมีขนสีน้ำตาลแดง ใบ เดี่ยว รูปไข่หรือรี แผ่นใบหนาจีบเป็นรางน้ำ มีขนสาก
หนาแน่น ดอก สีชมพู ออกรวมเป็นช่อสั้นตามง่ามใบ โคนกลีบดอกเกยซ้อนเวียนกันเป็น
รูปกังหัน ผล กลม ผิวเกลี้ยง ปีกยาว 2 ปีก สั้น 3 ปีก

ถิ่นที่พบ ป่าเบญจพรรณแล้ง หรือป่าเต็งรังทั่วไป (สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้,
ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ยาง น้ำมันยางเหียง ใช้เป็นน้ำมันทาไม้ ยาเรือ ยาแนวไม้ ทาเครื่องจักสาน ทำได้
(สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)



เทพทาร์

Cinnamomum parthenoxylon

ลักษณะ

ไม้ต้น สูง 10 – 30 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ กิ่งอ่อนเกลี้ยงและมักจะมีคราบขาว เปลือก สีเทาอมเขียวหรือสีน้ำตาลคล้ำ แตกเป็นร่องยาวตามลำต้น ใบ ใบเดี่ยว ออกเรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรีแกมรูปไข่ หรือรูปไข่แกมรูปขอบขนาน เนื้อใบ ค่อนข้างหนา ผิวใบเกลี้ยง ท้องใบมีคราบขาว ยาว 7 – 20 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ก้านใบเรียวเล็ก ยาวประมาณ 2.5 – 3.5 เซนติเมตร ดอก ดอกสีขาวหรือเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อเป็นกระจุกตามปลายกิ่ง ผล ผลทรงกลม มีขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.7 เซนติเมตร สีเขียว ผลแก่มีสีม่วงดำ ก้านผลเรียว ยาวประมาณ 3 - 5 เซนติเมตร

ถิ่นที่พบ พบในป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ขึ้นอยู่ห่าง ๆ บนเขาในป่าดงดิบ แต่พบมากที่สุดทางภาคใต้ พบที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,700 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ กลั่นเอาน้ำมันระเหย และใช้ในการแกะสลักบางอย่าง ทำเทียนนอน ตู และ หีบใส่เสื้อผ้า ใบ มีกลิ่นหอม ใช้เป็นเครื่องเทศ เมล็ด ให้น้ำมัน ใช้เป็นยาทาถูนิ้ว และ แก้ปวด (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ที่มา: ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

กระบก

Irvingia malayana

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 30 เมตร ใบ เดี่ยว เรียงเวียน รูปรีหรือรูปไข่แกมขอบขนาน หูใบหุ้มยอดอ่อน โคนเป็นรูปดาบ ดอก ช่อแยกแขนงออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกขนาดเล็ก สีขาวอมเขียวหรือสีเหลืองอ่อน ผล ผนังชั้นในแข็ง รูปไข่หรือรูปรี มีขนาดเล็กน้อย เนื้อในเมล็ดสีขาว มีน้ำมัน

ถิ่นที่พบ พบตามป่าเต็งรัง ป่าชายหาด ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง พบที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 300 เมตร (สุธรรม, 2552ค)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตแวกซ์และสบู่ รับประทานได้ทั้งสุกหรือดิบแต่มักนิยมคั่วสุก ผลสุก เป็นอาหารสัตว์ (สุธรรม, 2552ค)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

ก่อเดือย

Castanopsis acuminatissima

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ สูงได้ถึง 25 เมตร ใบ เดี่ยว รูปใบหอก ขอบใบเรียบส่วนปลายใบหยักห่าง ๆ แผ่นใบด้านล่างสีเขียวเทาหรือสีสนิม ดอก แยกเพศต่างช่อ ดอกย่อยสีเขียวอมเหลือง ผล ค่อนข้างกลม กาบหุ้มผลที่ผิวมีหนามแข็งเป็นติ่งตรงหรือโค้งงอเล็กน้อย อยู่กระจายกันห่าง ๆ เรียง 4 - 5 แถว

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าดิบเขา พบที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 900 - 1,300 เมตร (สำนักหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น ทำสีย้อมผ้า ยอดอ่อน กินเป็นผักจิ้มหรือใส่เครื่องทำแกง และตากแห้งสำหรับชงดื่มแทนชา ผล กินเนื้อในดิบหรือคั่วกิน (สุธรรม, 2552ก)



ขนุนป่า

Artocarpus rigidus

ลักษณะ

ไม้ต้น เรือนยอดรูปกรวยคว่ำ ลำต้นมีพูพอน เปลือก ชั้นในสีเหลืองอ่อนอมชมพู ใบ เดี่ยว รูปรีถึงขอบขนาน ปลายเป็นติ่งแหลม โคนมน ขอบเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบเกลี้ยง ใบอ่อน ยอดอ่อน หูใบ และกิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม ดอก ออกชิดกันตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ผล ทรงกระบอก ผิวเป็นตุ่มเล็ก

ถิ่นที่พบ พบในที่ลุ่มน้ำขัง และในป่าพรุทางภาคใต้ของประเทศไทย (กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล รับประทานได้ (กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)



เขलग

Dialium cochinchinensis

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลือกมีสีเทาอมน้ำตาล เปลือกในสีแดง ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบย่อย 5 - 9 ใบ รูปไข่ถึงรูปรี ผิวใบเรียบ ดอก ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก สีขาวหรือสีครีม ผล ฝักรูปไข่ มีขนละเอียด ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีดำ เมล็ด เดียว กลมแบน แข็ง

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนและใบอ่อน รับประทานเป็นผักสด ผลแก่ กินเป็นผลไม้ (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้าน

จ้าวแดง

Bombax ceiba

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ สูงได้ถึง 35 เมตร มีหนามแข็งปกคลุมลำต้น เมื่อแก่หนามแหลมจะหายไป ใบ ประกอบแบบนิ้วมือ ใบย่อย 4 - 7 ใบ รูปใบหอก ดอก ออกเป็นกระจุกตามกิ่ง กลีบดอก 5 กลีบ สีแดงอมส้ม เกสรเพศผู้จำนวนมาก เชื่อมติดกันที่โคนเป็นเส้น เกสรเพศผู้สั้น ๆ มี 10 กลุ่ม ผล รูปไข่ยาวรีขอบขนาน มีร่องตื้นตามยาว 5 ร่อง

ถิ่นที่พบ พบในที่โล่ง ริมฝั่งน้ำหรือป่าโปร่ง ป่าเบญจพรรณ (สำนักหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

ดอกแห้ง ใช้ทำยาแก่น้ำร้อนลวก บวม แก้วปวด แก้ก้น พิษงูกัด ระบายประสาท ระบายปวด ใช้ทำขนมจีนน้ำเงี้ยว (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพ

ตะคร้อ

Schleichera oleosa

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ สูงได้ถึง 40 เมตร ลำต้นอาจมีเส้นผ่านศูนย์กลางได้ถึง 2 เมตร ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคู่ ใบย่อย 2 - 4 คู่ แผ่นใบย่อยรูปรีถึงรูปไข่ ดอก แยกเพศ อยู่ต่างต้นออกเป็นช่อ ดอกย่อยสีเขียวซีดหรือเหลืองซีด ผล แบบมีเนื้อหุ้ม รูปไข่กว้างถึงไข่รี เมล็ด รูปเกือบกลม มีเยื่อหุ้มบาง ๆ สีเหลืองปกคลุมตลอด

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าผสมผลัดใบ หรือป่าที่รกร้างว่างเปล่า ในระดับความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0-1,200 เมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

ใบอ่อน นำมากินเป็นอาหารประเภทผัก น้ำมันสกัดจากเมล็ด ใช้ในการปรุงอาหาร ใช้ทาแก้โรคผิวหนัง และแก้บวม อักเสบ เปลือกลำต้น อังไฟให้ร้อนก่อนนำไปต้มน้ำดื่มแก้อาการท้องเดิน ท้องร่วง (สุธรรม, 2552ค)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ทะโล้

Schima wallichii

ลักษณะ

ไม้ต้น สูง 10 - 20 เมตร ใบ เดี่ยว เรียงแบบเวียน รูปรี กว้าง 4 - 8 เซนติเมตร ยาว 5 - 15 เซนติเมตร ดอก เดี่ยวหรือเป็นกระจุก 3 ดอก ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว รูปไข่กลับ เกสรเพศผู้จำนวนมาก สีเหลือง ผล แห้งแตก ทรงค่อนข้างกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.3 - 2 เซนติเมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

ถิ่นที่พบ พบมากในป่าดิบชื้น และป่าเบญจพรรณทั่วไปตามเขา มีมากทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 2,500 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ดอกแห้ง แห่หรือขงให้สตรีคลอดบุตรใหม่ ๆ ต้มต่างน้ำ แก้ขัดเบา ชัก ลมบ้าหมู ต้นและกิ่งอ่อน แกะกลืนไล่ หยอดหูแก้ปวด ชาวบ้านใช้ เปลือกต้น เปื้อปลา หรือบดเป็นผงแต่งกลิ่นรูปหอม (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553)



ประ

Elateriospermum tapos

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ลำต้นตรง สูงประมาณ 20 - 40 เมตร เรือนยอดแผ่กิ่งก้านกว้าง เปลือกสีน้ำตาลเข้มมียางใสสีขาว ๆ ที่เปลือก เปลือก หนาประมาณ 1.5 - 3 เซนติเมตร ใบ ใบเดี่ยวรูปใบมน ใบอ่อนออกสีชมพูเป็นมัน ใบแก่สีเหลืองอมเขียวหรือสีน้ำตาลเป็นไม้ที่ผลัดใบตลอดปี ก้านใบยาวประมาณ 6 - 8 เซนติเมตร หลังใบเรียบเป็นมันสีเข้มกว่า ด้านท้องใบเส้นแขนงใบมีประมาณ 12 - 14 คู่ เห็นได้ชัดทางด้านท้องใบ ขนาดกว้างประมาณ 4 - 5.5 เซนติเมตร ยาว 18 - 20 เซนติเมตร ดอก สีขาวนวลหรือสีครีมออกเป็นช่อ ดอกตัวเมียกว้างประมาณ 0.5 เซนติเมตร ดอกตัวผู้ขนาดกว้างประมาณ 0.5 - 0.75 เซนติเมตร รังไข่สีชมพูอ่อนหรือชมพูแดงและมีคราบเกสรตัวเมียเหลือติดอยู่ประมาณ 3 ก้าน ผล ผลประมาณ 4.5 - 6 เซนติเมตร ผลกลมยาวสีชมพูอมเหลืองอ่อนเป็นพวงห้อยย้อยตามลำต้นยาวประมาณ 3 - 15 เซนติเมตร ผลหนึ่งมี 3 เมล็ด ผิวแข็งสีน้ำตาลเป็นมันเลื่อม

ถิ่นที่พบ พบภาคใต้ ปาดงดิบและตามป่าเบญจพรรณทั่วไป (วัชร, 2542)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด นำมาดองรับประทานกับน้ำพริก (วัชร, 2542)



ที่มา: รูปข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์

พะยอม

Shorea roxburghii

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ ลำต้นตรง เรือนยอดเป็นพุ่มแคบ เปลือก หนาแตกเป็นสะเก็ดและ ร่องตามยาว ใบ เดี่ยว รูปขอบขนาน โคนมน ปลายมน เนื้อใบเกลี้ยงเป็นมัน ดอก ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง หรือเหนือรอยแผลใบ ดอกย่อย สีขาว กลิ่นหอม ผล รูปกระสวย ปีกสั้น 2 ปีก ปีกยาว 3 ปีก มีเส้นที่ปีก 10 เส้น

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าเต็งรัง (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2558)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น ต้มดื่มแก้ท้องร่วง แก้อาไส้อักเสบ ทับเปลือกใส่น้ำตาลสดจากงวงตาล เพื่อกันบูด ยอดอ่อนและเปลือก แก้ไข้ แก้ร้อนใน ดอก ประุงเป็นยาแก้ลม บำรุงหัวใจ ลดไข้ ดอกอ่อน ลวกเป็นผักจิ้มน้ำพริก (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

มะกอก

Spondias pinnata

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ สูงได้ถึง 25 เมตร เรือนยอดค่อนข้างโปร่ง เปลือกด้านในสีชมพู มียางสีขาว เปลี่ยนเป็นสีดำ ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ ใบย่อย 2 - 5 คู่ รูปใบหอกหรือรูปไข่แกมขอบขนาน ดอก สมบูรณ์เพศ ช่อเป็นช่อกระจุกแยกแขนงตามง่ามใบ กลีบดอกสีขาวหรือขาวอมเหลือง ผล แบบผลสดมีเนื้อและชั้นหุ้มเมล็ดแข็ง ผลแก่สีเขียวเมื่อสุกมีสีเหลืองอมน้ำตาล

ถิ่นที่พบ พบในป่าไผ่ ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ (สำนักหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

ใบอ่อนและดอกอ่อน กินสดเป็นผักจิ้ม ผักข้างเคียง ใบ คั้นเอาน้ำหยอดหู แก้ปวดในหู หูอักเสบ กินแก้โรคบิดและบำบัดธาตุพิการ ผล กินทำให้ชุ่มคอ แก้กระหายน้ำ แก้อ่อนใน เลือดออกตามไรฟัน แก้ไข้หวัด (สุธรรม, 2552ค)



มะม่วงป่า

Mangifera caloneura

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ สูงได้ถึง 40 เมตร เรือนยอดโปร่ง ใบ เดี่ยว รูปหอก ขอบใบเป็นซี่ คล้ายฟันเลื่อย ไม่สม่ำเสมอ ดอก ออกเป็นช่อยาวคล้ายหางกระรอก ดอกย่อย แยกเพศ สีเหลืองอมเขียว ผล เป็นฝักแบนยาว มีกาบดอกคลุม เมล็ด มีปีกบาง

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขาทางภาคเหนือของไทย ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,500 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

เปลือก ดอกเหล้าต้มเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้อาการเส้นเอ็นผิดปกติ อาการปวดเมื่อยต่าง ๆ ตามร่างกาย (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : ส่วนส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้

สะตอ

Parkia speciosa

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดกลางถึงใหญ่ สูงได้ถึง 30 เมตร กิ่งแตกมากบริเวณเรือนยอด ใบ ประกอบแบบขนนกสองชั้น ใบย่อยรูปขอบขนาน 30- 38 คู่ ดอก ออกเป็นช่อกลมที่ปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาว 30 - 50 เซนติเมตร ผล เป็นฝักแบนตรงหรือบิดเป็นเกลียว ยาว 25 - 45 เซนติเมตร ฝักอ่อนสีเขียว แก่สีดำ เมล็ด กลม แบน อ่อนสีเขียว ให้รสหวานมัน

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ถึงป่าดิบแล้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,000 เมตร (ส่วนส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2558)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด ขับปัสสาวะ ขับลมในลำไส้ แก้ปัสสาวะพิการ และไตพิการ (ส่วนส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2558)



สมอไทย

Terminalia chebula

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ สูงได้ถึง 40 เมตร เรือนยอดโปร่ง ใบ เดี่ยว รูปหอก ขอบใบเป็นซี่ คล้ายฟันเลื่อย ไม้สมำเสมอ ดอก ออกเป็นช่อยาวคล้ายหางกระรอก ดอกย่อยแยกเพศ สีเหลืองอมเขียว ผล เป็นฝักแบนยาว มีกาบดอกคลุม เมล็ด มีปีกบาง

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขาทางภาคเหนือของไทย ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,500 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

เปลือก ดอกเหล้าต้มเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้อาการ เส้นเอ็นติดปกติ อาการปวดเมื่อยต่าง ๆ ตามร่างกาย (สุธรรม, 2552ก)



สมอพิเภก

Terminalia belirica

ลักษณะ

ไม้ต้น สูง 25 - 30 เมตร เปลือก ผิวขรุขระ แตกตามยาว สีเทาดำ มักมีพูนแคบ ๆ ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กลับแกมวงรี มักมีต่อมขนาดเล็ก 1 คู่อยู่ตรงกลาง ด้านหน้าของก้านใบ ดอก ออกเป็นช่อที่ซอกใบ มีขนาดเล็ก มีกลิ่นหอมเย็น ผล เป็นผลสด ค่อนข้างกลม สีน้ำตาลเข้ม เมล็ดค่อนข้างรี แข็ง ผิวขรุขระ (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ พบทั่วไปในภาคใต้ในป่าผลัดใบที่ต่ำ หรือป่าดิบ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 500 - 1,400 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผลอ่อน แก้ไข้ และไข้เจือลม เป็นยาระบาย ยาถ่าย ผลแก่ แก้เสมหะจุกคอ ทำให้ชุ่มคอ แก้อาการคัน แก้ธาตุกำเริบ บำรุงธาตุ แก้ไข้ แก้ริดสีดวง แก้ท้องร่วงท้องเดิน รักษาโรคท้องมาน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ลำรอง

Scaphium affine

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลือกสีเทา มีรอยแผลเป็นทั่วไป เปลือกในสีชมพูมีเส้นตามยาว เรือนยอด เป็นพุ่มกลม รูปกรวยคว่ำ ใบ เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมขอบขนาน เกือบทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง แยกเพศ กลีบดอกสีขาวอ่อน กลีบเลี้ยง มีขนสีแดง ผล แห้งรูปกระสวย เมล็ด ติดด้านล่างของปีก ปีกมีลักษณะโค้งงอ มีลายเส้นชัดเจน

ถิ่นที่พบ พบตามป่าดิบเขาที่ฝนตกชุก มีแสงแดดส่องถึง หรือป่าดิบชื้น ในจังหวัด จันทบุรี และอุบลราชธานี (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผลสุก กิน รสหวานอมเปรี้ยว ใบ ต้มดื่มและอาบเป็นยาบำรุงกำลังหลังคลอดบุตร เพื่อให้เลือดไหลเวียน แก้กาวะโลหิตจาง ยาขับปัสสาวะ ผลแก่ ที่เปลือกเมล็ดชั้นนอกมี สารเมือกจำนวนมาก แฉ่น้ำจะพองตัวคล้ายเยลลี่สีน้ำตาล รับประทานได้ (สุธรรม, 2552ก)



เหรีียง

Parkia timoriana

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ เป็นพุ่มกลม ใบ ก้านใบยาว มีต่อมรูปมน อยู่เหนือโคนก้านใบ ใบ ย่อยรูปขอบขนานแคบ จำนวน 40 - 70 คู่ ปลายใบแหลม โคนใบมักจะย่นเป็นดิ่ง เล็กน้อย ดอก ออกเป็นช่อกลม ก้านช่อยาว 20 - 25 เซนติเมตร ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ จำนวนมาก ผล แบบฝัก แต่ละฝักมีเมล็ดรูปไข่

ถิ่นที่พบ พบทั่วไปในป่าดิบชื้นทางภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป (กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ต้นอ่อน รับประทานเป็นผัก เมล็ด ใช้เป็นยาแก้อาการจุกเสียด (กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)



ไม้ชั้นกลาง

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



กระโดน

Careya sphaerica

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดกลางผลัดใบ สูงได้ถึง 20 เมตร ใบ เดี่ยว ออกตรงข้ามใกล้ ๆ กัน รูปไข่กลับแผ่นใบ ค่อนข้างบางและเหนียว ดอก ออกเป็นช่อ ตามกิ่งที่ไม่มีใบ กลีบเลี้ยงเชื่อมกันรูปประฆัง กลีบดอก 4 กลีบ สีเขียวอมเหลืองหรือขาว ผล รูปไข่คล้ายผลฝรั่ง เปลือกหนาเมื่อสุกสีเหลือง หรือเหลืองอมน้ำตาล

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าโปร่ง ป่าเบญจพรรณ หรือป่าดิบเขา บริเวณกึ่งโล่งแจ้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,500 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ใบ ตำพอกบริเวณที่บวม อักเสบ เนื่องจากน้ำร้อนหรือไฟลวก ต้มใบดื่มแก้โรคท้องร่วง ดอก ผสมกับน้ำผึ้งรับประทานทำให้ชุ่มคอ แก้ไอและหวัด ผลสุก ทานได้ ช่วยย่อยอาหาร (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



กระถินบ้าน

Leucaena leucocephala

ลักษณะ

ลำต้น ไม้พุ่มขนาดใหญ่ถึงไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงถึง 10 เมตร ไม้ค้อยแตกกิ่งก้านสาขา ใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ใบย่อย 5 - 20 คู่ เรียงตรงข้าม รูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว ขอบมีขน ท้องใบมีนวล ดอก ออกเป็นช่อกระจุกตามซอกใบ 1 - 3 ช่อ ดอกเป็น ขนนุ่ม ยาว มีกลิ่นหอมเล็กน้อย ผล ฝักออกเป็นช่อ ฝักแบนยาวประมาณ 10 - 15 เซนติเมตร เห็นเมล็ดเป็นจุด ๆ ในฝักตลอดฝัก

ถิ่นที่พบ กระจายในประเทศเขตร้อน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป)

การใช้ประโยชน์

พืชประดับ ปลูกระดับริมรั้ว หนัสดัดแต่งกิ่งอยู่เสมอจะแตกยอดให้เก็บกินตลอดปี ยอดอ่อน รับประทานสดจิ้มน้ำพริก มีแคลเซียม ธาตุเหล็ก วิตามินเอ และใยอาหารสูง ช่วยต้านอนุมูลอิสระ



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

การบูร

Cinnamomum camphora

ลักษณะ

ไม้ยืนต้น ไม้ผลัดใบ สูงได้ถึง 30 เมตร แตกกิ่งก้านมาก กิ่งเมื่ออ่อนสีชมพู ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกกว้างถึงใบหอกยาว เส้นใบหลักทอดยาว 3 เส้น ดอกออกเป็นช่อบริเวณซอกใบ ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ วงกลีบรวมเป็นท่อสีเขียวมเหลือง ด้านนอกเกลี้ยงด้านในมีขนละเอียด ผล ค่อนข้างกลม ขนาด 7 - 10 มิลลิเมตร เมื่อสุกสีดำอมม่วง เมล็ด เดี่ยว

ถิ่นที่พบ พบในป่าดิบ ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,800 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

สกัดน้ำมันหอมระเหยการบูร เปลือกลำต้น ทำเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ขับเสมหะ ขับลม ขับเหงื่อ ขับน้ำเหลือง แก้ไอ ป้องกันหวัด แก้ปวดท้อง ท้องเสีย จุกแน่นเฟ้อ (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



กำลังเสือโคร่ง

Betula alnoides

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ สูงได้ถึง 40 เมตร เรือนยอดโปร่ง ใบ เดี่ยว รูปหอก ขอบใบจักฟันเลื่อย ไม้สมำเสมอ ด้านล่างใบมีต่อมเป็นจุดเล็กสีน้ำตาลอ่อน ดอก ออกเป็นช่อยาว คล้ายหางกระรอก ดอกย่อยแยกเพศ สีเหลืองอมเขียว ผล เป็นฝักแบนยาวมีกาบดอกคลุม เมล็ด มีปีกบาง

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขาทางภาคเหนือของไทย ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 – 1,500 เมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

เปลือก ดอกเหล้าต้มเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้อาการเส้นเอ็นผิดปกติ อาการปวดเมื่อยต่าง ๆ ตามร่างกาย เปลือก มีกลิ่นหอมคล้ายการบูร ใช้ทำกระดาด แก้วพิษู (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555; สุธรรม, 2552ก)



กุ่มน้ำ

Crateva magna

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูงได้ถึง 20 เมตร ใบ ออกเป็นช่อ 3 ใบย่อย แผ่นใบด้านล่างมีสีนวล ใบแห้งสีน้ำตาลแดง ดอก ช่อดอกออกที่ปลายกิ่ง ดอกสีขาวแล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลือง เกสรเพศผู้จำนวนมาก สีม่วง ผล แบบมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด

ถิ่นที่พบ พบกระจายตามที่ราบลุ่ม ถึงที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 700 เมตร (สำนักงานหอพรรณไม้ , 2555)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อน เป็นผักลวกหรือต้มให้สุก หรือใส่เครื่องแกงกิน ผลสุก รับประทานได้ ต้มทำเป็นผักดอง ใบ ใช้เป็นยาเจริญอาหาร ขับเหงื่อ แก้ไข้ เป็นยาระบาย ขับพยาธิ ขับผายลม แก้ปวดเส้นอัมพาตและโรคไขข้ออักเสบ (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : องค์การสวนพฤกษศาสตร์

เกาลัดไทย

Sterculia monosperma

ลักษณะ

ไม้พุ่ม สูงได้ถึง 10 เมตร หนูปีกคล้ายยางค์ ใบ รูปรีหรือขอบขนาน เส้นแขนงใบเรียงจรดกันใกล้ขอบใบ ดอก ช่อดอกห้อยลง ยาว 20 - 30 เซนติเมตร มีขนประปราย กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันประมาณกึ่งหนึ่ง ก้านเกสรเพศเมียเชื่อมติดกันที่โคน ผล แก่ สีแดง แตกแนวเดียว รูปรี ยาว 1.5 - 3 เซนติเมตร มีขนสั้นนุ่ม

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป ในป่าเบญจพรรณ ถึงป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 600 - 1,800 เมตร (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2555)

การใช้ประโยชน์

ปลูกเป็นไม้ประดับ เมล็ด ต้มหรืออบกินได้



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

ชื่อหลัก

Senna siamea

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ ขนาดกลาง สูงได้ถึง 20 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างกลม ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคู่ ใบย่อยรูปขอบขนาน จำนวน 4 - 16 คู่ ดอก เป็นช่อ กระจะ (raceme) แยกแขนงที่ยอดหรือปลายกิ่ง ดอกสีเหลือง ผล เป็นฝักแบน ยาว ปลายแหลมตรงหรือโค้งเล็กน้อย เมล็ด รูปไข่ถึงรูปไข่แกมขอบขนาน สีน้ำตาลอ่อน

ถิ่นที่พบ พบที่รกร้างว่างเปล่าในป่าเบญจพรรณในระดับพื้นล่างถึงป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,300 เมตร

การใช้ประโยชน์

เปลือกลำต้น ต้มน้ำดื่มแก้พิษเสมหะ พิษไข้ คลายเส้นเอ็น แก้กระษัย และแก้ริดสีดวงทวาร ใบ ตำพอกฝีมะม่วง แก้เหน็บชา แก้บวม ต้มน้ำดื่มหรือกินเป็นยาเจริญอาหาร ยาระบายท้อง ถ่ายพยาธิ แก้บิด ขับปัสสาวะ ลดความดันโลหิตสูง (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : จากข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คอแลน (ลั่นजीป่า)

Nephelium hypoleucum

ลักษณะ

ไม้ต้น เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างทึบ ใบ เดี่ยว เรียงสลับ ใบย่อยรูปขอบขนาน ติดตรงข้าม 1 - 3 คู่ เนื้อใบหนา หลังใบเกลี้ยงเป็นมัน ดอก แบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก ขนาดเล็ก สีขาวอมเขียว ทุกส่วนของช่อดอกมีขนสีเทาปกคลุม ผล สด รูปวงรีหรือค่อนข้างกลม ผลแก่สีแดงเข้ม มีเนื้อเยื่อหุ้มเมล็ด

ถิ่นที่พบ พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ใกล้เคียงน้ำ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผลแก่ กินได้ เป็นยาระบาย มีรสเปรี้ยว เป็นยากระจายเลือด เปลือก เป็นยาบำรุงเลือด (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา :ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์

จันอิน

Diospyros decandra

ลักษณะ

ไม้ต้นสูง 20 เมตร ใบ เดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี ถึงขอบขนาน ฐานบ้านหรือปลายแหลม ปลายใบเรียวแหลม ดอก แยกเพศ ดอกเพศผู้สีเหลืองนวล ขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงรูประฆังคว่ำ กลีบดอกเชื่อมกันเป็นรูปคันท่อ ดอกเพศเมียลักษณะคล้ายดอกเพศผู้ แต่ขนาดใหญ่กว่า ผล สุกสีเหลือง มีกลิ่นหอม รูปร่างกลมหรือกลมแป้น มีกลีบเลี้ยงติดคงทน ผลมีกลิ่นหอม เนื้อผลมีรสหวาน (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในประเทศไทย (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผลแก่ กินได้ เป็นยา แก้ไข้ บำรุงเลือดลม แก้อ่อนในกระหายน้ำ บำรุงประสาท แก้เหงื่อตกหนัก ตับปอดพิการ ขับพยาธิ แก้อะเสบอีก แก้ท้องเสีย แก้ไข้กำเดา (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : สำนักงานหอพรรณไม้

ชะมวง

Garcinia cowa

ลักษณะ

ไม้ต้น สูง 15 - 30 เมตร มียางสีเหลือง ใบ เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรี รูปขอบขนาน หรือรูปใบหอก เส้นแขนงใบไม่เด่นชัด ใบอ่อนสีแดงอมเหลือง ดอก ออกเป็นช่อกระจุก ตามซอกใบและปลายกิ่ง สีเหลืองนวล สีชมพูอมแดง ผล สดมีหลายเมล็ด ทรงกลม หรือรูปไข่ สุกสีเหลืองอมส้ม กลีบเลี้ยงปิดชั่วผล เยื่อหุ้มเมล็ดสีเหลืองอมส้ม

ถิ่นที่พบ กระจายทุกภาค ในป่าดิบชื้นที่ลุ่มต่ำ ป่าพรุ และป่าดิบแล้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 900 เมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

ใบอ่อนและผลอ่อน มีรสเปรี้ยวรับประทานได้ เปลือกต้นและยาง มีสีเหลืองใช้ย้อมผ้า ราก ต้มน้ำดื่มเป็นยาระบาย (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

ตะลิงปลิง

Averrhoa bilimbi

ลักษณะ

ไม้ต้น แตกกิ่งก้านมาก สูงได้ถึง 15 เมตร ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ออกสลับ ใบย่อย 25 - 35 ใบ รูปขอบขนานแกมรูปหอก ปลายแหลม โคนสอบ มีขนนุ่ม ดอก สีแดงอมม่วง กลิ่นหอมอ่อน ๆ ออกเป็นช่อสั้นตามโคนต้นและกิ่งแก่ ผล รูปป้อมรี ผิวเกลี้ยง เป็นพู่สั้น ๆ 4 พู ปลายแหลม โคนมน รสเปรี้ยว เมื่อสุกสีเขียวอมเหลือง (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ ขึ้นได้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล แก้วเสมเหเหนียว ฟอกโลหิต ราก แก้วพิษร้อนใน กระหายน้ำ (มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ต้าว

Arenga pinnata

ลักษณะ

ไม้ต้น สูงประมาณ 20 เมตร ลำต้นมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 40 - 60 เซนติเมตร ใบ ใบประกอบแบบขนนก ออกเรียงสลับ รูปขอบขนาน ปลายมนและแหลม โคนใบรูปเจียวกว้าง ขอบเรียบ ผิวหนา หลังใบสีอ่อน ดอก ออกตามซอกใบ ช่อดอกแบบเชิงลด (spike) ยาวถึง 2.5 เมตร ผล กลม รูปไข่ สีเขียว ผลแก่สีเหลือง ส้ม และดำ กว้าง 6 มิลลิเมตร ยาว 7 เซนติเมตร เมล็ด สีขาวขุ่น อ่อนนุ่ม แต่ละผลมี 2 - 3 เมล็ด (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ ขึ้นตามป่าที่มีความชื้นสูง ริมแม่น้ำลำธาร ตามโคกหิน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

หน่ออ่อนและเนื้อในเมล็ด กินได้ จำหน่ายเป็นลูกชิด แขนในลำต้นอ่อน ประกอบอาหาร เช่น แกงใส่ไก่หรือหมู ยอดอ่อน นึ่งกินเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือนำไปแกง (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

ตัวเกลี้ยง

Cratoxylum cochinchinense

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ไม้ต้นขนาดเล็ก มีหนามแข็งตามลำต้นเมื่ออายุน้อย ใบ เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรี ใบหอก แกมรูปไข่ ใบอ่อนสีแดงอมน้ำตาล ใบแก่สีแดงก่อนร่วง ดอก ช่อกระจุก ตามซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบดอกสีแดง เกสรเพศผู้จำนวนมาก เชื่อมติดกัน 3 มัด ผล แห้งแตก 3 ซีก รูปกระสวย เมล็ดจำนวนมาก

ถิ่นที่พบ พบทุกภาค ตามพื้นที่โล่ง ป่าเสื่อมโทรม และชายป่า ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 800 เมตร (ราชัน, 2559)

การใช้ประโยชน์

ยอดและใบอ่อน กินเป็นผักสด ผักจิ้มหรือใส่แกง เปลือก ใช้อย้อมผ้าให้สีน้ำตาล ใบ บดผสมน้ำมันมะพร้าวแก้โรคผิวหนัง ยาง จากเปลือกบรรเทาโรคหิด ราก ต้มน้ำดื่มแก้อ่อนเพลีย แก้อาเจาโลหิตจาง ชีตหอม เลือดลมเดินไม่สะดวก (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



เนียง

Archidendron jiringa

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดกลาง ใบ ประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 1 คู่ ดอกออกเป็นช่อกลมบน ช่อแตกแขนงจากซอกใบ ดอก ย่อยสีนวล หรือสีขาวอมเขียว ผล เป็นฝักหนา สีม่วง คล้ำ กว้าง 2.5 – 4 เซนติเมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

ถิ่นที่พบ พบได้ตามชายป่าดิบชื้นทางภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ และยังพบขึ้นห่าง ๆ ตามชายป่าดิบ บนพื้นที่ที่ค่อนข้างชุ่มชื้นใกล้ลำธารบนเทือกเขาตะนาวศรี ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ฝักอ่อน รับประทานเป็นผักสดหรือลวกจิ้มน้ำพริก นำไปดอง หรือนึ่งกินเป็นอาหารว่าง เมล็ดอ่อน ช่วยขับปัสสาวะ แก้โรคเบาหวาน เปลือกฝัก ใช้ทำสีย้อมผ้า (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ที่มา : สำนักงานหอพรรณไม้

เปล้าใหญ่

Croton persimilis

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ใบ ขอบจักฟันเลื่อย มีต่อมที่โคนด้านล่างประมาณ 1 มิลลิเมตร ดอก แบบช่อ กระจุกแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง ดอกจำนวนมากสีขาวอมเขียว ใบประดับมักมีต่อมที่โคน 1 ต่อม ในดอกเพศเมียมักไม่มีกลีบดอก มีขนสั้นนุ่ม ผล แห้งแตกเป็นร่องยาว รูปรีเกือบกลม ผิวผลหนา มีขนสั้นนุ่มหนาแน่น

ถิ่นที่พบ พบกระจายทุกภาค ในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ยกเว้นภาคใต้ (สำนักงานหอพรรณไม้, 2556)

การใช้ประโยชน์

เปลือก บรรเทาอาการไข้ ราก รักษาวัณโรคในปอด แก้อา และโรคทางเดินหายใจ (สำนักงานหอพรรณไม้, 2556) ใบ เป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้อาตุไม่ปกติ แก้อันตามตัว แก้ลมจุกเสียด ผล ดองสุราดื่ม ขับโลหิตในเรือนไฟ โลหิตระดู (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ไผ่

Bambusa sp.

ลักษณะ

ไผ่ สกุล *Bambusa* เป็นไผ่ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เนื้อลำและกาบหุ้มลำ หนา กาบและใบยอดกาบ เป็นรูปสามเหลี่ยม หูดร่วงเมื่อลำต้นแก่ ใบ ยอดกาบหนา แข็งงมก มีขนคาย ตอนล่างของลำมักแตกแขนงและมีหนาม

ถิ่นที่พบ มักพบในที่ชื้นในป่าทุกประเภทในประเทศไทย

การใช้ประโยชน์

หน่อ ใช้เป็นอาหาร (ไผ่สีสุก *B.blumeana*) ลำ ใช้ในการก่อสร้างและเป็นไม้ค้ำยัน (ไผ่เลี้ยง *B. sp.*, ไผ่ป่า *B.bambos*, ไผ่สีสุก) ใช้ในการสานแข่ง ตะกร้า และงานฝีมือ (ไผ่เลี้ยง, ไผ่สีสุก) (สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2553)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

เฟกา

Oroxylum indicum

ลักษณะ

ไม้ต้น สูงได้ถึง 27 เมตร แตกกิ่งก้านเป็นสาขาบริเวณเรือนยอด ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ 2 - 4 ชั้น เรียงเวียนที่ปลายกิ่งหรือลำต้น ดอก ออกเป็นช่อขนาดใหญ่ ตั้งขึ้นที่ปลายยอด ดอกสีเขียวอมชมพูหรืออมแดง ผล เป็นฝักแบนยาว รูปร่างคล้ายมีดดาบ ยาว 45 - 120 เซนติเมตร เมื่อแก่จะห้อยลง

ถิ่นที่พบ พบในที่โล่ง ในที่ที่ร่มตามป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณ หรือป่าดิบแล้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,000 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

เปลือก บำรุงร่างกาย ขับเหงื่อ แก้บิดและแก้อาเจียน ท้องเสีย และปวดท้อง ขับลมในลำไส้ ขับเสมหะ ไขข้ออักเสบชนิดเฉียบพลัน และ ไข้รากสาด (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : วิกิพีเดีย (มะขาม)

มะขาม

Tamarindus indica

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม่ผลัดใบ ลำต้นอาจมีเส้นผ่านศูนย์กลางได้ถึง 2 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างกลม ใบ ประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ ใบย่อยไม่มีก้านใบ รูปไข่แกมขอบขนาน ดอก ออกเป็นช่อกระจุกตามยอด หรือปลายกิ่ง ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ รูปดอกถั่ว ผล เป็นฝักตรงหรือโค้งงอ ขอบขนาน แบน เมล็ด เกือบกลม ถึงรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด แบนเล็กน้อย แก่แข็ง

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป ในความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,500 เมตร

การใช้ประโยชน์

ใบอ่อนและฝักอ่อน ใช้ทำอาหารและเครื่องปรุงรส ยอดอ่อนและฝักอ่อนมีวิตามินเอมาก ทำให้ชุ่มคอ ลดความร้อนของร่างกาย แก้ไอ ขับเสมหะ แก้อาการท้องผูกถ่ายไม่ออก (วิกิพีเดีย, 2562)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

มะขามป้อม

Phyllanthus emblica

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ ใบ เดี่ยว ออกกระจับเดียวกันคล้ายใบประกอบแบบขนนก แผ่นใบแคบรูปขอบขนาน มีหูใบเล็กมาก ดอก ออกเป็นกระจุกระหว่างง่ามใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยแยกเพศบนต้นเดียวกัน ผล ทรงกลม ไม่มีก้านผล สีเขียวอมเหลือง เนื้อในหนา มีเมล็ดแข็ง 6 - 8 เมล็ด

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าผลัดใบทั่วไปจนถึงป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,200 เมตร (สุธรรม, 2552ค)

การใช้ประโยชน์

ใบ ต้มน้ำอาบเป็นยาลดไข้ แก้วฝูหนังเป็นผื่นคัน มีน้ำเหลือง ฝูหนังเป็นแผล ต้มดื่มแก้บิด แบคทีเรีย และโรคความดันโลหิตสูง ผล กินเนื้อเพื่อแก้เสมหะในลำคอ ทำให้ชุ่มคอ แก้เจ็บคอ แก้กระหายน้ำ แก้ลม แก้ไข้ แก้หวัด ระบายท้อง (สุธรรม, 2552ค)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา: ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

มะแขว่น

Zenthoxylum rhetsa

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ ลำต้นมีหนามตั้งตรงและแข็ง ยาว 8 - 15 มิลลิเมตร ใบ ประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงบริเวณง่ามใบใกล้ยอด ดอกย่อยสีขาวหรือขาวอมเขียวหรืออมเหลือง ผล เมื่อเจริญเต็มที่มีช่อยาวและแผ่กว้าง สุกสีชมพูอมแดงถึงแดงเข้ม เมื่อแห้งมีสีน้ำตาลเข้ม

ถิ่นที่พบ พบได้ในที่ค่อนข้างชุ่มชื้น ถึงที่ร่มรำไร ในป่าเบญจพรรณ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,200 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ผลสดหรือผลแห้ง ไล่แกงเป็นเครื่องเทศ ทั้งแกงผัก แกงเนื้อ หรือแกงปลา ใช้เป็นยากระตุ้น ฝาดสมาน แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยย่อยอาหาร และแก้โรคทางเดินปัสสาวะ เมล็ด เป็นยาบำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ แก้ลมวิงเวียน ขับลมในลำไส้ (สุธรรม, 2552ก)



มะคาเดเมีย

Macadamia integrifolia

ลักษณะ

ไม้ต้น ลำต้นสูง ตั้งตรง ทรงพุ่มลักษณะคล้ายพีระมิด ใบ รูปหอกหัวกลับ ใบแก่สีเขียวเข้ม ขอบแข็ง **ดอก** ออกเป็นช่อยาว ดอกย่อยสีขาว ติดผลเป็นช่อ **ผล** มีเปลือกแข็งหนา มีเปลือกแข็งอีกชั้นหนึ่งหุ้มเนื้อใน เรียกว่า กะลา ในกะลามิเมล็ดเป็นเนื้อแน่นสีขาว ถิ่นที่พบ พบในพื้นที่สูง (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)

การใช้ประโยชน์

ผล สามารถรับประทานได้ (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)



มะคำดีควาย

Sapindus rarak

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลือกต้น สีน้ำตาลอ่อน แตกเป็นร่องลึกตามแนวยาว ใบ ประกอบแบบขนนก ใบย่อยรูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายใบและโคนใบมน แผ่นใบเรียบสีเขียว จำนวน 2 - 4 ใบ ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยสีขาวนวลหรือเหลืองอ่อน แยกเพศร่วมต้นสีขาว กลีบดอก 4 กลีบ ดอกเพศผู้ 8 อัน ผล ค่อนข้างกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร ถิ่นที่พบ ขึ้นทั่วไปในป่าเบญจพรรณขึ้น หรือบริเวณป่าดงดิบแล้งในทุกภาคของ ประเทศไทย (องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน, 2559)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น ต้มน้ำกินเป็นยาแก้ไข้ แก้พิษไข้ เป็นยาแก้กระษัย ราก เป็นยาแก้ริดสีดวง แก้ฝีในท้อง ใบอ่อน ต้มน้ำดื่มแก้ท้องผูก นิยมรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ดอก แก้พิษ ผดผื่นคัน (สุธรรม, 2552ค)



มะดัน

Garcinia schomburgkiana

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ แตกกิ่งมาก ทรงพุ่มหนา ใบ เดี่ยว เรียงตรงข้ามกันเป็นคู่ระนาบเดียว รูปรียาว เนื้อใบค่อนข้างหนา ดอก ออกเป็นช่อ มีดอกย่อย 3 - 6 ดอก สีชมพูอมแดง ผล ค่อนข้างกลมและยาวรี เนื้อผลค่อนข้างหนา มีรสเปรี้ยวจัด เมล็ด 3 - 4 เมล็ด สีน้ำตาล

ถิ่นที่พบ มักพบในป่าดิบ (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล รับประทานเป็นผลไม้ที่ให้รสเปรี้ยว ใช้ประกอบอาหาร ใบ ใช้รับประทานสดหรือลวกเป็นผักจิ้มน้ำพริก ใบอ่อน ใช้ประกอบอาหาร ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ บรรเทาการเป็นหวัด (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



มะตูม

Aegle marmelos

ลักษณะ

ไม้ต้น เปลือกต้นสีเทา แตกเป็นร่องตามยาว ใบ ประกอบแบบนิ้วมือ ออกเรียงสลับ ใบย่อย 3 ใบ ใบย่อยปลายรูปไข่ ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง ด้านนอกสีเขียวอ่อน ด้านในสีขาวนวล มีกลิ่นหอม ผล ทรงรีกลม ผิวเรียบเกลี้ยง ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีเขียวอมเหลือง เนื้อในสีส้มปนเหลือง นิยม เมล็ด จำนวนมาก

ถิ่นที่พบ มักพบในป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผลสด ฝานเป็นชิ้นบาง ๆ ชงดื่มแก้ท้องเดิน ท้องเสีย ท้องร่วง ผลแก่ เชื่อมกินบำรุงกำลัง รักษาธาตุ ขับลม ผลสุก กินเป็นผลไม้ เป็นยาระบายท้อง ใบ ใส่แกงเพื่อแต่งกลิ่น ราก แก้อืดหอบ แก้อุจจาระแข็ง ขับลม (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)



มะพลับ

Diospyros areolata

ลักษณะ

ไม้ต้น แผ่กิ่งก้านจำนวนมาก ลำต้นและกิ่งก้านมีหนามแหลมยาว ใบ ประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ออกเวียนรอบกิ่ง ใบย่อยออกตรงข้าม ปลายใบเดี่ยว ใบย่อยกลมรี ขอบใบเว้าเข้าหาเส้นกลางใบ สีเขียวเข้ม ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงที่ซอกใบ ผล สีเขียวรูปกลมคล้ายมะนาว เปลือกแข็ง เมล็ด จำนวนมาก

ถิ่นที่พบ พบขึ้นตามป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล รับประทานเป็นผลไม้ที่ให้รสเปรี้ยว ใช้ประกอบอาหาร ใบ ใช้รับประทานสดหรือลวกเป็นผักจิ้มน้ำพริก ใบอ่อน ใช้ประกอบอาหาร ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ บรรเทาการเป็นหวัด (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : ส่วนควาณิชาหลายทางชีวภาพดำนป่าไม้

มะไฟ

Baccaurea ramiflora

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างกลม ใบ เดี่ยว ออกสลับ ตรงกันข้าม รูปไข่แกมขอบขนาน ดอก ออกจากกิ่ง แยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน ผล ค่อนข้างกลม เมื่อสุกสีเหลืองหรือสีส้ม มีกลีบเลี้ยงสีน้ำตาล แบน ขอบเว้าเล็กน้อยเป็น 4 พู ถิ่นที่พบ พบในป่าเบญจพรรณจนถึงพื้นที่แล้งภูเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 800 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ผล รับประทานเป็นผลไม้ และแกเล็ดดอกตามโรฟัน ขับโลหิตเสีย เปลือก เป็นสีย้อมผ้า ให้สีแดงหรือสีส้ม และใช้บำรุงธาตุ แก้กษิขฝี่ แก้กโรคผิวหนัง ใบ ตำพอกแก้กลากเกลื้อน ขี้เรือนกวาง (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพกับป่าไม้

มะเฒ่าสาย

Antidesma sootepense

ลักษณะ

ไม้พุ่ม กิ่งและก้านสีน้ำตาลอมแดง ใบ รูปหอก ปลายแหลม โคนรูปลิ้ม ดอก ออกเป็นช่อตามกิ่ง ช่อดอกยาวได้ถึง 7 เซนติเมตร ก้านดอกย่อยสั้น ผล ทรงกลม ผิวเรียบ ไม่มีขน

ถิ่นที่พบ พบทั่วไปในป่าผลัดใบและป่าดิบ (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ผลสุก กิน รสหวานอมเปรี้ยว ใบ ต้มดื่มและอาบเป็นยาบำรุงกำลังหลังคลอดบุตร เพื่อให้เลือดไหลเวียน แก้อาการโลหิตจาง ยาขับปัสสาวะ (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



มะรุม

Moringa oleifera

ลักษณะ

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น ใบ ประกอบแบบขนนก ใบย่อย 8-10 คู่ รูปไข่กลับหรือขอบขนานปลายมนหรือเว้าตื้น ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนง ยาว 10 - 30 เซนติเมตร กลีบดอกสีเขียวอ่อน ผล เป็นฝักรูปดาบ หรือกระบอง ยาว 18 - 45 เซนติเมตร มีสันหลัก 3 สัน เมล็ด มีปีก

ถิ่นที่พบ พบกระจายทั่วไปในประเทศไทย (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)

การใช้ประโยชน์

เปลือก ขับลมในลำไส้ พอกแผลห้ามเลือด ใบ ห้ามเลือด ขับน้ำนม ทำให้นอนหลับ รักษาเลือดออกตามไรฟัน ดอก ขับน้ำตา ขับปัสสาวะ ผล บำรุงกำลัง ถอนพิษไข้ แก้อักเสบ (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)



ที่มา :ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มะหาด

Lepisanthes rubiginosa

ลักษณะ

ไม้พุ่ม เปลือกต้นสีน้ำตาล แตกเป็นร่องตามยาว กิ่งก้านมีขนละเอียด ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคู่ เรียงเวียนสลับ ใบย่อย 3 - 6 คู่ รูปไข่ถึงรูปไข่กลับ ดอก ช่อดอกแยกแขนงตั้งขึ้น ดอกย่อย สีขาวถึงเหลืองอ่อน ผล แบบผลสดมีเนื้อรูปรี ผลเกลี้ยง สีเขียวเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีแดงหรือม่วงดำ เมล็ด จำนวน 1 เมล็ด สีดำมัน

ถิ่นที่พบ พบขึ้นตามป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น บำรุงธาตุ แก้อาตุพิการ แก้บิด สมานแผล ใบ แก้ไข้ ต้มน้ำดื่มแก้ชาง ใบอ่อน รับประทานเป็นผัก ผล บำรุงกำลัง แก้อท้องร่วง ผลสุก รับประทานเป็นผลไม้ แก้อท้องร่วง เมล็ด รสฝาด ต้มดื่มแก้ไข้ชาง แก้ไอกรน แก้ไอเรื้อรัง บำรุงเส้นเอ็น (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนกวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : สารานุกรมพืชในประเทศไทย (ฉบับย่อ)

ยอป่า

Morinda coreia

ลักษณะ

ไม้ต้น ลำต้นตั้งตรง เรือนยอดเป็นพุ่มรี เปลือกหนาแตกเป็นร่องตามยาว ใบ เดี่ยว รูปรีหรือไข่กลับ เรียงตัวแบบตรงข้ามสลับตั้งฉาก มีหูใบระหว่างก้านใบ หลุดร่วงง่าย ดอก ออกเป็นช่อที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยก 5 แฉก สีขาว ผล ค่อนข้างกลม สีเขียว ผลแก่สีดำ

ถิ่นที่พบ พบในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ แก้ไข้ ปวดศีรษะ แก้วริดสีดวงทวาร แก้ม้ามโต ใบสด ตำพอกศีรษะฆ่าไข้เหา อังไฟแล้วนำมาปิดที่หน้าอกหรือหน้าท้อง แก้ไอ แก้จุกเสียด ผลอ่อน แก้วคลื่นไส้อาเจียน ผลสุก กินได้ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์

สะเดา

Azadirachta indica

ลักษณะ

ไม้ต้น สูง 10 - 20 เมตร เปลือกสีน้ำตาลหรือเทาปนดำ ใบ ใบประกอบแบบขนนก ปลายคี่ ใบย่อย ออกตรงข้าม รูปไข่หรือรูปใบหอก ขอบใบหยัก ปลายแหลม ดอก ช่อดอก แบบช่อแยกแขนง หรือสีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยง สีเขียว กลีบดอก สีขาว 5 กลีบ ผล แบบ เมล็ดเดี่ยวแข็ง รูปรี ผิวเกลี้ยง ยาว 1 - 2 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ ในธรรมชาติพบกระจายบริเวณป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 50 - 300 เมตร ในทุกภาคยกเว้น ภาคใต้ (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด มีสาร azadirachtin ซึ่งมีฤทธิ์ฆ่าแมลง ลำต้น ใช้เปลือกแก้ท้องเดิน ใช้แก้บิด มูกเลือด ดอก นิยมนำมารับประทาน เป็นยารักษาธาตุผล เป็นยาถ่ายพยาธิ แก้วริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ ราก ใช้แก้ไข้ ทำให้อาเจียน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ส้มแขก

Garcinia atroviridis

ลักษณะ

ลำต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบ ออกเรียงตรงข้าม มีขน ใบสีเขียวเข้ม รูปขอบขนาน ขอบใบหยัก ดอก มีขนาดใหญ่และมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ กว้าง 3.0 - 4.5 เซนติเมตร มีกลีบดอกสีแดงเข้ม ผล มีขนาดใหญ่ เกือบกลม เมื่อสุกมีสีส้มอมเหลือง กว้าง 6.5 - 10.0 เซนติเมตร เมล็ด แบน (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ เขตร้อน และมักเติบโตตามเนินเขา ที่ราบลุ่มป่าสูงจากระดับทะเลปานกลาง 600 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ดอก ช่วยแก้อาการไอ เป็นยาขับเสมหะ รักษาโรคเบาหวาน ผลแก่ และดอกส้มแขก ช่วยลดความดัน ราก ช่วยแก้กระษัย ใช้ทำยารักษาฝี ใบสด ช่วยแก้อาการท้องผูก ผลสด ช่วยลดความอยากอาหาร ความรู้สึกลึกหิวอาหาร (ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2561)



หว่า

Syzygium cumini

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นประมาณ 0.4 - 0.9 เมตร ใบ เดี่ยว เรียง เป็นคู่ตรงกันข้าม แผ่นใบหนา รูปไข่รีหรือรูปไข่แกมขอบขนาน เส้นแขนงใบข้างละ 19 - 30 เส้น ปลายเส้นใบจรดกับเส้นขอบใบ ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงที่ งามใบใกล้ปลายกิ่ง ผล แบบมีเนื้อหุ้ม เมื่อสุกสีม่วงแก่ถึงสีดำ มีรสเปรี้ยวเล็กน้อย

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป ในป่าเบญจพรรณ ถึงป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 600 - 1,800 เมตร (สำนักงานหอพรรณไม้, 2555)

การใช้ประโยชน์

เปลือก ตำพอกเป็นยาฟาดสมานบาดแผล แก้มแผลอักเสบในปาก ปากเปื่อย แผลใน ลำคอ ใบ คั้นน้ำทาหรือต้มน้ำทาชำระบาดแผล ผลและเมล็ด กินเป็นยาขับปัสสาวะ แก้บิด แก้ท้องร่วงและเบาหวาน (สุธรรม, 2552ค)



ที่มา : ส่วนควบคุมหลักหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

หาด

Artocarpus lacucha

ลักษณะ

ไม้ต้น ผลัดใบ ใบ เดี่ยว รูปไข่ ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย มีหูใบเล็กรูปหอก ดอก ออกเป็นช่อกลุ่มรูปทรงกลม แยกเพศ ขนาด 1 – 2 เซนติเมตร ผล เมื่ออ่อนสีเขียว แก่สีเหลืองหรือเหลืองอ่อนหรือสีส้ม เนื้อในสีครีม

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณที่โล่งแจ้ง (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

เปลือก เป็นยาฝาดสมานแผลและใช้ขับพยาธิไส้เดือน พยาธิเส้นด้ายและตัวติดเมลิ็ด เป็นยาถ่าย (สุธรรม, 2552ก)



อะโวคาโด

Persea americana

ลักษณะ

ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ ใบ เดี่ยว รูปรี ดอก ขนาดเล็กออกเป็นช่อ สีเขียวอ่อน ผล สดเมล็ดเดี่ยว เนื้อในผลสีเขียวอ่อน

ถิ่นที่พบ พบในพื้นที่สูง (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)

การใช้ประโยชน์

ผล รับประทานได้ ประกอบด้วยโปรตีนและไขมันชนิดไม่อิ่มตัวประมาณร้อยละ 4 - 20 โดยกรดไขมันร้อยละ 70 เป็นกรดไขมันไม่อิ่มตัว ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย มีวิตามินเอ (เบต้าแคโรทีน) วิตามินบี และวิตามินอี รวมทั้งอุดมไปด้วยแร่ธาตุและสารอาหารที่จำเป็นสำหรับร่างกาย เป็นผลไม้ที่มีโปรตีนสูง (ขวัญหทัย และคณะ, ม.ป.ป.)



อบเชยเทศ

Cinnamomum verum

ลักษณะ

ไม้ยืนต้น ไม้ผลัดใบ มีกลิ่นหอมแรง ใบ ใบเดี่ยว ออกตรงข้าม รูปไข่ถึงรี เนื้อใบหนา มีเส้นแขนงจากโคน ใบ 3 เส้น อาจพบ 5 เส้น ปลายใบแหลม โคนใบมน ผิวเกลี้ยง สีเขียวเป็นมัน ดอก ช่อดอกแบบแยกแขนง ที่ปลายกิ่ง ดอกเล็กสีเหลืองอ่อน หรือ เขียวอ่อน มีใบประดับขนาดเล็ก ดอกทรงระฆังปลายแยก 6 แฉก ผล แบบมีเนื้อ รูปไข่ หรือทรงรี ผลมีเมล็ดเดียว

ถิ่นที่พบ พบขึ้นห่าง ๆ ในที่โล่ง ในป่าดงดิบ (สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ , ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น แก้อ่อนเพลีย ขับลม บำรุงธาตุ บดเป็นผงใช้เป็นเครื่องเทศใส่อาหาร ใส่เครื่องสำอาง ใช้ปรุงเป็นยาหอม แก้ลมวิงเวียน และจุกเสียด ใบ มีน้ำมัน ใช้เป็นส่วนผสมในครีมทาถูวนวด (สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์

ไม้ผลเมืองร้อน

เงาะ ทุเรียน ลำไย ลองกอง



ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา



ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ไม้ชั้นพุ่ม

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : องค์การสวนพฤกษศาสตร์

กาแฟ

Coffee spp.

ลักษณะ

ไม้ต้น ทรงพุ่มเตี้ย สูง 1.5 - 5 เมตร ใบ เดี่ยว ออกตรงข้าม รูปขอบขนานแกมรี สีเขียวเข้ม ดอก สีขาว ผล อ่อนสีเขียวหรือเหลืองเมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีแดง หรือแดงเข้ม ในหนึ่งผลมี 2 เมล็ด

ถิ่นที่พบ พบบนที่สูง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 700 - 1,800 เมตร (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด ใช้คั่วและนำมาปรุงเป็นกาแฟ ต้มช่วยกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง การทำงานของหัวใจ และช่วยขับปัสสาวะ



กล้วย

Musa spp.

ลักษณะ

ลำต้น สั้นอยู่ใต้ดิน กาบเรียงเวียนซ้อนกันเป็นลำต้นเทียม ใบ เดี่ยว ขนาดใหญ่ ก้านใบเป็นร่องแคบ หรือกว้าง ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอดห้อยลง เรียก หัวปลี ใบ เป็น ใบประดับขนาดใหญ่หุ้ม ผล รูปรี เนื้อในสีขาว เปลือก สีเขียวเมื่ออ่อน สีเหลืองเมื่อสุก เมล็ด กลม สีดำ (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป

การใช้ประโยชน์

ใบหรือยาง ห้ามเลือด สมานแผล ผล รักษาโรคกระเพาะ แก้อท้องเสีย แก้อริดสีดวง หัวปลี ขับน้ำนม แกง (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)



โกโก้

Theobroma cacao

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดเล็ก ใบ เดี่ยว เรียงสลับหรือเวียนรอบ รูปรี รูปไข่แกมรูปขอบขนาน ดอก เล็ก ออกเป็นกลุ่มตามลำต้นหรือกิ่งใหญ่ ๆ สีขาวหรือขาวประชมพู ปลายกลีบ สีเหลือง ผล รูปไข่แกมรูปขอบขนานหรือรูปรี เมล็ดสีน้ำตาล รูปรี เรียงเป็นแถว 5 แถว ถิ่นที่พบ ปลูกมากทางภาคใต้ (เมตไทย, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เมล็ด เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่มรสช็อกโกแลต ช่วยต้านอนุมูลอิสระ กระตุ้นประสาท ลดระดับไขมันในเลือด ลดระดับน้ำตาลในเลือด ลดความดันโลหิต (เมตไทย, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



คอนแคน

Dracaena angustifolia

ลักษณะ

ไม้พุ่ม สูงประมาณ 2 - 3 เมตร ลำต้นเดี่ยวตั้งตรง ต้นอ่อนสีเขียว ต้นแก่สีเทา หรือ แดงกอเล็ก ใบ เดี่ยว เรียงตัวแบบสลับ ปลายใบเรียวแหลม ผิวใบเรียบ สีเขียวเข้มเป็นมัน ดอก เป็นช่อแยกแขนงออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาว มีสีขาวหรือเหลืองอ่อน ผล รูปทรงกลมสีเขียว ผลสุกสีเหลืองหรือสีส้ม

ถิ่นที่พบ กระจายทั่วไปทุกสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะที่ร่ม ชุ่มน้ำ (อุทยานหลวงพญาสวณวิทย์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อน นำไปประกอบอาหาร รากสด เคี้ยวรับประทานเป็นยาแก้ไอ (อุทยานหลวงพญาสวณวิทย์, ม.ป.ป.)



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์

ชอม

Acacia pennata

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ลำต้นและกิ่งก้านมีหนามแหลม ใบ ประกอบแบบขนนกสองชั้น ใบย่อย จำนวน 13 - 28 คู่ รูปรี ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายยอด หรือซอกใบ ดอกย่อยสีขาวถึงสีขาวนวล จำนวนมาก ผล เป็นฝักแบน
ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2560)

การใช้ประโยชน์

ใบและยอดอ่อน ใช้ประกอบอาหาร หรือกินเป็นผักสด ช่วยต้านอนุมูลอิสระ ลดความร้อนในร่างกาย ช่วยในการขับถ่าย แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ (เมดไทย, ม.ป.ป.)



ชา

Camellia sinensis

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ทรงกรวย ใบ เดี่ยว เรียงสลับ ขอบใบจักฟันเลื่อยละเอียด หลังใบมัน ดอก สมบูรณ์เพศ ดอกย่อยสีขาว กลีบเลี้ยงสีเขียว ผล เป็นแคปซูล เปลือกหนาสีน้ำตาลอมเขียว เมล็ดกลม

ถิ่นที่พบ พบในป่าดิบ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลางมากกว่า 1,000 เมตร (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ ต้มดื่ม ช่วยกระตุ้นระบบประสาท ช่วยขยายหลอดเลือด แก้กระหายและช่วยในการย่อยอาหาร และช่วยละลายไขมัน (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.)



ที่มา : ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ชามะเลียง

Lepisanthes fruticosa

ลักษณะ

ไม้พุ่มถึงไม้ต้นขนาดเล็ก ใบ ประกอบแบบขนนก ใบย่อยรูปไข่ถึงรูปไข่กลับ มีหูใบแผ่เป็นแผ่น รูปเกือบกลม เรียงเวียนซ้อนกัน บริเวณโคนก้านใบใกล้ปลายยอด ดอกออกเป็นกระจุก (raceme) ช่อห้อย ออกตามกิ่งและลำต้น สีขาวครีม กลีบรองดอก 4 กลีบ รูปเกือบกลม ผล รูปไข่ถึงรี สีม่วงดำถึงออกแดง ผิวเกลี้ยง มักพบมี 2 เมล็ด
ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนและใบอ่อน ทำแกงใส่ผักรวม ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ และน้ำผลไม้ ราก แกะใช้ แก้กาเดาไหล แก้อาการร้อนใน แก้อาการท้องผูก (เมตไทย, ม.ป.ป.)



ปลาไหลเผือก

Eurycoma longifolia

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง กิ่งก้านสั้นเป็นกระจุกที่ปลายยอดของลำต้น ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ ออกเรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม รูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ แผ่นใบหนา คล้ายแผ่นหนัง **ดอก** ช่อแบบแยกแขนงเป็นกระจุกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกจะมีขนสั้น และขนละเอียด กลีบดอกสีม่วงปนแดง **ผล** เป็นพวง รูปทรงกลม ผลแก่จะเป็นสีแดงถึงสีม่วงดำ

ถิ่นที่พบ ขึ้นกระจายในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น และป่าเต็งรัง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ฝนน้ำดื่ม แก้ปวดท้อง ช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ บำรุงหลังคลอดบุตร ใช้ภายนอกเป็นยาพอกแก้ปวดหัว ปวดบวมแผลพุพอง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา: สถาบันงานหอพรรณไม้

ผักพุ่ม (หมากหมก)

Lepionurus sylvestris

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ใบ ใบเรียงสลับระนาบเดียว รูปไข่ รูปไข่กลับ หรือรูปขอบขนานถึงรูปแถบ ยาว 5.5 - 25 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือแหลมยาว โคนสอบหรือรูปลิ้น ช่อดอกแบบช่อกระจจะ (raceme) ยาว 2 - 4.5 เซนติเมตร ดอก ออกเป็นกระจุก กระจุกละ 3 ดอก ดอกสีเหลือง หรืออมส้ม เชื่อมติดกันที่โคน กลีบรวมมี 4 กลีบ รูปไข่กว้าง ผล ผนังชั้นในแข็ง สุกสีแดง รูปรี ยาว 0.9 - 1.6 เซนติเมตร

ถิ่นที่พบ พบทางภาคเหนือ และภาคใต้ ขึ้นตามป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่าดิบชื้น ที่เป็นเขาหินปูน ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,250 เมตร (สำนักหอพรรณไม้, 2560)

การใช้ประโยชน์

ยอดและผลอ่อน ใช้ทำแกงเลียง ผลแก่ ใช้ต้มรับประทาน น้ำคั้นจากใบใช้บรรเทาอาการผิวหนังอักเสบ หัวสด รับประทานดิบ เป็นยาบำรุงกำลัง ราก รับประทานดิบหรือต้ม เป็นยาบำรุงกำลัง ทั้งต้น แก่โรคไต โรคนี้่ว ขับปัสสาวะ (สำนักหอพรรณไม้, 2560)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ผักหวานบ้าน

Sauropus androgynus

ลักษณะ

ไม้พุ่ม เปลือกต้นขรุขระ สีน้ำตาล กิ่งอ่อนสีเขียวเข้มผิวเรียบ แตกกิ่งก้านระนาบกับพื้น ใบ เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมขอบขนาน รูปขอบขนาน หรือรูปคล้ายขนมเปี้ยกปูน ดอก เดี่ยว ออกบริเวณซอกใบ ดอกเพศผู้ รูปจานกลมแบน สีน้ำตาลแดง ดอกเพศเมีย ดอกสีเขียวอมเหลือง ผล แห้ง แตกได้ ทรงกลมแบน สีเขียวอ่อน เมื่อแก่เต็มที่มีสีขาวอมเหลือง มีกลิบลี้น้ำสีแดงติดคงทน

ถิ่นที่พบ พบตามป่าดิบแล้ง ป่าละเมาะ ที่รกร้าง ป่าดิบชื้น ที่โล่งแจ้ง ตามรือกสวน (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบและราก ทำให้ละเอียดใช้พอกฝี ราก รสเย็น ต้มเป็นยาแก้ไข้ ถอนพิษไข้ แก้ตัวร้อน แก้ไข้กลับ แก้ซาง แก้ปัสสาวะขัด ผิดสำแดง รักษาทางทุม แก้กลม (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ผักหวานป่า

Melientha suavis

ลักษณะ

ไม้ต้น ขนาดเล็ก เรือนยอดรูปทรงกระบอก ใบ เดี่ยว เรียงแบบสลับตรงกันข้าม ผิวใบเกลี้ยง เนื้อใบอ่อนนุ่ม ดอก เป็นช่อแยกแขนง มักออกเป็นกลุ่มหลายช่อ ผล เมล็ดเดี่ยวเปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง รูปรี รูปไข่หรือไข่กลับ ติดกันเป็นช่อยาว ผิวสุกสีเหลืองอมส้มหรือเหลืองอมแดง

ถิ่นที่พบ พบในป่าเต็งรังหรือป่าผลัดใบ ในระดับพื้นล่างไปถึงป่าดิบเขา โดยเฉพาะเขาหินปูน ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,500 เมตร (สุธรรม, 2552ค)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อน ใบอ่อน ต้มกินเป็นผักจิ้ม หรือเป็นผักเครื่องเคียง แกงเลียง แกงส้ม แกงคั่ว ใบ ตำพอกเป็นยาสมานแผล แก้ปวดตามข้อ ปวดศีรษะ และปวดท้อง (สุธรรม, 2552ค)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักรวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ผักเหมียง (เขลียง)

Gnetum gnemon

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 2 - 7 เซนติเมตร ยาว 8 - 15 เซนติเมตร โคนใบสอบ ปลายใบมีติ่งแหลม ดอก สีเขียวอมเหลือง ออกเป็นช่อแกน ลักษณะเป็นกลุ่มเรียงเป็นชั้น ๆ ช่อดอกออกตามซอกใบ ยาว 3 - 8 เซนติเมตร ดอกย่อย แยกเพศ และอยู่ต่างต้น มี 5 - 8 ดอกต่อหนึ่งชั้น ดอกเพศผู้ลักษณะทรงกระบอก ดอกเพศเมียรูปทรงกลม ผล รูปไข่แกมรี ขนาดกว้าง 1 เซนติเมตร ยาว 1.5 เซนติเมตร

ถิ่นที่พบ พบทางภาคใต้บริเวณป่าดิบชื้น ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 50 - 200 เมตร (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2558)

การใช้ประโยชน์

ใบ บำรุงเส้นเอ็น กระตุก สายตา รับประทานสดและประกอบเป็นอาหาร เช่น แกงเลียง ต้มกะทิ ใช้ห่อเมี่ยงคำ ผัดวุ้นเส้น แกงไตปลา และผัดผัก ในประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย นิยมนำเนื้อในเมล็ดของผักเหมียงมาทำข้าวเกรียบ (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



มะนาวไม่รู้รูโห่

Carissa carandas

ลักษณะ

ไม้พุ่ม ขนาดเล็ก มีหนามแหลมคม ลำต้นมียาวสีขาว ใบ เดี่ยว ออกตรงข้าม รูปไข่ โคนมน ปลายเว้า แผ่นใบและขอบใบเรียบ เส้นใบชัด ดอก ออกเป็นช่อที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง ก้านชูดอกสีแดง กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสีชมพู ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก สีขาว ผล ทรงกลมหรือรี ผลสุกสีแดงเปลี่ยนเป็นสีดำเมื่อแก่จัด

ถิ่นที่พบ โดยธรรมชาติเติบโตในพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 300 – 1,800 เมตร (Kumar et.al, 2013)

การใช้ประโยชน์

ผล เสริมสร้างภูมิคุ้มกันต้านทาน ต้านทานและลดความเสี่ยงการเกิดมะเร็ง ลดไขมันในเส้นเลือด รักษาแผลในช่องปาก บรรเทาอาการของโรคเบาหวาน ลดความเสี่ยงของโรคโลหิตจาง (พีชเกษตร, 2559)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

มันปู

Glochidion wallichianum

ลักษณะ

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านมาก ใบ เดี่ยว รูปไข่แกมขอบขนาน ออกเรียงสลับตรงกันข้าม ก้านใบสีแดงถึงแดงเข้ม ดอก ออกเป็นช่อ แยกเพศอยู่ร่วมต้น ไม่มีกลีบดอก ดอกเพศเมียมีรังไข่รูปไข่กลมรี กว้าง 6 มิลลิเมตร

ถิ่นที่พบ พบในป่าเบญจพรรณ ในระดับพื้นล่างถึงป่าบนภูเขาสูง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 600 เมตร (สุธรรม, 2552ข)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนและใบอ่อน เป็นผักสำหรับทำอาหาร (สุธรรม, 2552ข)



เมี่ยง

Camellia sinensis

ลักษณะ

ไม้พุ่ม สูงได้ถึง 5 เมตร แตกกิ่งก้านมาก ใบ เดี่ยว ออกเรียงสลับ แผ่นใบรูปใบหอก แกมรูปไข่กลับ ขอบใบหยักซี่ฟัน ดอก เดี่ยว ออกเป็นกระจุก 2 - 4 ดอก กลีบดอกสีขาว 5 - 7 กลีบ ผล กลม ผิวหนาและแข็ง แตกออกเป็น 2 - 3 พู เมล็ด ค่อนข้างกลม ด้านหนึ่งแบนเล็กน้อย สีน้ำตาลอ่อนและแข็ง

ถิ่นที่พบ ตามธรรมชาติ พบในสภาพป่าบนภูเขา (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ใบสด สมานแผล กากใบใช้พอกแผลจากน้ำร้อนลวก ไฟไหม้ แก้ง่วงนอน ชุ่มคอ กระตุ้นหัวใจ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ใบแห้ง ชงกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ท้องร่วงและ ขับปัสสาวะ เมล็ด กำจัดเหา ยาสระผม (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

รามใหญ่

Ardisia elliptica

ลักษณะ

ไม้พุ่ม สูงได้ถึง 10 เมตร แตกกิ่งก้านมาก ใบ เดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่กว้าง ผิวใบเกลี้ยง ด้านล่างมีจุดต่อมกระจาย ดอก ออกเป็นช่อกระจุกห้อยลง ดอกย่อยเรียงสลับแบบเวียนรอบช่อ กลีบดอกสีชมพู เกสรเพศผู้สีเหลืองจับกันเป็นพู่ 5 พู่ ผล เป็นเนื้อหุ้ม ค่อนข้างกลม เมื่อแก่สีม่วงเข้มจนเกือบดำ

ถิ่นที่พบ พบกระจายในป่าดิบแล้งหรือดิบเขา เป็นไม้พื้นล่างของป่า ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,500 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

เปลือก แก้วไข แก้วทองเสียว ใบ ไข่แก้วไอ แก้วลม ทองเสียว บำรุงธาตุ แก้วดับพิษาร ดอก เป็นยาระงับเชื้อแก้วลม และแก้วพยาธิ ผล ไข่แก้วลมและลมพิษ แก้วไข แก้วทองเสียว ธาตุพิการ ตานซางและตานขโมย (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ส้มป่อย

Acacia concinna

ลักษณะ

ไม้พุ่มรอเลื้อย เถาหรือลำต้น มีเนื้อแข็ง กิ่ง ก้าน มีหนาม ใบ ประกอบแบบขนนก สองชั้น เรียงสลับ ใบย่อยรูปขอบขนาน ปลายใบโคนมน ดอก เป็นช่อกระจุกกลม สีขาว ออกตามซอกใบ ผล เป็นฝักรูปขอบขนาน ฝักอ่อนสีเขียวอมแดง แก่สีน้ำตาลเข้ม ปลายฝักมีหางแหลม

ถิ่นที่พบ พบตามป่าเบญจพรรณ และที่รกร้างทั่วไป (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ฝักแก่ ต้มน้ำสระผมช่วยขจัดรังแค บังให้เหลือง ชงน้ำจิบเป็นยาขับเสมหะแก้ไอ ยอดอ่อน นำมาต้มผสมน้ำผึ้งดื่ม ช่วยขับปัสสาวะ ยอดอ่อนและใบอ่อน มีรสเปรี้ยวรับประทานเป็นผักสด นำมาปรุงอาหารแกกัลิ้นคาวปลา (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



หม่อน

Morus alba

ลักษณะ

ไม้พุ่ม เปลือกต้นสีน้ำตาลแดง ใบ เดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปไข่กว้าง โคนใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบจักซี่ฟัน ผิวใบสาก เส้นใบ 3 เส้น ออกจากโคนใบถึงกลางใบ หูใบ รูปแถบแคบปลายแหลม ดอก ช่อดอกแบบหางกระรอก เพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างช่อ วงกลีบรวมสีขาวหม่น ผล แบบผลรวม อวบน้ำ เมื่อสุกสีม่วงแดงเข้ม

ถิ่นที่พบ พบทั่วไปในป่าดิบ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ เป็นยาขับเหงื่อ แก้ไข้ ตัวร้อน แก้กระหายน้ำ แก้ไอ ใช้ทำขามีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ใบแก่ แก่ริดสีดวงจมูก ระบายประสาท ต้มเอาน้ำล้างตาแก้ตาแดง ราก ขับพยาธิ แก้โรคความดันโลหิตสูง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

หวาย

Calamus spp.

ลักษณะ

ลำต้น เป็นเถาเนื้อแข็ง มีกาบหุ้มลำต้นสีเขียวทุกส่วนของเถา ก้านใบ มีหนาม ใบ เป็นใบประกอบ ผล ผลอ่อน สีเขียว ผลแก่สีเหลืองหรือสีซีไ้

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าทั่วไป ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง หรือป่าดิบชื้น (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2559)

การใช้ประโยชน์

หน่ออ่อนหรือทางหวาย นำมาประกอบอาหาร เช่น แกงหรือผัดกับเนื้อหมู เถา เมื่อแก่แล้วนำมาทำเป็นเครื่องจักสานหรือเฟอร์นิเจอร์ ผล นำมาประกอบอาหาร (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2559)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนการป่าไม้ กรมป่าไม้



ไม้ชั้นล่าง

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.
ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพดงป่าไม้

กระเจียว

Curcuma sessilis

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี ลำต้น ตั้งตรง มีเหง้าใต้ดิน ใบ เดี่ยว แผ่นใบรูปหอกกว้าง ผิวใบเกลี้ยงเขียวเป็นมัน ดอก ออกเป็นช่อเชิงลด (spike) ดอกย่อยเรียงเป็นกระจุกแน่น กลีบดอกสีชมพูจางถึงชมพูเข้ม ผล รูปไข่กลับ เมื่อแห้งแตกได้ มีขนละเอียดคลุม

ถิ่นที่พบ พบได้ในป่าทั่วไปในภาคเหนือถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนและดอก กินเป็นผักสด หรือผักลวก ใบ ตำเป็นยาพอก ห้ามเลือด รักษาแผลสด (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กระเจี๊ยบมอญ

Abelmoschus esculentus

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุ 1 ปี ลำต้นมีขนอ่อนหยาบ ๆ ใบ ประกอบแบบขนนกปลายคี่ 2 - 4 ชั้น เรียงเวียนที่ปลายกิ่งหรือลำต้น **ดอก** ออกเป็นช่อขนาดใหญ่ตั้งขึ้นที่ปลายยอด ดอก สีเขียวอมชมพูหรืออมแดง **ผล** เป็นฝักแบนยาว รูปร่างคล้ายมีดดาบ ยาว 45 - 120 เซนติเมตร เมื่อแก่จะห้อยลง

ถิ่นที่พบ พบในที่โล่ง แสงสว่างจัด ในที่ที่ร่มตามป่าละเมาะป่าเบญจพรรณ หรือ ป่าดิบแล้ง ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,000 เมตร (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เปลือกรากและเปลือกลำต้น บำรุงร่างกาย ขับเหงื่อ แก้บิดและแก้อาเจียน ท้องเสีย และปวดท้อง ขับลมในลำไส้ ขับเสมหะ ไขข้ออักเสบชนิดเฉียบพลัน และใช้รากสด (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)



กระชายดำ

Kaempferia parviflora

ลักษณะ

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้าใต้ดิน สีม่วงดำ ใบ เดี่ยว รูปไข่ หรือรูปรี กว้าง 5 - 10 เซนติเมตร 10 - 15 เซนติเมตร ดอก ออกเป็นช่อแทรกที่โคนกาบใบ ก้านช่อยาว 5 - 6 เซนติเมตร กลีบดอกส่วนโคนเชื่อมเป็นหลอด ยาว 3 - 3.2 เซนติเมตร ปลายแยกเป็นแฉก เกสรเพศผู้เป็นหมัน สีขาว รูปขอบขนาน กลีบปากสีม่วง (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2017)

ถิ่นที่พบ ในประเทศไทยพบขึ้นตามธรรมชาติบนภูเขา ชอบดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี (อุทยานหลวงพฤษศยาลัย, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เหง้า ใช้บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อยและอาการเหนื่อยล้า และเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ขับลม แก้จุกเสียด แก้ปวดท้อง หรือใช้ชงกับเหล้าขาวคั้นน้ำดื่ม แก้โรคมดลูกพิการ มดลูกหย่อน ใช้กวาดคอเด็ก แก้โรคตานขางในเด็ก หรือต้มดื่มแก้โรคตา (อุทยานหลวงพฤษศยาลัย, ม.ป.ป.)



ที่มา : อุทยานหลวงพญาสวสตร์

กระวาน

Amomum verum

ลักษณะ

ส่วนเหนือดินสูง 2 - 3 เมตร ใบ รูปใบหอกแคบ ช่อดอกเกิดจากเหง้าใกล้โคนต้น ช่อตั้งตรง ใบประดับรูปสามเหลี่ยม สีน้ำตาล เนื้อบางคล้ายกระดาษ มีร่องเล็ก ๆ ตามแนวยาวจำนวนมาก ดอก สีขาว กลีบปากมีแถบสีเหลือง ผลกลมหรือเป็นสามพูตั้ง ๆ เมล็ดสีเทาดำ (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2017)

ถิ่นที่พบ พบกระวานขึ้นอยู่ตามป่าที่มีความชื้นสูงและมีไม้ใหญ่ปกคลุม (อุทยานหลวงพญาสวสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เหง้า มีกลิ่นหอม ใช้เป็นเครื่องเทศ ใช้ขับลม บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ และใช้เป็น ส่วนประกอบในตำรับยาถ่าย เพื่อช่วยลดอาการบิดมวนท้อง รักษาโรคท้องอืดเพื่อแน่นจุกเสียดโดยใช้ขนาด 1 - 2 กรัม และใช้เป็นเครื่องเทศ แต่งกลิ่นอาหาร (อุทยานหลวงพญาสวสตร์, ม.ป.ป.)



กล้วยไม้

Orchidaceae

ลักษณะ

ไม้เถา ลำต้น ขึ้นตรง เอนหรือห้อยลง รากใหญ่จำนวนมาก ใบ รูปแถบแกมรูปใบหอก ปลายแหลม แผ่นใบค่อนข้างหนาและเหนียว พับเป็นรางตามยาว เรียงตัวซ้อนถี่ ดอกออกเป็นช่อยาวใกล้เคียงกับความยาวของใบ ดอกในช่อมีจำนวนมาก ดอกบานหลายวัน มีกลิ่นหอม

ถิ่นที่พบ พบในป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเกือบทุกภาคตามที่โล่งแจ้ง (สลิล และเพชร, 2553)

การใช้ประโยชน์

เป็นไม้ประดับ (สลิล และเพชร, 2553)



ขมิ้น

Curcuma longa

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี เหง้าใต้ดินรูปไข่ มีแขนงรูปทรงกระบอก แตกออกด้านข้าง 2 ด้าน เนื้อในเหง้าสีเหลืองส้ม มีกลิ่นเฉพาะ ใบ เดี่ยวแทงออกมาเรียงเป็นวงซ้อนทับกัน รูปใบหอก ดอก แทงออกมาจากเหง้า กลีบดอกสีเหลืองอ่อน ใบประดับสีเขียวอ่อน หรือ สีนวล บานครั้งละ 3 - 4 ดอก

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เหง้า เป็นยาภายใน แก้ท้องอืด แก้ท้องร่วง แก้โรคระเพาะ เป็นยาภายนอก ทาแก้ผื่นคัน โรคผิวหนัง พุพอง ยารักษาชันนะตุ และหนังศีรษะเป็นเม็ดผื่นคัน (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)



ขิง

Zingiber officinale

ลักษณะ

ไม้ล้มลุก ลำต้นอยู่ใต้ดิน เรียกว่า เหง้า ลำต้นสูง 50 - 100 เซนติเมตร เหง้ามีลักษณะกลมและแบน ลำต้นแท้จะมีลักษณะเป็นข้อ ๆ ลำต้นเทียม มีกาบหรือโคนใบหุ้ม ใบ เดี่ยว ออกสลับกันเป็นสองแถว ก้านใบจะยาวห่อหุ้มลำต้น ใบเขียวรูป หอก ฐานใบเรียวแหลม ดอก ออกเป็นช่อจากลำต้นใต้ดิน ก้านช่อดอกยาว ผล มี 3 พู เมล็ดสีดำ หลายเมล็ด

ถิ่นที่พบ พบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ทางประเทศจีน อินเดีย อินโดนีเซีย และ ไทย (อุทยานหลวงพญาศุภราช, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เหง้า ขั้วลม แก้วาเจียน แก้วาไอ ขั้วเสมหะ ขั้วเหง้า (อุทยานหลวงพญาศุภราช, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ข่า

Alpinia galanga

ลักษณะ

ไม้ล้มลุก สูง 1.5 - 2 เมตร เหง้าใต้ดินมีข้อและปล้องชัดเจน ใบ เดี่ยว เรียงสลับ รูปรีแกมขอบขนาน หรือรูปใบหอก ปลายใบแหลม ฐานใบรูปลิ้น ดอก สีขาวครีม อมเขียว ออกเป็นช่อตั้ง กลีบรองดอกสีเขียวอ่อน โคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 3 แฉก กลีบดอก 3 กลีบ โคนเชื่อมกัน กลีบปากแผ่รูปไข่กว้าง สีขาวครีมมีเส้นสีม่วงแดงเป็นทาง ผล รูปทรงกลม ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่มีสีแดง

ถิ่นที่พบ พบตามธรรมชาติในป่าทุ่งหญ้า หรือป่าเบญจพรรณ (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2016)

การใช้ประโยชน์

เหง้าแก่ ทาแก้โรคผิวหนัง รักษาอาการคันในโรคลมพิษ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด เหง้าสด รักษาเกลื้อน ใบ ใช้สำหรับแก้โรคกลากเกลื้อน แก้ปวดเมื่อยบริเวณข้อต่าง ๆ และช่วยในการฆ่าพยาธิ ให้รสเผ็ดร้อน ดอก ใช้สำหรับแก้โรคกลากเกลื้อน ให้รสเผ็ดร้อน (อุทยานหลวงพฤษศยาลัย, ม.ป.ป.)



ควาตอง

Houttuynia cordata

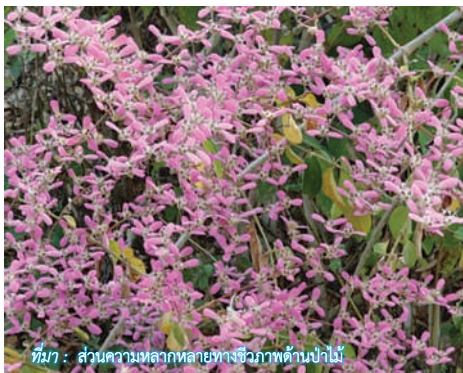
ลักษณะ

พืชล้มลุก ทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ใบ เดี่ยว โคนก้านใบแผ่เป็นปีกแคบ โคนใบเป็นรูปหัวใจ ปลายใบแหลมเป็นติ่ง ผิวใบด้านบนเรียบสีเขียวเข้ม ด้านล่างมีขนตามเส้นใบ ดอก ออกเป็นช่ออัดกันแน่น กลีบเลี้ยงและกลีบดอกลดรูป มีใบประดับสีขาวนวล รูปขอบขนานแกมรูปไข่ เมล็ด มีขนาดเล็ก ค่อนข้างกลม

ถิ่นที่พบ ขึ้นกระจายตามที่ชื้นแฉะ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 1,700 เมตร (อุทยานหลวงพญาสวสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ รับประทานสดเป็นผัก และมีสรรพคุณทางสมุนไพร ใช้ผสมตำยารับประทาน แก้โรคไต (อุทยานหลวงพญาสวสตร์, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

เครือออน

Congea tomentosa

ลักษณะ

ไม้เถา ลำต้นค่อนข้างแข็ง ใบ เดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบรูปไข่ ด้านบนมีขนสาสดอก ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง โคนช่อและแขนงช่อมีใบเลี้ยงเป็นกาบ 1 คู่ โคนกระจุกดอกย่อยมีกาบคล้ายกัน 3 กาบ สีชมพูหรือชมพูอมม่วง

ถิ่นที่พบ พบในป่าโปร่งทั่ว ๆ ไป ถึงป่าดิบเขาที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 900 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ปลูกเป็นไม้ประดับ ใบ อังไฟให้ร้อน ใช้พอกบริเวณที่บวม อักเสบ คันแสบร้อนจากถูกสัตว์มีพิษ เช่น บึ้งร่าน หรือผึ้ง ต่o แตน และใช้ใบตำพอกแผลสดเป็นยาสมานแผล (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

ชะพลู

Piper samentosum

ลักษณะ

ไม้ล้มลุก ลำต้นทอดคลานไปตามพื้นดิน มีรากงอกออกตามข้อ ใบ เดี่ยว รูปหัวใจ ออกเรียงสลับ แผ่นใบบาง ผิวใบเรียบสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอก ออกเป็นช่อที่ซอกใบรูปทรงกระบอก ดอกเล็กสีขาวอัดแน่นอยู่บนแกนช่อดอก ดอกแยกเพศ ผล ผลสด กลม อัดแน่นอยู่บนแกน (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป

การใช้ประโยชน์

ทั้งต้น แกะสมหะ ท้องอืด ท้องเฟ้อ รักษาโรคเบาหวาน ราก แก้อาตุพิการ บำรุงธาตุ แก้ก้องขึ้นอืดเพื่อขับลม แก้บิด ผล เป็นส่วนผสมของยารักษาโรคหืด แก้บิด (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ตีปลากั้ง

Phlogacanthus pulcherimus

ลักษณะ

ไม้ล้มลุกทรงพุ่มขนาดเล็ก ใบ เดี่ยว ออกเรียงตรงกันข้าม รูปรีแกมรูปขอบขนาน ขอบใบเรียบ ดอก เป็นช่อที่ปลายยอด เป็นช่อเชิงลด (spike) สมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงมีสีเขียว ลักษณะเป็นรูปประพัง กลีบดอกมีสีม่วงอมแดง เชื่อมติดกันเป็นรูปคนโท ผล เป็นแบบแคปซูล เมื่อแห้งจะแตกออก เมล็ด จะเกิดช่วยปลายของผล มีก้านตะขอติดเมล็ด ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไป (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนและใบอ่อน มีรสขมอ่อน ๆ ใช้รับประทานเป็นผักแกล้มกับน้ำพริกและลาบ ช่วยเจริญอาหาร ยอดอ่อน ใช้รับประทานเป็นยาแก้ปวดหลัง ลำต้น/ราก/ใบ เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน นำมาต้มน้ำดื่ม ช่วยขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ม.ป.ป.)



ตีปลี

Piper retrofractum

ลักษณะ

ไม้เถาเลื้อย ลำต้นค่อนข้างกลมเรียบ บริเวณข้อมีรากสำหรับยึดเกาะ แตกกิ่งก้านมาก ใบ เดี่ยว รูปไข่แกมขอบขนาน เรียงสลับตามข้อ ผิวด้านหลังใบเป็นมัน โคนเบี้ยว ดอก ออกเป็นช่อตั้งตรง ตรงข้ามใบ ดอกย่อยเรียงอัดกันแน่นบนแกนช่อเป็นแท่งกลม ผลย่อยเล็กติดกัน รสเผ็ดร้อน อ่อนสีเขียวสุกสีน้ำตาลแกมแดง

ถิ่นที่พบ ปลูกกระจายทั่วไป ในที่ชุ่มชื้น และมีแสงแดดรำไร (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล รสเผ็ดร้อน ใช้เป็นเครื่องเทศ บำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ ขับลมเย็น ปวดท้อง อาเจียน แก้อาเจียน ปวดฟัน ใบ ใช้เป็นยาขับลม ช่วยย่อยอาหาร เถา แก้กูกเสียด ริดสีดวง ทวาร (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



โตไม่รู้ล้ม

Elephantopus scaber

ลักษณะ

พืชล้มลุก ลำต้นกลม ตั้งตรง สูง 10 - 30 เซนติเมตร ตามลำต้นมีขนปกคลุม ใบ เดี่ยว เรียงรอบโคนต้น รูปหอกกลับ มีขนสาขทั้งสองด้าน ใบมักแผ่ราบไปกับพื้นดิน ดอก ช่อแยกแขนงออกที่ปลายยอด ดอกย่อยขนาดเล็กสีม่วง ใบประดับรูปใบหอก ผล แบบผลแห้งไม่แตก รูปกรวยแคบ ยาว 2.5-3 มิลลิเมตร

ถิ่นที่พบ พบตามป่าโปร่ง ดินค่อนข้างเป็นทรายในป่าเต็งรัง ป่าดิบ และป่าสนเขา ทุกภาคของประเทศไทย (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ รักษาบาดแผล แก้โรคผิวหนัง แก้อ่อนเพลียเป็นยาบำรุงกำลัง ราก แก้อท้องร่วง แก้โรคแผลในกระเพาะอาหาร ขับปัสสาวะ บำรุงกำลัง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



บุกคางคก

Amorphophallus paeoniifolius

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี มีหัวใต้ดิน ลำต้น กลม ตั้งตรง ใบ เดี่ยว เป็นแผ่นใบใหญ่ อาจจะยาวได้ถึง 2 เมตร เป็น 3 แฉกเว้าลึก ดอก เดี่ยวออกจากหัว มีกาบใหญ่ห่อปิด ผล รูปทรงกระบอก สีส้มถึงแดงสด

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในป่าดิบ ป่าชุ่มชื้น หรือตามชายป่า สามารถขึ้นได้ในความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 0 - 900 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ต้นและใบ เลี้ยงหมูและวัว ใบอ่อน ใช้เป็นผักปรุงเป็นแกงป่า หรือแกงส้ม หัว บดเอา แป้งผสมน้ำมันรักษาบาดแผล รักษาสิ่วฝ้า ต้มกินเป็นยา กัดเสมหะ แก้เลือดจืดเป็นก้อน น้ำคั้นจากใบ แก้ปวดฟัน เจ็บเหงือก เจ็บปาก ปากเปื่อย (สุธรรม, 2552ก)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



บอระเพ็ด

Tinospora crispa

ลักษณะ

ไม้เถาเลื้อย ลักษณะเป็นปุ่มปม ขนาดเท่ากับนิ้วมือ สีเทาอมดำ รสขม เปลือกสามารถลอกได้ เถาอ่อนจะมีสีเขียว ผิวค่อนข้างเรียบ มีรสขม ใบ เดี่ยวออกเรียงสลับ รูปหัวใจ เส้นใบจำนวน 5 - 7 เส้น ขอบใบเรียบ ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบ แยกเพศ อยู่คนละช่อ ดอกย่อยขนาดเล็ก สีเหลืองอมเขียว ผล สีเหลืองหรือสีส้ม ลักษณะค่อนข้างกลม เมล็ด มีเนื้อเยื่อบาง ๆ หุ้มอยู่

ถิ่นที่พบ ชายป่า ป่าดิบชื้น ป่าผลัดใบ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,000 เมตร (อุทยานหลวงพอกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

เถา มีรสขมเย็น แก้กโรคกระเพาะ แก้ไข้ ขับเหงื่อ แก้พิษฝีดาษ แก้ก้อนใน กระจายน้ำ แก้กะอืด บำรุงกำลัง บำรุงน้ำดี บำรุงอาหาร ราก มีรสขมเย็น แก้ไข้พิษ ไข้จับสั่น ถอนพิษไข้ ช่วยเจริญอาหาร ใบ แก้ไข้ รักษาโรคผิวหนัง ดับพิษปวดแสบปวดร้อน ปวดฟัน บำรุงน้ำดี (อุทยานหลวงพอกษศาสตร์, ม.ป.ป.)



ที่มา : ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

ผักกูด

Diplazium esculentum

ลักษณะ

ลำต้นมีเหง้า ด้านล่างคลุมด้วยรากคล้ายเส้นด้ายสีดำ ใบ ประกอบแบบขนนก 2 ชั้น ออกเป็นกลุ่มเวียนหนาแน่นที่ปลายเหง้า ก้านใบยาวได้ถึง 50 เซนติเมตร ใบย่อย ปลายเรียวแหลม โคนเว้ารูปหัวใจ เส้นใบ 8 - 10 คู่ อับสปอร์อยู่เป็นกลุ่มยาว ตลอดความยาวของเส้นใบ

ถิ่นที่พบ ขึ้นอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ที่ชื้นแฉะทั่วไปในป่าเบญจพรรณระดับล่างถึง ป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,700 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อนใบอ่อน กินเป็นผักลวก ผักจิ้มหรือใส่แกงกิน เหง้าและใบ ต้มน้ำดื่มและอาบเป็นยาบำรุงกำลังและบำรุงสุขภาพ แก้อาการร้อนและแก้พิษอักเสบ แก้ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นยาแก้ไอ (สุธรรม, 2552ก)



ที่มา : อุทยานหลวงราชพฤกษ์

ผักไผ่

Persicaria odorata

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี สูงได้ถึง 50 เซนติเมตร ลำต้น ค่อนข้างกลม มีข้อปล้องชัดเจน ยอดอ่อน กิ่ง มีสีเขียวอมแดงหรือน้ำตาลแดง มีขนละเอียดประปราย เมื่อแก่สีเขียวเกลี้ยง ใบ เดี่ยวออกจากข้อแต่ละข้อ เรียงแบบเวียน บริเวณข้อติดกับโคนก้านใบมีปลอกเป็นแผ่นบางหุ้ม แผ่นใบรูปไข่ยาวหรือรูปใบหอกปลายใบแหลม โคนใบสอบแคบ ดอก ออกเป็นช่อคล้ายหางกระรอก ผล ค่อนข้างกลม มีสามมุม เมล็ด ขนาดเล็กมาก

ถิ่นที่พบ ขึ้นอยู่ใกล้บริเวณแหล่งน้ำในป่า พื้นที่ล่างในแหล่งเพาะปลูก เช่น นาข้าว ริมคูคลอง หนองบึง ริมลำธาร มีความชุ่มชื้นสูง จนถึงบนพื้นที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,000 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ลำต้นและใบ ผักเครื่องเคียงรับประทานเป็นผักสดกับยำ ลาบ ใบ ช่วยชะลอวัย ป้องกัน และต่อต้านมะเร็ง ช่วยป้องกันโรคหัวใจ ราก ช่วยบำรุงประสาท ช่วยรักษาโรคกระเพาะอาหาร ดอก ช่วยขับเหื้อ รักษาโรคปอด (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ผักหนาม

Lasia spinosa

ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้าใต้ดิน ใบ เดี่ยว รูปโล่หรือห้วลูกศรกว้าง ขอบใบเว้าลึก เป็นแฉกเข้าหาเส้นกลางใบ ดอก ช่อเดี่ยว ดอกย่อยสีเหลืองอ่อนอัดกันแน่นเป็นแท่ง เป็นดอกสมบูรณ์เพศ แผ่นรองช่อดอกสีน้ำตาล รูปหอกแคบตั้งขึ้นหรือโค้งบิดเป็นเกลียว ผล เดี่ยว อ่อนนุ่มขนาดเล็ก เมล็ด กลม (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์ , ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ มักพบในที่ชื้นแฉะและมีน้ำขัง (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ลำต้น ใช้แก้อาเจียน ขับเสมหะ ต้มน้ำอาบแก้คันเนื่องจากพิษหัด เหา และไข่ออกผื่น ถอนพิษ ใบ แก้วปวดท้อง แก้อาเจียน ยืดอืดและปวดท้อง รับประทานเป็นผัก ลวกหรือต้มกับกะทิ หรือทำผักดอง รับประทานกับน้ำพริก หรือนำไปปรุงเป็นแกง แกงส้ม แกงไตปลา หรือผัด (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พริกไทย

Piper nigrum

ลักษณะ

ไม้เถาเลื้อย อายุหลายปี มีข้อปล้องชัดเจน มีรากตามข้อ ใบ เดี่ยว รูปไข่ เรียงสลับ ตามข้อ ผิวด้านหลังใบเป็นมัน โคนมนหรือเบี้ยว ดอก ออกเป็นช่อแกน ช่อดอกสีเหลืองอมเขียวเมื่ออ่อน ช่อดอกห้อยลง ผล ย่อยเป็นผลสด รูปกลม ออกเป็นพวง ผลอ่อนสีเขียว สุกสีแดง แห้งสีดำ

ถิ่นที่พบ ปลูกได้ทั่วไป นิยมปลูกมากในจังหวัดจันทบุรี ตราด และระยอง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ผล รสเผ็ดร้อน แก้ท้องอืด ทำให้เจริญอาหาร ขับเหงื่อ ระบายการปวดท้อง ใบ รสเผ็ดร้อน แก้ลมจุกเสียดท้อง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



ที่มา : โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ไพล

Zingiber montanum

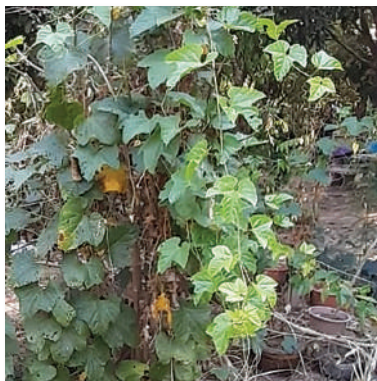
ลักษณะ

พืชล้มลุก อายุหลายปี สูงถึง 2 เมตร กาบใบเรียงแน่นเป็นลำต้น มีเหง้าอยู่ใต้ดิน ออกชานไปกับผิวดิน ใบ เดี่ยว เรียงสลับตรงข้ามระนาบเดียว ดอก เป็นช่อกระจุกแน่น รูปกระสวย ดอกย่อยมีใบประดับสีแดงสดหรือเหลืองอมแดง ผล เป็นฝัก แตกในใบประดับที่ห่อหุ้ม ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก

ถิ่นที่พบ พบในป่าที่มีแสงรำไรถึงโล่งแจ้งตามชายป่า ป่าเบญจพรรณในระดับพื้นล่างถึงป่าดิบเขา ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,300 เมตร (สุธรรม, 2552ก)

การใช้ประโยชน์

ราก ตำพอกหรือเอาน้ำทาแก้โรคผิวหนัง แก้เคล็ดขัดยอก ต้มน้ำดื่มแก้ท้องผูก ท้องอืด ท้องเฟ้อ เหง้า แก้โรคผิวหนัง แก้ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ แก้ปวดท้อง ท้องเสีย ขับลมในลำไส้ ดอก ขับเลือดเสีย ขับประจำเดือน (สุธรรม, 2552ก)



ฟักข้าว

Momordica cochinchinensis

ลักษณะ

ไม้เถา ลำต้นอ่อนขนนุ่ม เกลี้ยงเมื่อแก่ มีมือเกาะเส้นเดียวออกตามง่ามใบ ใบ เดี่ยว ออกเรียงสลับกัน ลักษณะคล้ายใบตำลึง ดอก ดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างต้น กลีบดอก มีสีขาวอมเหลือง ผล รูปไข่ค่อนข้างกลม ผิวมีหนามสั้น แก่จัดเป็นสีส้มแดง เมล็ด จำนวน มาก (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ มักขึ้นตามลำห้วย พบตามที่รกร้าง หรือชายป่าเบญจพรรณ ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 1,000 เมตร (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ราก ต้มดื่ม ถอนพิษไข้ ขับเสมหะ ปวดตามข้อ ฆ่าเหา แก้ผมร่วง เมล็ด กินบำรุงปอด แก้ฝีในปอด รักษาวัณโรค แก้อื้อ ขับปัสสาวะ เมล็ด รักษาหูด แผลฝีหนอง และแผลพุพอง รักษาโรคผิวหนัง ทวาร ใบอ่อนและดอก ใช้ลวก ต้ม นึ่ง แล้วรับประทานเป็นผัก หรือ ใส่ในแกง (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)



ที่มา :ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ฟ้าทะลายโจร

Andropogon paniculatus

ลักษณะ

ไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นสี่เหลี่ยม กิ่งแขนงจำนวนมาก ใบ เดี่ยว ออกตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปไข่หรือรูปรี ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงที่ปลายยอด ดอกย่อย สมบูรณ์เพศ กลีบดอก เชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 แฉกคล้ายปาก สีขาวแกมม่วง มีขนปกคลุม ผล เป็นฝักแบบแคปซูล ผล แตกตามยาว เมล็ด จำนวนมาก

ถิ่นที่พบ พบได้ทั่วไปในที่ราบต่ำจนถึงพื้นที่สูง (สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ส่วนเหนือพื้นดิน รักษาไข้หวัด ดับพิษร้อน อักเสบจากการไอ เจ็บคอ คออักเสบ ปอดอักเสบ ขับเสมหะ แก้กกระเพาะอาหารและลำไส้อักเสบ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ย่านาง

Tiliacora triandra

ลักษณะ

ไม้เถาเลื้อย เถากลมขนาดเล็ก มีเนื้อไม้ เลื้อยพันตามต้นไม้ เถายาว 10-15 เมตร มีเหง้าใต้ดิน ใบ เดี่ยว หนา สีเขียวเข้ม เรียงแบบสลับ รูปไข่ มีเส้นใบกึ่งออกจากโคนใบรูปฝ่ามือ 3-5 เส้น มีเส้นแขนงใบ 2-6 คู่ ดอก ออกเป็นช่อเล็ก ๆ แบบแยกแขนงตามข้อ และซอกใบ สีเหลือง ผล กลมรูปไข่กลับ ผิวเกลี้ยง สีเขียว ออกเป็นพวง มีเมล็ดแข็ง

ถิ่นที่พบ พบตามป่าเต็งรัง ป่าดิบใกล้เคียง ตามริมน้ำในป่าละเมาะ และพบมากในที่รกร้าง ไร่ สวน (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ลำต้นและใบ รสจืดขม รับประทานถอนพิษ แก้ไข้ แก้ไข้รากสาด อีสุกอีใส หัด แก้ไข้ฝีดาษ น้ำคั้นจากใบมีรสขม ประคบแกงหน่อไม้ แกงอ่อม ราก รสจืดขม ใช้ในตำรับยาแก้ไข้เบญจโลกวิเชียร แก้พิษเมาเบื่อ แก้เมาสุรา ถอนพิษ ผิดสำแดง เถา เส้นใยใช้ทำเชือก เป็นยาฆ่าเชื้อสำหรับแผลภายนอก ห้ามเลือด แก้ปวดฟัน (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



รางจืด

Thunbergia laurifolia

ลักษณะ

ไม้เลื้อยหรือไม้เถา ลำต้นกลมเป็นปล้อง ลำต้นไม่มีขน ใบ เป็นใบเดี่ยวออกตรงกันข้ามกัน ใบขอบขนานหรือเป็นรูปไข่ โคนใบมนเว้า ปลายใบเรียวแหลม ดอก เป็นรูปแตรสั้น ข่อห้อยลงมาตามซอกใบ สีม่วงอมฟ้า มีใบประดับสีเขียวประแดง กลีบดอกมีปลายแยก 5 กลีบ ผล เป็นฝักรูปกลม ปลายเป็นจะงอย เมื่อแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีก

ถิ่นที่พบ เป็นพืชในเขตร้อนและเขตอบอุ่นของทวีปเอเชีย สามารถขึ้นได้ทั่วไปในป่าดิบชื้นทุกภาคของประเทศไทย (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2562)

การใช้ประโยชน์

ใบ ใช้เพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการของพิษ เช่น พิษจากยาฆ่าแมลง ยาเบื่อ สารตะกั่ว ใช้พอกบาดแผล รักษาแผลไฟไหม้ รากและเถา ใช้รับประทานแก้ร้อนใน เป็นสมุนไพรที่กระทรวงสาธารณสุขณรงค์ให้เลือกใช้เพื่อใช้แก้พิษต่าง ๆ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2562)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์

หญ้าหนวดแมว

Orthosiphon aristatus

ลักษณะ

ไม้พุ่มล้มลุก มีอายุหลายปี ลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม สีม่วงแดง มีขนเล็กน้อย ใบ เดี่ยว ออกตรงข้าม รูปไข่หรือรูปรีเหลี่ยมข้าวหลามตัด ดอก ออกเป็นช่อกระจุก (raceme) ตั้งขึ้น ดอกย่อยจำนวนมาก สีขาว กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นปาก เกสรเพศผู้ 4 อัน ยื่นยาวออกมาคล้ายหนวดแมว

ถิ่นที่พบ มักพบขึ้นที่ชื้น มีแดดรำไรในป่าริมลำธาร หรือน้ำตก (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ ใช้ชงแทนใบชา กินเพื่อขับปัสสาวะ ขับนิ่ว แก้โรคไต และกระเพาะปัสสาวะอักเสบ แก้ปวดเมื่อยและไขข้ออักเสบ ลดความดันโลหิต รักษาโรคเบาหวาน ขับกรดยูริกจากไต แก้หนองใน (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)



หนอนตายหยาก

Stemona tuberosa

ลักษณะ

ไม้เถาเลื้อย อายุหลายปี เถากลมเรียบเล็ก สีเขียว มีรากใต้ดินเป็นรูปกระสวย ใบ เดี่ยว ออกสลับ รูปหัวใจ เส้นใบออกจากโคนใบขนานกันไปปลายใบ ดอก เดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกด้านนอกสีเขียวอมเหลือง ด้านในสีแดง ปลายโค้งออกด้านนอก อับเรณูสีแดง ผล แห้งแตก ฝักเล็ก รูปรี

ถิ่นที่พบ พบขึ้นได้รุ่มเงาในป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ใบ ชงเหมือนใบชา รักษาอาการปวดข้อ สูดดมรักษาหวัด ลดความดันโลหิต และอาการซึมเศร้า ใบต้มน้ำ รักษาอาการประจำเดือนไม่ปกติ น้ำมันและชัน เป็นยาฆ่าเชื้อ สำหรับแผลภายนอก ห้ามเลือด แก้ปวดฟัน (มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : สำนักงานหอพรรณไม้

หม้อข้าวหม้อแกงลิง

Nepenthes mirabilis

ลักษณะ

พืชเลื้อย ลำต้นเลื้อยตามพื้นดินหรือเกี่ยวพันเกาะต้นไม้อื่น ใบ ปลายใบเป็นกระเปาะ คล้ายเหยือก กระเปาะมีหลายสี มีขนและภายในมีรูปปล่อยน้ำย่อยจำนวนมาก ดอก ออกเป็นช่อตามส่วนยอดของลำต้น เพศผู้และเพศเมียแยกต้น ผล เป็นฝัก เมล็ดจำนวนมาก

ถิ่นที่พบ พบตามภูเขาหรือที่ราบลุ่มที่มีความชื้นพอสมควร พบทั่วทุกภาค (ไทยเกษตรศาสตร์, 2556)

การใช้ประโยชน์

เถา นำมาลอกและทำเป็นเชือก หม้อ (ส่วนของปลายใบ) ล้างให้สะอาดใช้นึ่งข้าวเหนียว หน้ากะทิ เรียก ขนมหม้อลิง (ไทยเกษตรศาสตร์, 2556)



อัญชัน

Clitoria ternatea

ลักษณะ

ไม้เถา ลำต้นมีขนนุ่ม ใบ เป็นใบประกอบ ขอบใบยาว 6 - 12 เซนติเมตร มีใบย่อยรูปไข่ 5 - 7 ใบ ดอก มีหลายสี อาทิ สีน้ำเงินแก่ ฟ้าม่วงแดง ม่วงอ่อน และดอกขาว ออกดอกเดี่ยว ๆ รูปทรงคล้ายฝาคอย ยาว 2.5 - 3.5 เซนติเมตร กลีบคลุมผิวย่น รูปมน กลม ปลายเว้าเป็นแฉ่ง ตรงกลางมีสีเหลือง ผล เป็นฝักคล้ายฝักถั่ว (ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

ถิ่นที่พบ ขึ้นได้ในทุกที่ในประเทศไทย (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

การใช้ประโยชน์

ดอก ขยี้เอาแต่น้ำใช้หมักผม ช่วยให้ผมดกดำ ป้องกันผมร่วง ฝักอ่อน กินเป็นอาหารประเภทผัก (อุทยานหลวงราชพฤกษ์, ม.ป.ป.)

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



ที่มา : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)



ที่มา : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

พืชเกษตร

ข้าวไร่ ข้าวโพด กระหล่ำปลี



ที่มา : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

รูปแบบการปลูก

การเลือกรูปแบบการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ ควรมีความรู้และเข้าใจในต้นไม้แต่ละชนิด และเลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับความต้องการใช้ประโยชน์จากไม้ที่นำมาปลูก อาทิ

1. การปลูกเชิงเดี่ยว หรือการปลูกแบบชนิดเดียว เป็นการปลูกไม้ชนิดเดียวกัน มีข้อดีคือ สะดวกในการจัดการ เช่น การเตรียมพื้นที่การปลูก การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่มีข้อเสียคือหากมีการระบาดของโรคแมลงจะทำให้ได้รับความเสียหายมากหากไม่มีการป้องกันและแก้ไข

2. การปลูกแบบผสมผสาน เป็นการปลูกไม้หลาย ๆ ชนิดผสมผสานกัน เช่น ไม้เรือนยอดชั้นบน ไม้เรือนยอดชั้นกลาง และไม้เรือนยอดชั้นล่าง ข้อดีคือทำให้ได้ใช้ประโยชน์จากไม้หลายช่วงเวลา และลดความเสี่ยงจากโรคแมลง การเลือกชนิดพรรณไม้ที่ปลูกควรมีความรู้ความเข้าใจความต้องการปัจจัยสิ่งแวดล้อมของไม้แต่ละชนิด

3. การปลูกแบบวนเกษตร เป็นการปลูกไม้หลาย ๆ ชนิดผสมผสานกับพืชเกษตรหรือพืชสมุนไพร ข้อดีคือทำให้ได้ใช้ประโยชน์จากไม้ต้น พืชเกษตร และพืชสมุนไพร ได้ตามความต้องการ และลดความเสี่ยงจากโรคแมลง การเลือกชนิดพรรณไม้ที่ปลูกควรมีความรู้ความเข้าใจความต้องการปัจจัยสิ่งแวดล้อมของไม้แต่ละชนิด

สำหรับการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ คทช. นั้น เนื่องจากไม่สามารถที่จะตัดฟันต้นไม้ออกมาจำหน่ายเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจได้ จึงควรเลือกชนิดต้นไม้ที่ให้ผลผลิตในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากการใช้เนื้อไม้ เช่น ผล ใบ ดอก หรือเปลือก รวมทั้งใช้ประโยชน์จากไม้พื้นล่างเช่น พืชสมุนไพร ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่หรือสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันประชาชนในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

รูปแบบการปลูกต้นไม้และชนิดต้นไม้ที่จะปลูกในพื้นที่ คทช. ขึ้นกับความต้องการนำมาใช้ประโยชน์ โดยมีตัวอย่างรูปแบบดังนี้

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

รูปแบบการปลูกในพื้นที่ คทช.

(พื้นที่ คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2

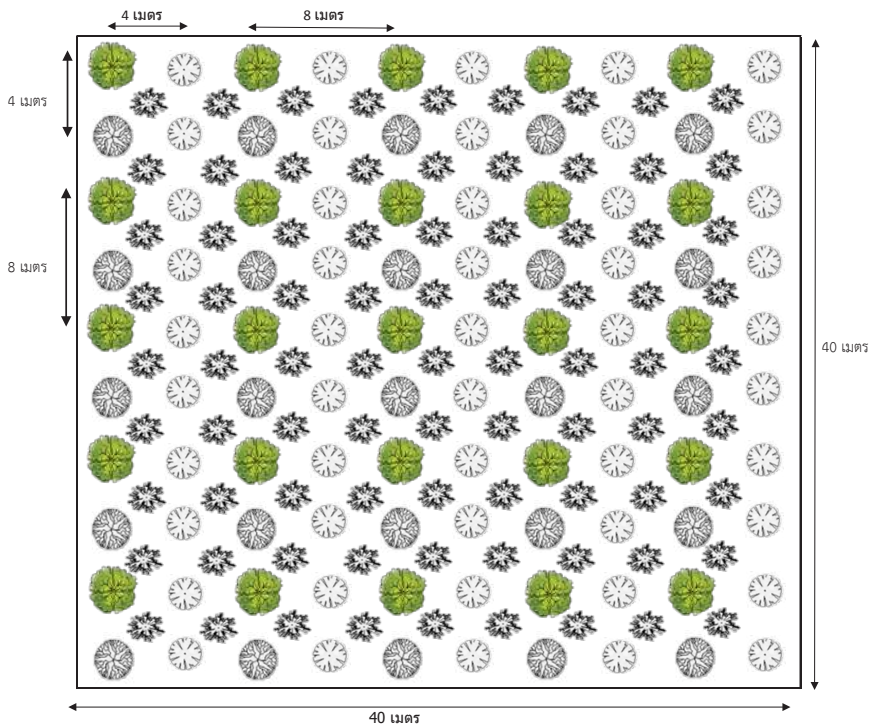
ที่ประกาศหลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541)

แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้

- วางแผนฟื้นฟูสภาพป่า โดยเลือกพันธุ์ไม้ตามแนวทางพระราชทาน เรื่อง ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง รูปแบบการปลูก การดูแลรักษา และการใช้พื้นที่ระหว่างแถวปลูกไม้พื้นล่าง
- กรมป่าไม้ จัดหาพันธุ์ไม้ และทำการปลูกในรูปแบบตามความเหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งนี้ตามที่กรมป่าไม้กำหนด

รูปแบบที่แนะนำ ประกอบด้วย 7 รูปแบบย่อย ดังนี้

รูปแบบที่	รูปแบบย่อยที่
1 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นแถว	1 ปลูกผสมไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลาง ระยะปลูก 8x8 เมตร
	2 ปลูกแยกระหว่างไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลาง ระยะปลูก 8x8 เมตร
	3 ปลูกผสมไม้ยืนต้นเป็นแถว ระยะปลูก 8x8 เมตร
	4 ปลูกผสมไม้ยืนต้นเป็นแถว ระยะปลูก 6x8 เมตร
2 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นขอบแปลง	5 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นขอบ ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
	6 ปลูกไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลางเป็นขอบ ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
3 ปลูกแบบไม่มีระยะปลูก	7 ปลูกผสมกันแบบไม่มีระยะปลูก

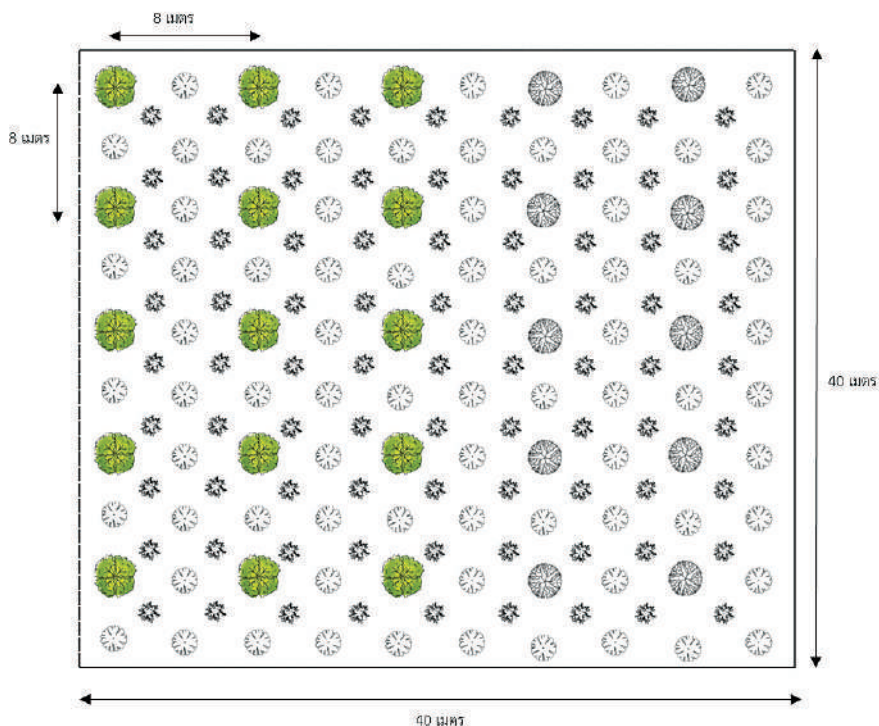


รูปแบบที่ 1 ปลูกผสมไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลาง ระยะปลูก 8x8 เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	25	8x8
 ไม้ชั้นกลาง	25	8x8
 ไม้พุ่ม	50	4x8
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

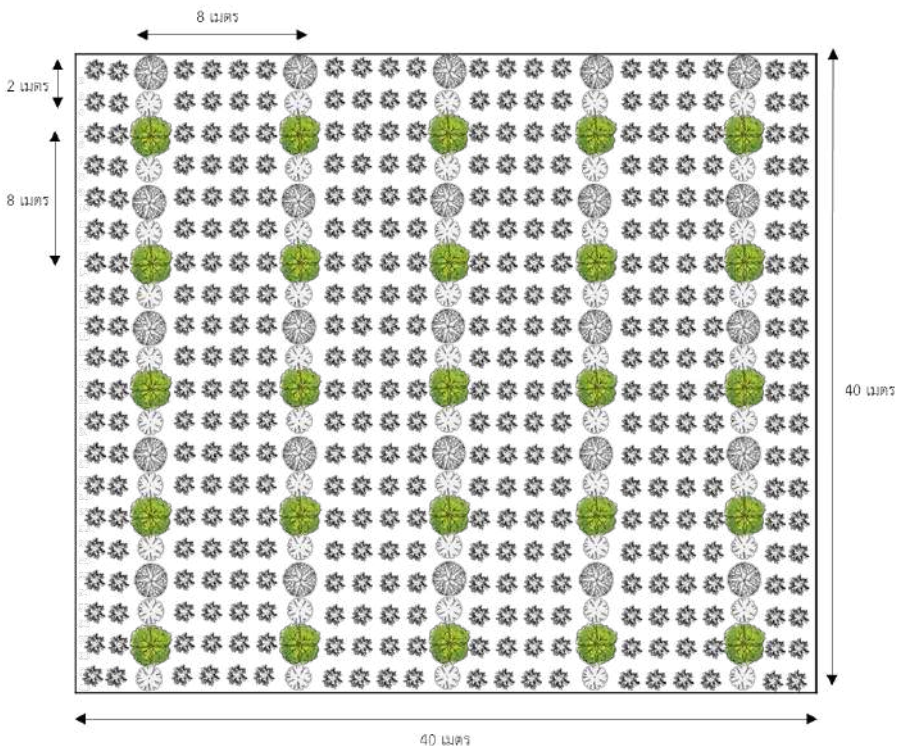
คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



รูปแบบที่ 2 ปลูกระหว่างไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลาง ระยะปลูก 8x8เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	15	8x8
 ไม้ชั้นกลาง	10	8x8
 ไม้พุ่ม	75	ระหว่างแถวและระหว่างต้นไม้ชั้นบนและไม้ชั้นกลาง
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

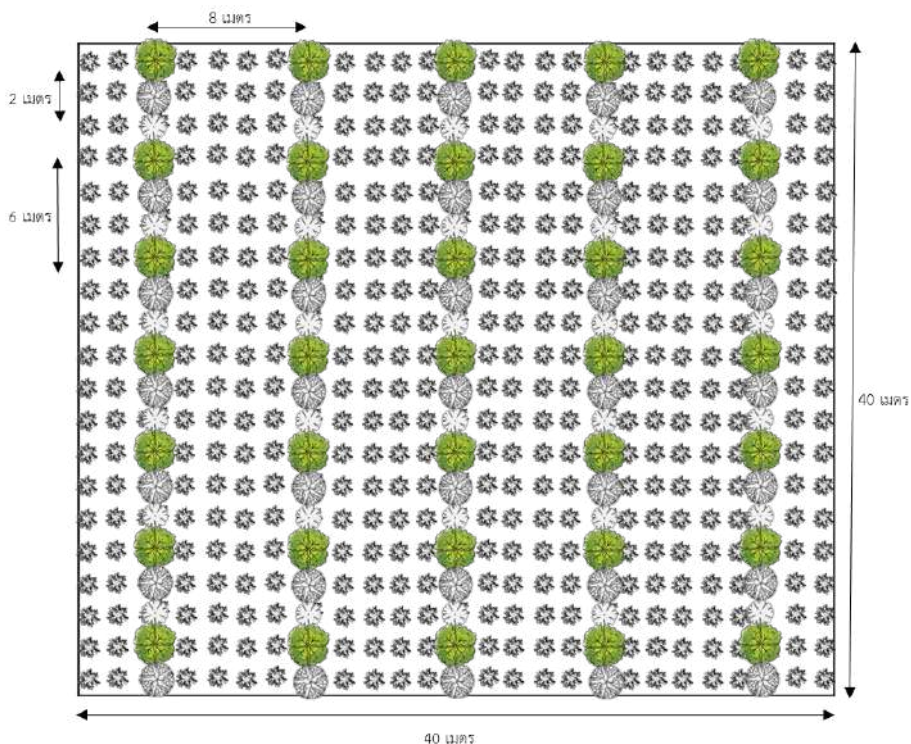


รูปแบบที่ 3 ปลุกผสมไม้ยืนต้นเป็นแถว ระยะปลูก 8x8 เมตร
 ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	25	8x8
 ไม้ชั้นกลาง	25	8x8
 ไม้พุ่ม	50	4x8
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

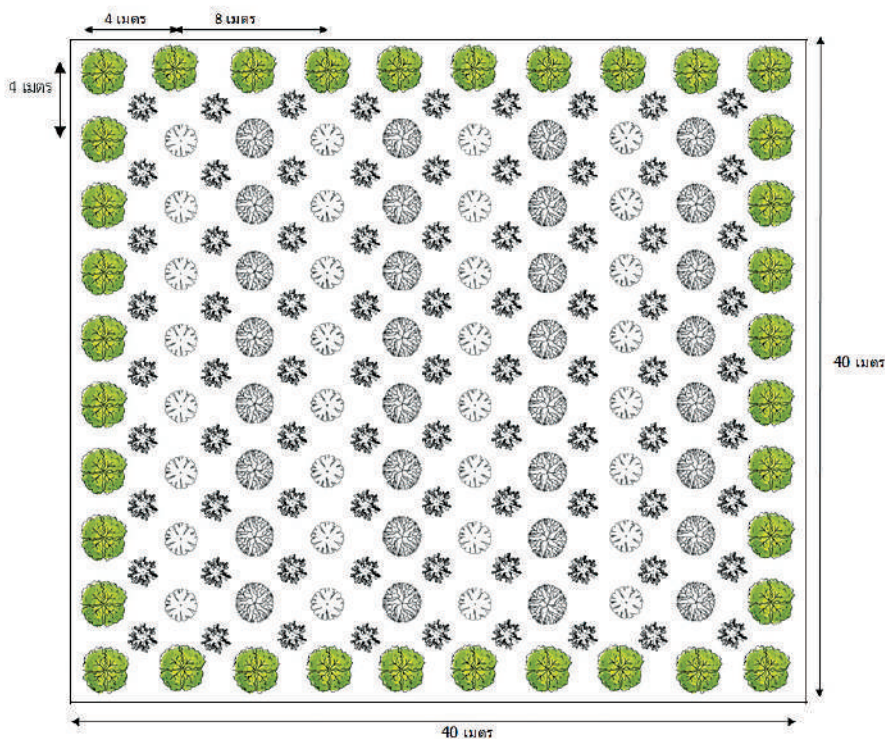
คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



รูปแบบที่ 4 ปลูกผสมไม้ยืนต้นเป็นแถว ระยะปลูก 6x8 เมตร
 ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	35	6x8
 ไม้ชั้นกลาง	35	6x8
 ไม้พุ่ม	30	6x8
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

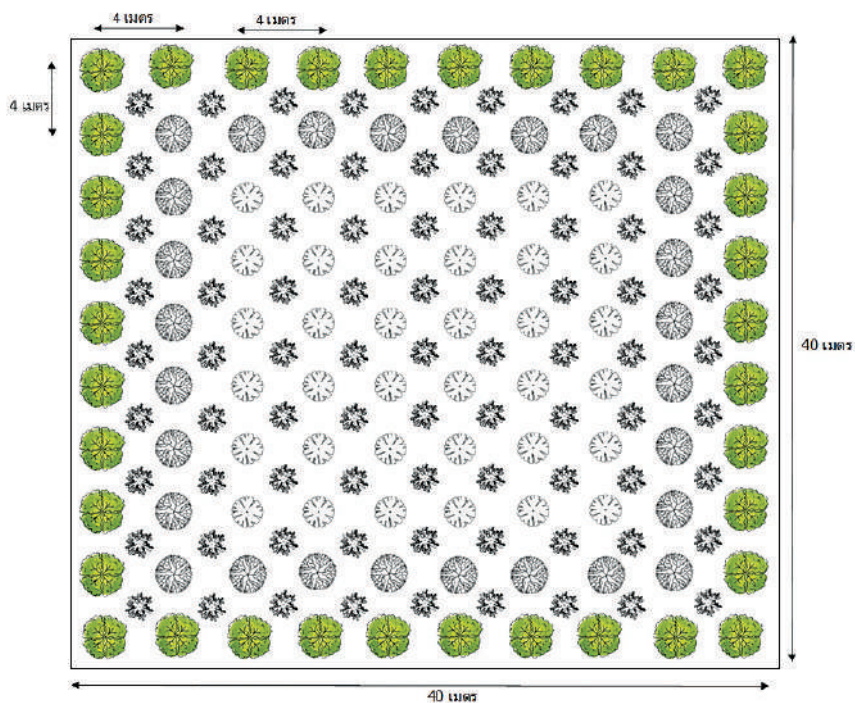


รูปแบบที่ 5 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นขอบ ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	36	ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ไม้ชั้นกลาง	32	4x8
 ไม้พุ่ม	32	4x8
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

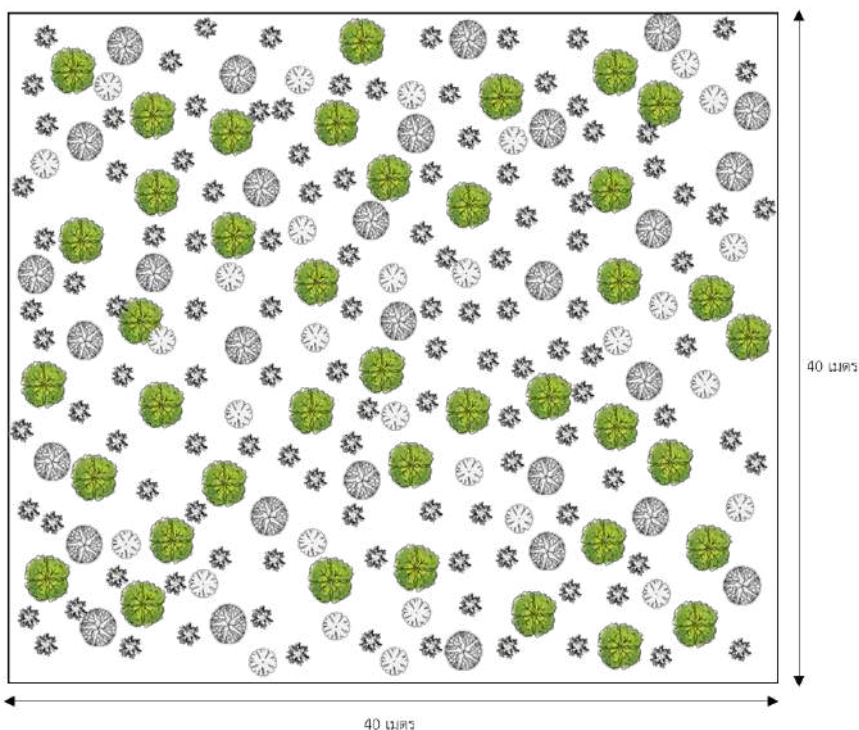
คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



รูปแบบที่ 6 ปลุกไม้ชั้นบนกับไม้ชั้นกลางเป็นขอบ ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	36	เป็นแนวรอบพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ไม้ชั้นกลาง	28	เป็นแนวรอบพื้นที่แนวที่สอง ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ไม้พุ่ม	36	4x4
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง



รูปแบบที่ 7 ปลุกผสมกันแบบไม่มีระยะปลูก
 ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	40	ไม่มีระยะปลูก
 ไม้ชั้นกลาง	30	ไม่มีระยะปลูก
 ไม้พุ่ม	30	ไม่มีระยะปลูก
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

รูปแบบการปลูกในพื้นที่ คทช.

(พื้นที่ คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2

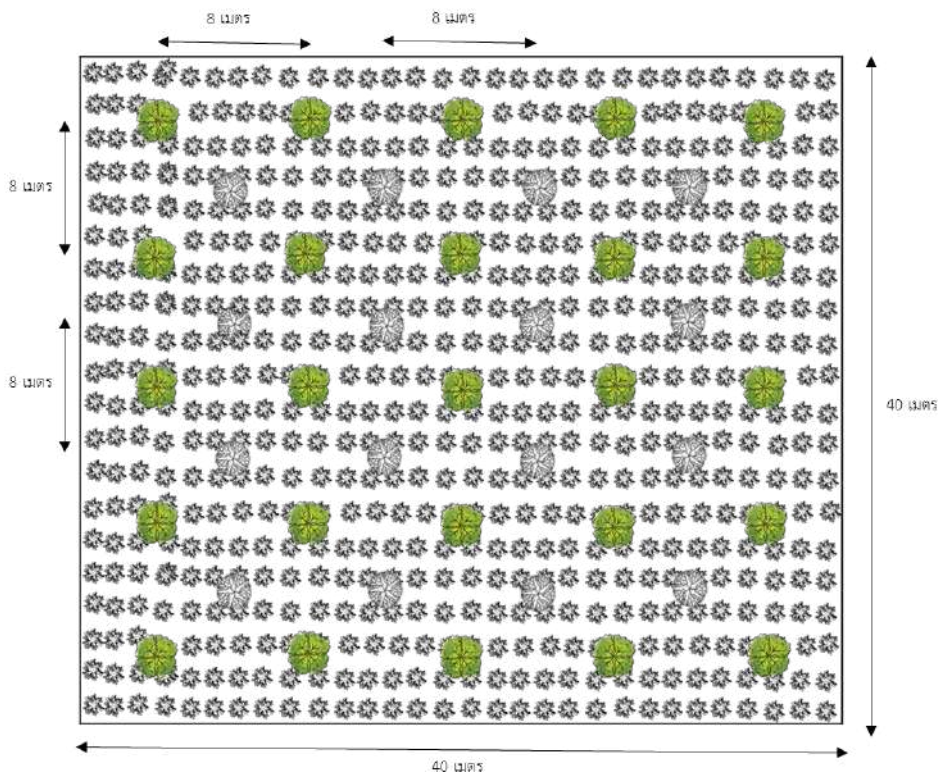
ที่ประกาศก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541)

แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้

ให้ใช้มาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดทำพื้นที่ฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม หรือส่งเสริมให้ราษฎรปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ตามแนวพระราชดำริ ร้อยละ 20 ของพื้นที่

รูปแบบที่แนะนำ ประกอบด้วย 3 รูปแบบย่อย ดังนี้

รูปแบบที่	รูปแบบย่อยที่
1 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นแถว	8 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นแถวระยะปลูก 8x8 เมตร
2 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นขอบแปลง	9 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นขอบแปลง ระยะห่าง 6 เมตร ไม้ชั้นอื่นเป็นแถว
	10 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นขอบแปลง ระยะห่าง 6 เมตร ไม้ชั้นอื่นกระจายในพื้นที่



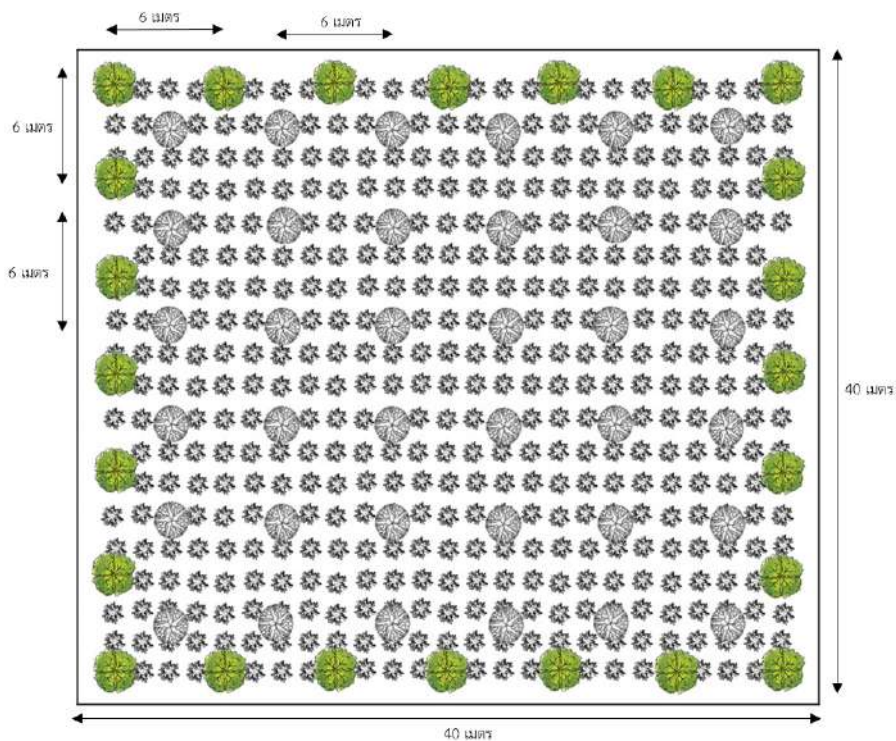
รูปแบบที่ 8 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นแถวระยะปลูก 8x8 เมตร

ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	25	8x8
 /  ไม้ชั้นกลาง/ไม้พุ่ม	16	8x8
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

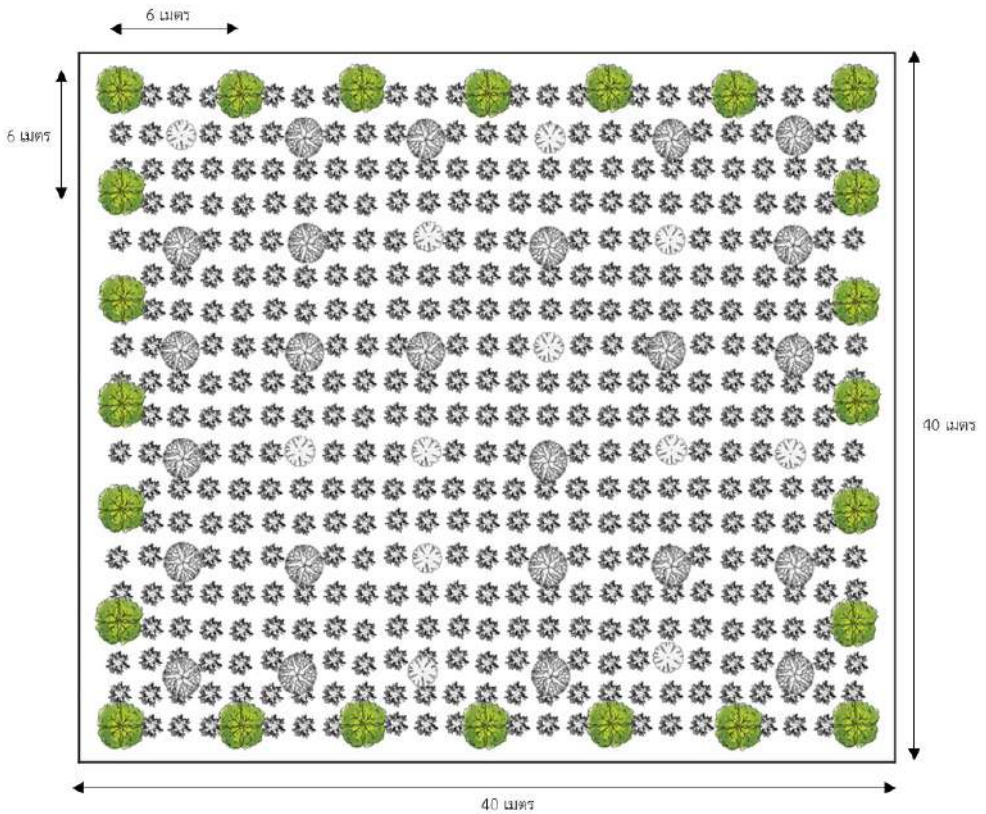
คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



รูปแบบที่ 9 ปลุกไม้ชั้นบนเป็นขอบแปลง ระยะห่าง 6 เมตร ไม้ชั้นอื่นเป็นแถว
ที่اما ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	24	เป็นแนวรอบพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร
 /  ไม้ชั้นกลาง/ไม้พุ่ม	36	6x6 ระหว่างต้นไม้ชั้นบน
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง



รูปแบบที่ 10 ปลุกไม้ชั้นบนเป็นขอบแปลง ระยะห่าง 6 เมตร ไม้ชั้นอื่นกระจายในพื้นที่
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	24	เป็นแนวรอบพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร
 /  /  ไม้ชั้นกลาง/ไม้พุ่ม/ ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่าง

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

รูปแบบการปลูกในพื้นที่ คทช.

(พื้นที่ คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 ชั้น 4 และ ชั้น 5

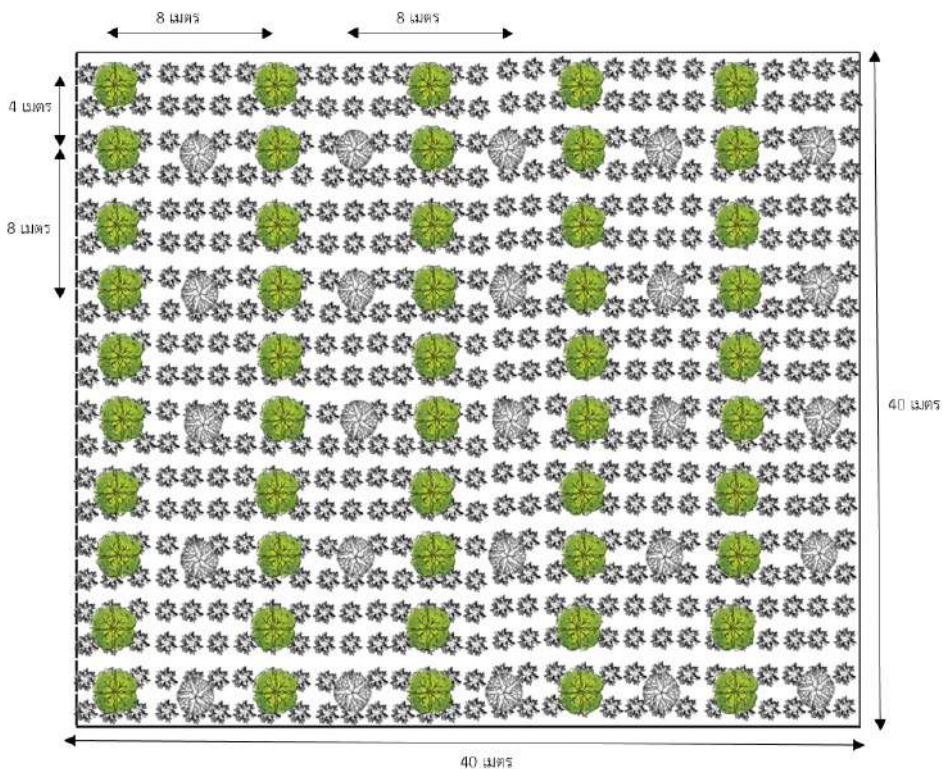
ที่ประกาศหลังมติดคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541

แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้

กรมป่าไม้จะอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในลักษณะแปลงรวมและกำหนดเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องปลูกป่าเพื่อเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่

รูปแบบที่แนะนำ ประกอบด้วย 5 รูปแบบย่อย ดังนี้

รูปแบบที่	รูปแบบย่อยที่
1 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นแถว	11 ปลูกไม้ชั้นบนเป็นแถว ระยะปลูก 4x8 เมตร
2 ปลูกไม้ยืนต้นเป็นขอบแปลง	12 ปลูกไม้ชั้นบนและชั้นกลางเป็นขอบ 3 ชั้น ระยะห่าง 4 เมตร
	13 ปลูกไม้ชั้นบนและชั้นกลางเป็นขอบ ด้านข้าง 2 ชั้น ระยะห่าง 4 เมตร
4 ปลูกแบ่งเป็นโซน	14 ปลูกไม้ชั้นบนและชั้นกลางครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ระยะปลูก 4x4 เมตร
	15 ปลูกไม้ชั้นบนครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ระยะปลูก 4x4 เมตร

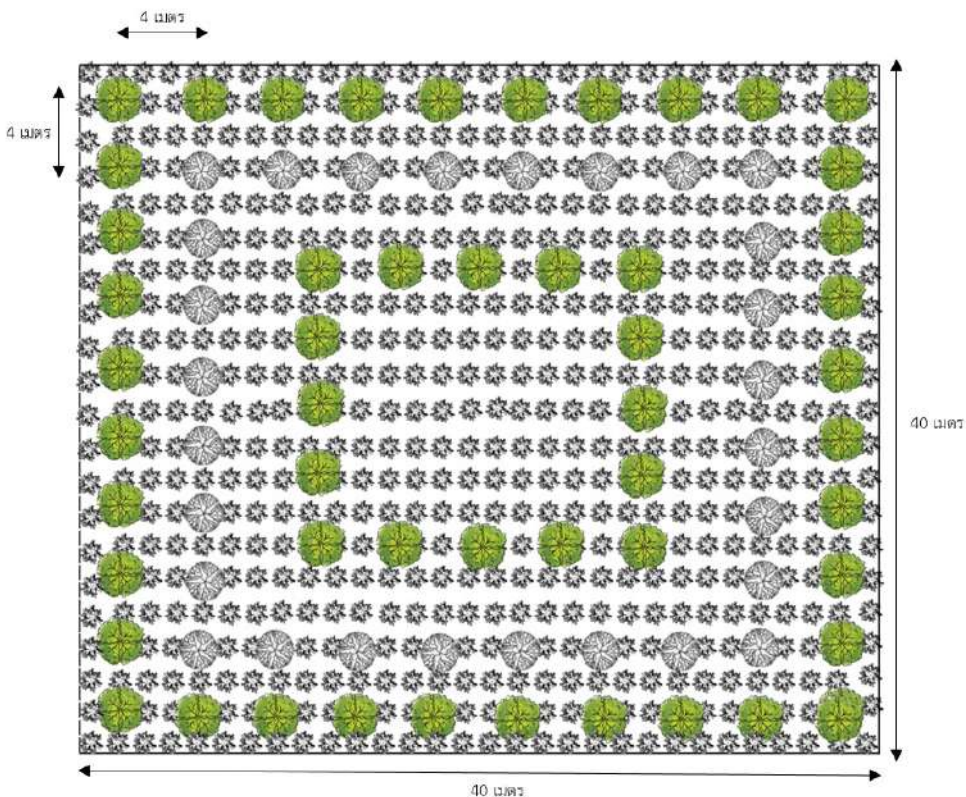


รูปแบบที่ 11 ปลูกลำต้นเป็นแถว ระยะปลูก 4x8 เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ลำต้น	50	4x8
 /  ลำต้นกลาง/ไม้พุ่ม	25	8x8 ปลูกแทรกระหว่างลำต้น
 ลำต้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่างของต้นไม้

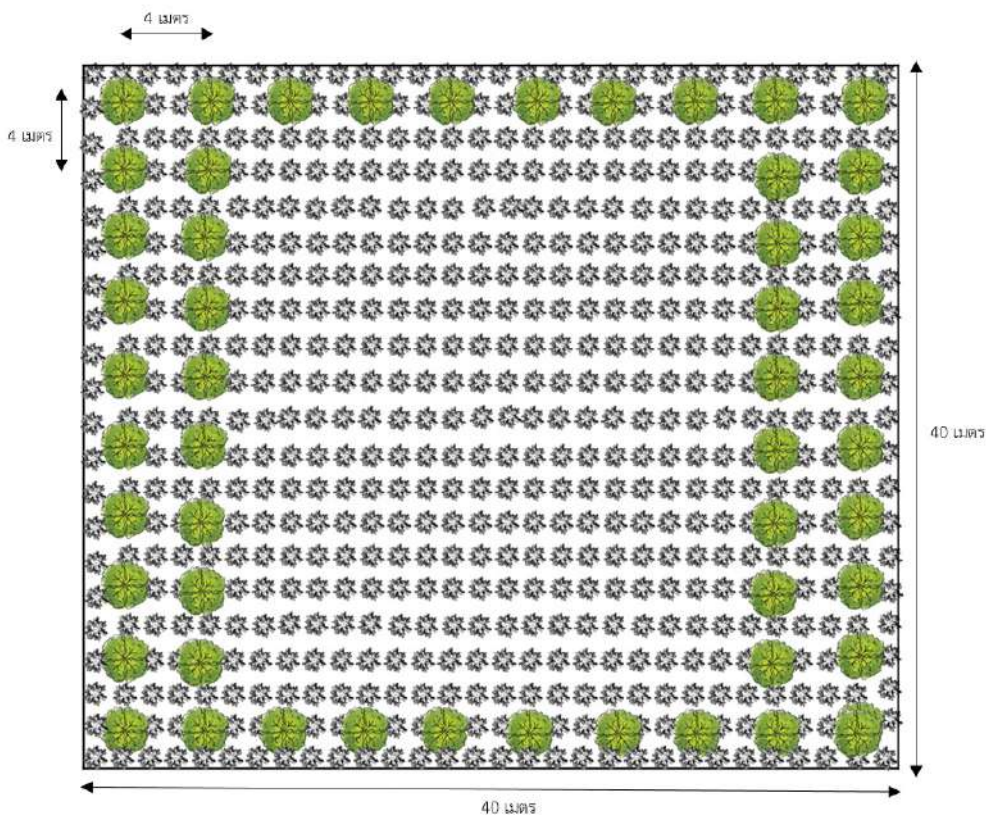
คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานพัฒนาวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้



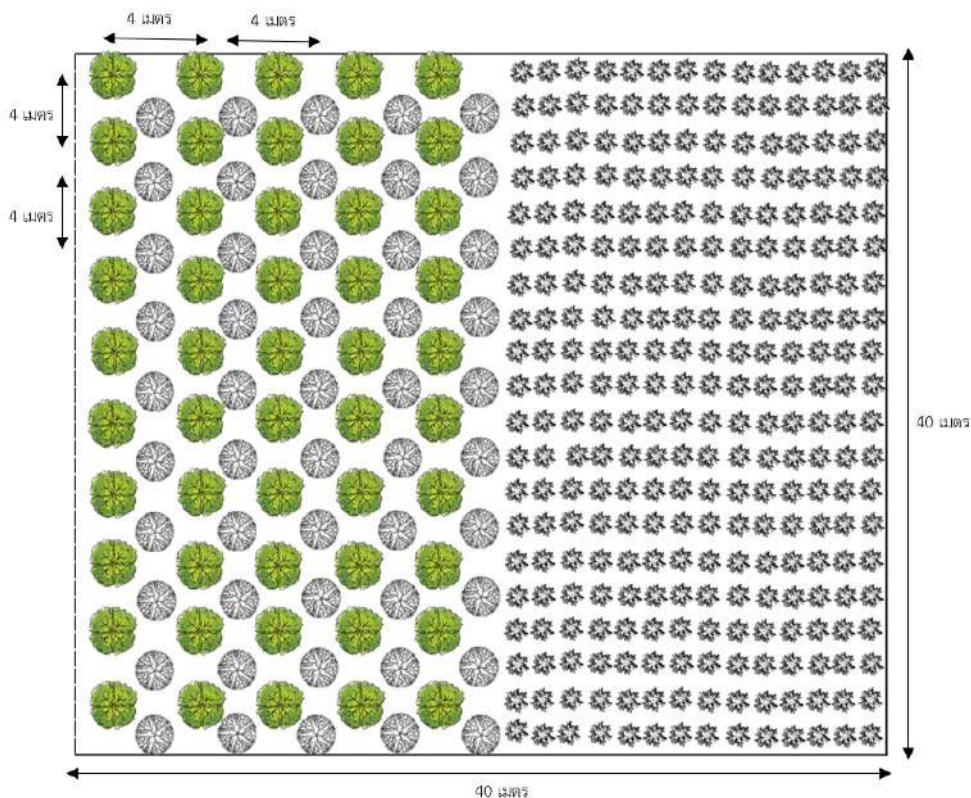
รูปแบบที่ 12 ปลุกไม้ชั้นบนและชั้นกลางเป็นขอบ 3 ชั้น ระยะห่าง 4 เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	52	เป็นแนวรอบ 2 ชั้น ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 /  ไม้ชั้นกลาง/ไม้พุ่ม	28	ปลูกแทรกระหว่างแนวของไม้ชั้นบน ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่างของต้นไม้



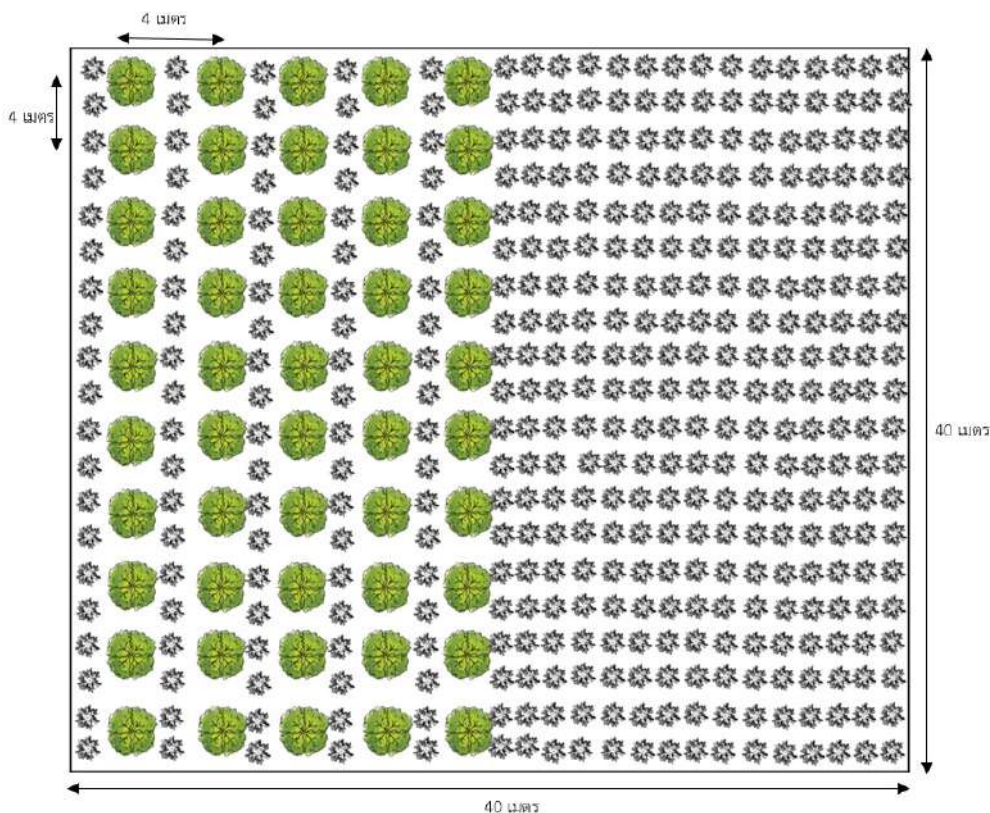
รูปแบบที่ 13 ปลูกลำไยชั้นบนและชั้นกลางเป็นขอบ ด้านข้าง 2 ชั้น ระยะห่าง 4 เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ลำไยชั้นบน	52	เป็นแนวรอบพื้นที่และขอบสองชั้น ระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร
 ลำไยชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ระหว่างช่องว่างของต้นไม้



รูปแบบที่ 14 ปลุกไม้ชั้นบนและชั้นกลางครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ระยะปลูก 4x4 เมตร
ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	50	4x4
 /  ไม้ชั้นกลาง/ไม้พุ่ม	50	4x4 ปลูกแทรกระหว่างไม้ชั้นบน
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ และ/หรือ ระหว่างช่องว่างของต้นไม้



รูปแบบที่ 15 ปลุกไม้ชั้นบนครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ระยะปลูก 4x4 เมตร

ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	50	4x4
 ไม้ชั้นล่าง	ตามสภาพพื้นที่ และความต้องการ	ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ และ/หรือ ระหว่างช่องว่างของต้นไม้

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

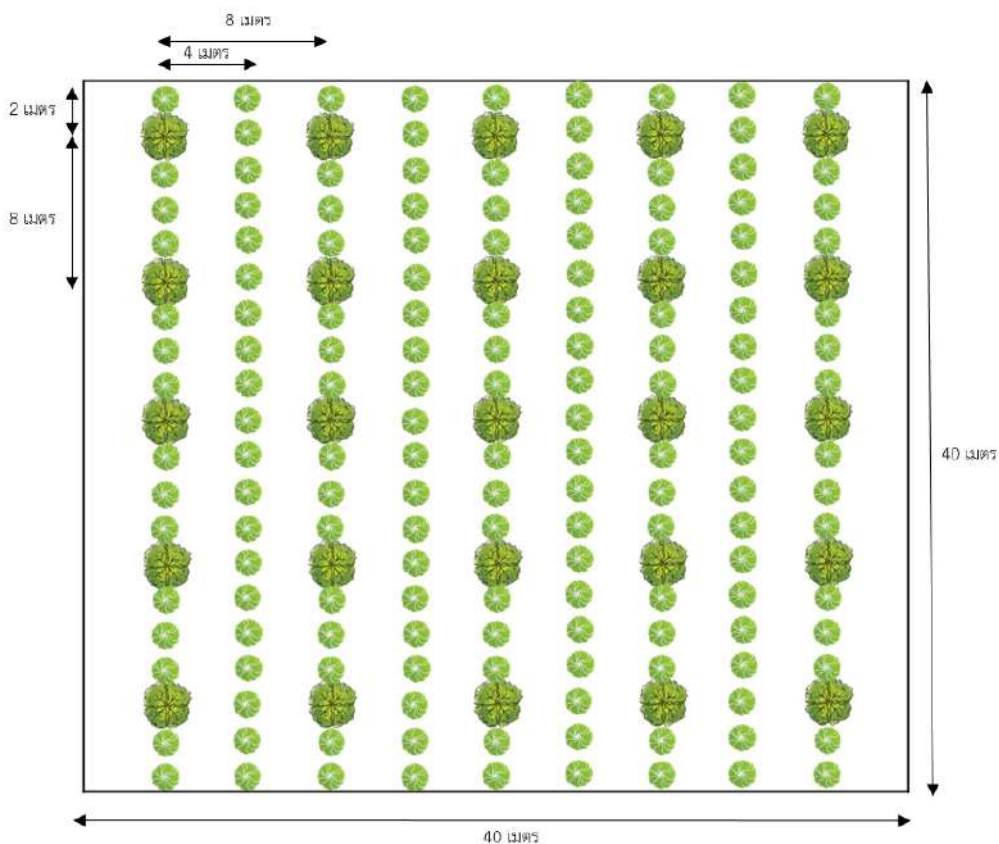
รูปแบบการปลูกในพื้นที่ คทช.

(พื้นที่ คทช. ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 ชั้น 4 และ ชั้น 5

ที่ประกาศก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541)

รูปแบบที่แนะนำ ประกอบด้วย 2 รูปแบบย่อย ดังนี้

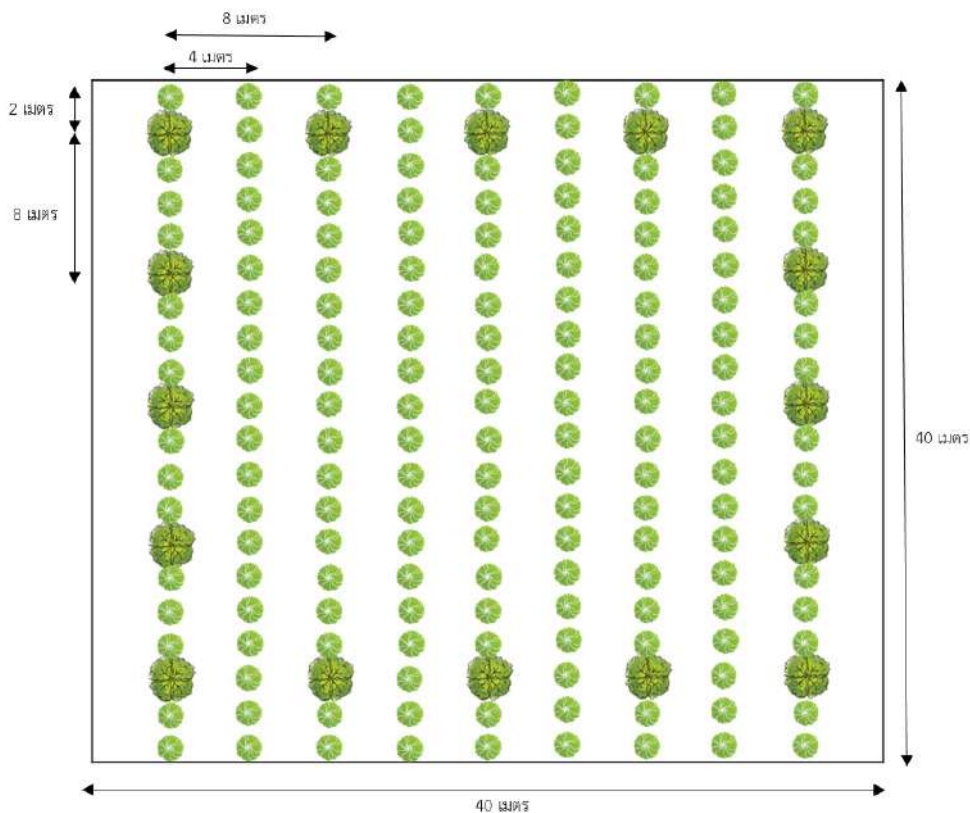
รูปแบบที่		รูปแบบย่อยที่	
1	ปลูกไม้ยืนต้นเป็นแถว	16	ปลูกไม้มีค่า (โตช้า) เป็นแถว ระยะปลูก 8x8 เมตร ผสมไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว)
2	ปลูกไม้ยืนต้นเป็นขอบแปลง	17	ปลูกไม้มีค่า (โตช้า) เป็นขอบ ระยะห่าง 8 เมตร ผสมไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว)



รูปแบบที่ 16 ปุ่มไม้มีค่า (โตช้า) เป็นแถว ระยะปลูก 8x8 เมตร ผสมไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว)

ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	25	8x8
 ไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว)	200	2x4



รูปแบบที่ 17 ปลูกล้มมีค่า (โตช้า) เป็นขอบ ระยะห่าง 8 เมตร ผสมไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว) ที่มา ประยุกต์จากงานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556)

ชั้นเรือนยอด	จำนวน (ต้น/ไร่)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)
 ไม้ชั้นบน	16	ปลูกเป็นขอบ ระยะห่าง 8 เมตร
 ไม้เศรษฐกิจ (โตเร็ว)	200	2x4

มูลค่าทางเศรษฐกิจของพรรณไม้ชนิดต่างๆ

มูลค่าทางเศรษฐกิจของพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ที่แนะนำให้ปลูกในพื้นที่ คทช. ซึ่งเป็นราคาซื้อขายในท้องตลาดทั่วไป (ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2563) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มูลค่าทางเศรษฐกิจของพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
1	กระเจียวมอญ	ใบ ราคา 14 บาท/กิโลกรัม ดอก ราคา 20 บาท/กิโลกรัม ผล ราคา 13.33 บาท/กิโลกรัม
2	กระเจียว	หัว ราคา 78 – 200 บาท/กิโลกรัม
3	กระชายดำ	หัวสด ราคา 120 บาท/กิโลกรัม อบแห้ง ราคา 490 บาท/กิโลกรัม
4	กระถินบ้าน	เมล็ดพันธุ์กระถินบ้าน 180 - 200 เมล็ด ราคา 110 บาท เมล็ดพันธุ์กระถินบ้าน จำนวน 200 เมล็ด ราคา 149 บาท เมล็ดพันธุ์กระถินบ้าน จำนวน 160 เมล็ด ราคา 300 บาท แคมคู่มือ การปลูก ต้นกล้ากระถินณรงค์ ราคา 15 บาท/ต้น ยอดกระถินสดกิโลละ 3 บาท/ขีด ฝักกระถินบ้านฝักอ่อน กิโลละ 3 บาท/ขีด
5	กระบก	เมล็ด แบบไม้คั่ว ราคา 120 บาท/กิโลกรัม เมล็ด แบบคั่ว (ไม่กะเทาะเปลือก) 100 กรัม ราคา 29 บาท 180 กรัม ราคา 40 บาท 250 กรัม ราคา 69 บาท 500 กรัม ราคา 139 บาท

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำให้ปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักรวบรวมและพัฒนารูปไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
	กระบก (ต่อ)	เมล็ด แบบคั่ว (กะเทาะเปลือก) 50 กรัม ราคา 35 บาท 100 กรัม ราคา 155 บาท 500 กรัม ราคา 350 บาท
6	กระวาน	ลูกกระวานเขียว 100 % น้ำหนัก 50 กรัม ราคา 185 บาท ลูกกระวานตากแห้ง 650 บาท/กิโลกรัม
7	กระโดน	ยอด ราคา 10 -30 บาท/กำ
8	กาแฟ	เมล็ด กาแฟคั่วบดอาราบิก้า ราคา 390 บาท/กิโลกรัม
9	การบูร	เปลือก ราคา 87 บาท/50 กรัม
10	กุ่มน้ำ	ยอด แปรรูปเป็นผักดอง 20 บาท/ถุง
11	กำลังเสือโคร่ง	เปลือกแห้ง ราคา 150 บาท/ถุง (1 ถุง 500 กรัม) เปลือก แปรรูปยาบำรุง 25 บาท/ขวด (1 ขวด 150 ml)
12	ก่อเดือย	เมล็ด ราคา 20 - 30 บาท/ลิตร
13	เกาลัดไทย	เมล็ด ราคา 60 บาท/กิโลกรัม
14	โกโก้	ผล ราคา 50 บาท/กิโลกรัม
15	กล้วย	กล้วยไข่เบอร์ใหญ่ ราคา 42.50 บาท/หวี กล้วยน้ำว้าเบอร์ใหญ่ ราคา 35 บาท/หวี
16	ขมิ้น	ขมิ้นขาว ราคา 16 - 70 บาท/กิโลกรัม ขมิ้นเหลือง ราคา 35 บาท/กิโลกรัม ขมิ้นชัน หัวสด ราคา 20 บาท/กิโลกรัม หัวอบแห้ง ราคา 150 บาท/กิโลกรัม หัวอบแห้งกานพลู ราคา 180 บาท/กิโลกรัม
17	ชิง	ชิงอ่อน ราคา 20 - 150 บาท/กิโลกรัม ชิงแก่ ราคา 70 บาท/กิโลกรัม ชิงชอย ราคา 35 บาท/กิโลกรัม
18	ชำ	ชำอ่อน ราคา 45 บาท/กิโลกรัม ชำแก่ ราคา 26.67 บาท/กิโลกรัม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
19	ขี้เหล็ก	ใบ ราคา 25 - 30 บาท/กิโลกรัม ใบบดเป็นผง ราคา 250 บาท/กิโลกรัม
20	ควาตอง	ปลูกในกระถาง ราคา 65 บาท/กระถาง น้ำควาตอง 100 % 750 มิลลิลิตร ราคา 450 บาท ควาตองแบบขึ้น ราคา 380 บาท/1 กิโลกรัม
21	คอนแคน	ต้น ราคา 250 บาท/ต้น
22	คอแลน (ลิ้นจี่ป่า)	ผล ราคา 35 - 75 บาท/กิโลกรัม
23	เครือออน	ต้น ราคา 250 บาท/ต้น
24	จั่ว	ดอก ราคา 10 - 20 บาท/ถุง (1 ถุง 50 กรัม)
25	จันอิน	เมล็ด 50 เมล็ด ราคา 299 บาท
26	ชะพลู	ใบ ราคา 40 บาท/กิโลกรัม
27	ชะมวง	ยอด ราคา 5 - 20 บาท/กำ (1 กำ ประมาณ 3 ชีด)
28	ชะอม	ยอด ราคา 5 - 30 บาท/กำ
29	ชิงชัน	เมล็ด 50 เมล็ด 399 บาท 100 เมล็ด 699 บาท
30	ชา	ชาอู่หลงก้านอ่อน เกรด A 100 กรัม ราคา 230 - 460 บาท ชาอู่หลงหอมหมื่นลี้ 100 กรัม ราคา 175 - 350 บาท ชาอู่หลงยอดน้ำค้าง 100 - 200 กรัม ราคา 175 - 350 บาท ชาอู่หลงโสม เกรด A 100 - 200 กรัม ราคา 230 - 460 บาท ชาอู่หลงโสม 100 - 200 กรัม ราคา 175 - 350 บาท ชาอู่หลงเบอร์ 12: 100 - 200 กรัม ราคา 150 - 300 บาท ชาอู่หลงเบอร์ 17: 100 - 200 กรัม ราคา 175 - 350 บาท ชาก้านเดียว 100 - 200 กรัม ราคา 175 - 350 บาท ชาเขียวมะลิอย่างดี 200 กรัม ราคา 300 บาท 500 กรัม ราคา 700 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 1,300 บาท ชาเขียวมัทฉะ 100 กรัม ราคา 400 บาท

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
31	ขำมะเลียง	ยอด ราคา 10 - 20 บาท/ก่ำ
32	ดีปลี	ผล อบแห้ง 500 กรัม ราคา 170 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 260 บาท 3 กิโลกรัม ราคา 750 บาท
33	แดง	เมล็ด 50 เมล็ด ราคา 399 บาท 100 เมล็ด ราคา 100 บาท
34	โตไม่รู้ล้ม	ทั้งต้น อบแห้ง 100 กรัม ราคา 120 บาท 200 กรัม ราคา 150 บาท
35	ตะคร้อ	ผล ราคา 70 - 99 บาท/กิโลกรัม
36	ตะเคียนทอง	เมล็ด ราคา 1 บาท/เมล็ด หรือ 100 บาท/กิโลกรัม 20 เมล็ด ราคา 45 บาท 50 เมล็ด ราคา 299 บาท 100 เมล็ด ราคา 399 บาท
37	ตะลิงปลิง	เมล็ด 10 - 50 เมล็ด ราคา 100 บาท ผล เชื่อม 100 กรัม ราคา 45 บาท ตากแห้ง 3 รส 350 กรัม ราคา 120 บาท ตากแห้ง 1 ขีด ราคา 25 บาท
38	ตัวเกลี้ยง	ยอด ราคา 5 - 10 บาท/ก่ำ
39	ตำว	ผล อบแห้ง 500 กรัม ราคา 99 บาท เชื่อม 1 กิโลกรัม ราคา 65 - 180 บาท ต้มสุก 200 กรัม ราคา 30 บาท
40	เทพทาโร	เมล็ด 100 เมล็ด ราคา 399 บาท
41	เนียง	ลูกเนียง ราคา 15 - 70 บาท/กิโลกรัม
42	บุกคางคก	หัว ราคา 340 - 380 บาท/กิโลกรัม
43	บอระเพ็ด	ต้นบอระเพ็ดสด 1 ต้น ราคา 20 บาท ต้นสด ราคา 70 บาท/ถุง ต้นสด ราคา 120 บาท/กิโลกรัม ต้นตากแห้ง ราคา 150 บาท/กิโลกรัม ชุดบอระเพ็ด 10 ท่อน ราคา 100 บาท

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
44	ปลาไหลเผือก	เมล็ด ราคา 2 บาท/เมล็ด ราก ตากแห้ง ราคา 100 บาท/ขีด ราคา 700 บาท/กิโลกรัม สด ราคา 300 – 400 บาท/กิโลกรัม
45	ประ	เมล็ด สด ราคา 50 บาท/กิโลกรัม อบแห้ง/คั่ว ราคา 120 บาท/ขีด แปรรูป ราคา 120 บาท/กิโลกรัม
46	ประตุป่า	เมล็ด 100 เมล็ด ราคา 100 บาท 150 เมล็ด ราคา 350 บาท 200 เมล็ด ราคา 100 บาท
47	ผักกูด	ต้น ราคา 10 - 20 บาท/มัด
48	ผักไผ่	ราคา 30 – 60 บาท/กิโลกรัม
49	ผักพุม	ใบ ราคา 50 บาท/กำ
50	ผักหนาม	ผักหนาม ราคา 30 บาท/ต้น ผักหนามต้นพันธุ์ ราก เหง้า ราคา 5 บาท/ต้น หรือ ราคา 100 บาท/กรัม ผักหนามถุงชำ ราคา 35 บาท/ถุง ผักหนามสด ราคา 10 - 20 บาท/กำ
51	ผักหวานบ้าน	ใบ ราคา 60 บาท/กิโลกรัม
52	ผักหวานป่า	ใบ ราคา 60 - 100 บาท/กิโลกรัม
53	ผักเหวียง	ใบ ราคา 39 บาท/แพ็ค หรือ กำ
54	ไผ่	ไผ่บง หน่อ ราคา 50 - 200 บาท/กิโลกรัม ลำไผ่ ราคา 10 - 50 บาท/ลำ
55	พะยุง	เมล็ด 200 เมล็ด ราคา 100 บาท 100 เมล็ด ราคา 80 บาท 120 เมล็ด ราคา 100 บาท 200 เมล็ด ราคา 399 บาท

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
56	พะยอม	เมล็ด 50 เมล็ด ราคา 30 บาท 100 เมล็ด ราคา 99 บาท
57	พริกไทย	พริกไทยอ่อน ราคา 60 – 70 บาท/กิโลกรัม พริกไทยเม็ด ราคา 180 – 250 บาท/กิโลกรัม
58	เพกา	ผล ผักขนาดเล็ก ราคา 10 บาท/กิโลกรัม ผักขนาดกลาง ราคา 8 บาท/กิโลกรัม ผักขนาดใหญ่ ราคา 4 - 5 บาท/กิโลกรัม
59	ไพล	หัวไพลสด ราคา 30 - 35 บาท/กิโลกรัม
60	ผักข้าว	เมล็ดพันธุ์ ราคา 100 บาท/30 เมล็ด น้ำมันผักข้าวเข้มข้น ราคา 249 - 259 บาท/ 100 แคปซูล ต้นพันธุ์ ราคา 100 บาท/ ต้น
61	มะขาม	ผล มะขามหวานสีทองเบอร์ใหญ่ ราคา 80 บาท/กิโลกรัม มะขามหวานสีทองเบอร์เล็ก ราคา 50 บาท/กิโลกรัม มะขามหวานสีชมพูเบอร์ใหญ่ ราคา 70 บาท/กิโลกรัม มะขามหวานสีชมพูเบอร์เล็ก ราคา 40 บาท/กิโลกรัม มะขามอ่อน ราคา 70 บาท/กิโลกรัม มะขามเปียกแคะเม็ด ราคา 72.50 บาท/กิโลกรัม ยอดอ่อน ราคา 70 บาท/กิโลกรัม
62	มะค่าโมง	เมล็ด ราคา 5 เมล็ด 79 บาท ราคา 100 เมล็ด 80 บาท ราคา 100 เมล็ด 150 บาท ราคา 100 เมล็ด 399 บาท ราคา 110 เมล็ด 100 บาท
63	มะตูม	ผลแห้ง ราคา 110 บาท/กิโลกรัม กล้า (เสียบยอดอายุ 3 - 5 ปี) ราคา 350 บาท/ต้น
64	มะกอก	ผล ราคา 30 บาท/กิโลกรัม
65	มะขามป้อม	ผล ราคา 30 - 35 บาท/กิโลกรัม
66	มะแขว่น (ก่าจัดต้น)	เมล็ด ราคา 400 บาท/กิโลกรัม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
67	มะคาเดเมีย	เมล็ด แบบดิบ 250 กรัม ราคา 245 บาท 500 กรัม ราคา 480 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 950 บาท เมล็ด แบบอบ(เต็มเม็ด) 150 กรัม ราคา 195 บาท 250 กรัม ราคา 285 บาท 500 กิโลกรัม ราคา 540 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 1,060 บาท เมล็ด แบบอบ(ซีก) 150 กรัม ราคา 180 บาท 250 กรัม ราคา 270 บาท 500 กรัม ราคา 480 บาท
68	มะค่าดีควาย	ผล ราคา 100 กรัม 30 บาท ราคา 500 กรัม 60 บาท ราคา 1 กิโลกรัม 160 – 180 บาท
69	มะดัน	ผล แปรรูปแบบแช่อิ่ม ราคา 500 กรัม 75 บาท ราคา 1 กิโลกรัม 149 - 160 บาท แบบอบแห้ง ราคา 25 – 75 บาท/กระปุก
70	มะนาวไม่รู้โห่ (หนามแดง)	กล่ำ ราคา 50-200 บาท/ ต้น
71	มะไฟ	ผล ราคา 50 - 80 บาท/กิโลกรัม
72	มะม่วงป่า	ผล ราคา 10 - 20 บาท/กิโลกรัม (เป็นชุด ราคา 30 - 40 บาท/ชุด)
73	มะเฒ่าสาย	ผล แปรรูปน้ำผลไม้ ราคา 35 บาท/180 มิลลิลิตร ราคา 179 บาท/500 มิลลิลิตร
74	มะรุ้ม	ใบ อบแห้ง ราคา 200 - 260 บาท/กิโลกรัม ฝัก ราคา 10 - 20 บาท/กิโล
75	มันปู	เมล็ด ราคา 50 เมล็ด 399 บาท ยอด ราคา 10 - 30 บาท/กิโล
76	เมี่ยง	ใบ แปรรูป ราคา 50 บาท/มัด

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
77	ยางแดง	เมล็ด ราคา 50 เมล็ด 289 บาท
78	ยางนา	เมล็ด 25 เมล็ด ราคา 10 บาท 100 เมล็ด ราคา 100 บาท
79	ย่านาง	ใบสด 1 บาท/ใบ ใบแห้ง 250 บาท/กิโลกรัม ผง 370 บาท/กิโลกรัม
80	ลัก	เมล็ด 25 เมล็ด ราคา 50 บาท 50 เมล็ด ราคา 250 บาท 100 เมล็ด ราคา 110 บาท
81	สมอพิเภก	สมอพิเภกขนาด 35 เซนติเมตร (1 ชุด 2 ต้น) ราคา 100 บาท สมอพิเภกแห้ง 500 กรัม ราคา 80 บาท สมอพิเภกแห้ง ราคา 110 บาท/กิโลกรัม สมอพิเภกแห้ง ราคา 3000 บาท/ 3 กิโลกรัม สมอพิเภกสูง 10 - 20 เซนติเมตร ราคา 25 บาท/ต้น
82	สมอไทย	ผลสด ราคา 20 - 45 บาท/กิโลกรัม ผลแห้ง ราคา 65 บาท/กิโลกรัม ผลแปรรูป(แช่อิ่ม) ราคา 90 บาท/500 กรัม
83	สะเดา	ยอด ราคา 8 - 20 บาท/กิโลกรัม หรือ กิโลกรัมละ 100 - 120 บาท
84	สะตอ	ผล แบบฝัก ราคา 500 - 700 บาท/กิโลกรัม (ฝักละ 7 - 10 บาท) แบบแกะเมล็ด ราคา 200 - 400 บาท/กิโลกรัม
85	ส้มแขก	ผล อบแห้ง ราคา 50 กรัม 25 - 45 บาท ราคา 100 กรัม 50 บาท ราคา 500 กรัม 250 บาท ราคา 1,000 กรัม 400 บาท
86	ส้มป่อย	ผล ราคา 1 กิโลกรัม 85 - 120 บาท
87	ลำรอง	ลูกลำรอง ราคา 430-580 บาท/ กิโลกรัม ลูกลำรองอบแห้ง ราคา 580 บาท/ กิโลกรัม กล้า ราคา 50 - 150 บาท/ ต้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
88	หญ้าหนวดแมว	อบแห้ง 50 กรัม ราคา 18 บาท 100 กรัม ราคา 20 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 125 บาท
89	หว่า	ผล ราคา 35 - 40 บาท/กิโลกรัม
90	หาด (มะหาด)	ผล แปรรูปเป็นสับู ราคา 27 บาท/ก้อน กล่ำ (สูง 15 - 80 เซนติเมตร) ราคา 50 - 200 บาท/ ตน
91	หนอนตายหยาก	สด ราคา 1 กิโลกรัม 350 บาท อบแห้ง 500 กรัม ราคา 155 บาท 1 กิโลกรัม ราคา 260 บาท 3 กิโลกรัม ราคา 750 บาท
92	หวาย	หน่อ ราคา 20 - 35 บาท/ มัด ผล ขนาด 20 มิลลิเมตรขึ้นไป ราคา 110 บาท/กิโลกรัม ขนาด 18 - 19 มิลลิเมตร ราคา 20 บาท/กิโลกรัม หวาย (ยาว 3-4 เมตร) ราคา 35 - 55 บาท/ เส้น
93	หม้อข้าวหม้อแกงลิง	ต้น ราคา 100 - 220 บาท
94	หม่อน	ผลสด ราคา 90 บาท/ กิโลกรัม น้ำหม่อน ขวดแก้ว 200 cc. ความเข้มข้น 25% ราคา 35 บาท/ขวด ขวดแก้ว 200 cc. ความเข้มข้น 100% ราคา 35 บาท/ขวด กล่ำ ราคา 50 บาท/ ต้น กิ่งพันธุ์ 45 บาท/ กิ่ง
95	เหียง	เมล็ด 100 เมล็ด ราคา 100 บาท 80 เมล็ด ราคา 80 บาท
96	เหรียง	เมล็ด 1 กิโลกรัม ราคา 200 บาท 5 กิโลกรัม ราคา 200 บาท 10 กิโลกรัม ราคา 180 บาท 20 กิโลกรัม ราคา 170 บาท

คู่มือชนิดพรรณไม้ที่แนะนำปลูกในพื้นที่ คทช.

ส่วนงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชนิดพรรณไม้	มูลค่าทางเศรษฐกิจ
97	อัญชัน	ต้นอัญชัน แบบถุงดำ ราคา 30 บาท/ต้น อัญชันสด 100 กรัม ราคา 30 บาท อัญชันแห้ง 100 กรัม ราคา 35 บาท 50 กรัม ราคา 20 บาท อัญชันอบแห้ง ออแกนิก 100 กรัม ราคา 125 บาท อัญชันตากแห้ง ราคา 300 บาท/กิโลกรัม
98	อะโวคาโด	พันธุ์ฟรังโก้ราคา 250 บาท/กิโลกรัม (4 - 5 ลูก) พันธุ์แฮส ราคา 185 บาท/กิโลกรัม (ลูกเล็ก 3 - 5 ลูก) ราคา 290 บาท/กิโลกรัม (ลูกใหญ่ 6 - 7 ลูก)
99	อบเชย	เปลือก 50 กรัม ราคา 290 บาท อบเชยแห้ง 100 % 500 กรัม ราคา 290 บาท อบเชยไร้ทิพย์ 100 กรัม ราคา 39 บาท อบเชยซินนามอน 500 กรัม ราคา 160 บาท อบเชยศรีลังกา 454 กรัม ราคา 365.70 บาท อบเชย 1 กิโลกรัม ราคา 480 บาท
100	เอื้อง	เอื้องกะเหรี่ยงร้อนปากเบ็ด ต้น กอเล็ก ราคา 100 - 150 บาท/กอ เอื้องกุหลาบกระเป๋าคิด ต้น ราคา 225 บาท/กอ เอื้องพญาไร้ใบ ต้น ราคา 50 บาท/ต้น เอื้องลีลา กอใหญ่ ราคา 450 บาท/กอ เอื้องหมายนาง ต้น ราคา 59 บาท/ต้น

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ และ สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำหรับภาพประกอบในเอกสารฉบับนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้นานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการนำไปใช้ประโยชน์และมูลค่าของพรรณไม้เพื่อนำมาประกอบการจัดทำเอกสารฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. 2562. **ความรู้สุขภาพ/สมุนไพร**
การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก : รางจืด. แหล่งที่มา:
http://healthydee.moph.go.th/view_article.php?id=357, 27 กรกฎาคม
2563.
- กรมป่าไม้. ม.ป.ป. **เหรียญ**. แหล่งที่มา: http://www.dnp.go.th/Pattani_botany/
[พันธุไม้/ไม้เอนกประสงค์/เหรียญ/เหรียญ.htm](http://www.dnp.go.th/Pattani_botany/), 6 กุมภาพันธ์ 2563.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2535. **มติคณะรัฐมนตรี**
ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ. แหล่งที่มา:
[http://www.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/previewer.](http://www.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/previewer.php)
php, 25 กรกฎาคม 2563.
- ขวัญหทัย ทนงจิตร, รักเกียรติ ขอบเอื้อ และองอาจ หาญชาญเลิศ. ม.ป.ป.
พันธุ์อะโวคาโด อาหารเพื่อสุขภาพ. แหล่งที่มา: [http://www3.rdi.ku.ac.th/](http://www3.rdi.ku.ac.th/exhibition/52/04-plant/kwanhatai/plant_00.html)
[exhibition/52/04-plant/kwanhatai/plant_00.html](http://www3.rdi.ku.ac.th/exhibition/52/04-plant/kwanhatai/plant_00.html), 25 กรกฎาคม 2563.
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **ดีปลี**. แหล่งที่มา:
[http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=223)
[=223](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=223), 23 มีนาคม 2563.
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **ฐานข้อมูลสมุนไพร:**
ปลาไหลเผือก. แหล่งที่มา: [http://www.phargarden.com/](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=149)
[main.php?action=viewpage&pid=149](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=149), 27 กุมภาพันธ์ 2563.
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **ผักหวานบ้าน**.
แหล่งที่มา: [http://www.phargarden.com/main.php?action=](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=77)
[viewpage&pid=77](http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=77), 23 เมษายน 2563.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **พริกไทย**. แหล่งที่มา:
<http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=151>,
23 มีนาคม 2563.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **พะยูน**. แหล่งที่มา:
<http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=249>, 20 เมษายน 2563.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **ย่านาง**. แหล่งที่มา:
<http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=148>, 23 มีนาคม 2563.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ม.ป.ป. **ส้มป่อย**. แหล่งที่มา:
<http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=285>, 24 มีนาคม 2563.

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ม.ป.ป. **ข้อมูลพรรณไม้**. แหล่งที่มา:
http://www.rspg.or.th/plants_data/index.htm, 4 ธันวาคม 2562.

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ม.ป.ป. **ข้อมูลพรรณไม้**. แหล่งที่มา:
http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_13_1.htm,
27 มีนาคม 2563.

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ม.ป.ป. **ข้อมูลพรรณไม้: ชะพลู**.
แหล่งที่มา: http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_27_1.htm, 24 มีนาคม 2563.

งานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า กลุ่มงานวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้. 2556. **การปลูกไม้ป่าโดยระบบวนเกษตร**. อักษร
สยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

- ดอกรัก มารอด. 2555. **นิเวศวิทยาป่าไม้ประยุกต์**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ม.ป.ป. **พืชผักพื้นบ้าน นครศรีธรรมราช 103 ชนิด: ผักพุม**. แหล่งที่มา: https://www.tungsong.com/NakhonSri/vegetable/group_3/3_16.html, 20 เมษายน 2563
- ธวัชชัย สันติสุข. 2555. **ป่าของประเทศไทย**. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- พันธุ์ไม้มงคลพระราชทาน. ม.ป.ป. **ยางนา**. แหล่งที่มา: http://www.dnp.go.th/EPAC/province_plant/ubon.htm, 20 เมษายน 2563.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. ม.ป.ป. **อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ**. แหล่งที่มา: <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php>, 6 กุมภาพันธ์ 2563.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2561. **ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้: ส้มแขก**. แหล่งที่มา: <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/5/3227b444>, 17 เมษายน 2563.
- เมดไทย. ม.ป.ป. **สัก**. แหล่งที่มา: <https://medthai.com/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%81/>, 20 เมษายน 2563.
- ราชันย์ ภูมา. 2559. **สารานุกรมพืชในประเทศไทย (ฉบับย่อ) เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา**. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- วัชร ประชาศรีสรเดช. 2542. **ผักพื้นเมือง ลูกประ**. แหล่งที่มา: http://area-based.lpru.ac.th/veg/www/Native_veg/v378.htm, 16 เมษายน 2563
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2562. **มะขาม**. แหล่งที่มา: <http://www.th.wikipedia.org/wiki/มะขาม>, 20 พฤศจิกายน 2562.

วิถีพอเพียง. ม.ป.ป. ภูมิปัญญาเกษตร 4,5,7,9 ชั้น. แหล่งที่มา:

[http://www.sites.google.com/site/vetherporpeanglife/
phumipayya-kestr-4-5-7-9-chan](http://www.sites.google.com/site/vetherporpeanglife/phumipayya-kestr-4-5-7-9-chan), 6 พฤศจิกายน 2562.

ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ
โดย สถาบันและพัฒนาชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

2561. **लगकगक**. แหล่งที่มา: [http://srđi.yru.ac.th/bcqy/page/
672/50.%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81
%E0%B8%AD%E0%B8%87.html](http://srđi.yru.ac.th/bcqy/page/672/50.%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%87.html), 8 เมษายน 2563.

สกุลกานต์ สิมลา. 2559. มะนาวโห่: พืชในวรรณคดีไทยที่มากมายด้วยประโยชน์.

แก่นเกษตร 44 (3): 557-566 อ้างถึง Kumar. S., P. Gupta and V. Gupta
K.L. 2013. *A critical review on karamarda (Carissa carandas*
Linn). Int. J. Pharm Bio Arch. 4(4): 637-642

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. **องค์ความรู้เพื่อการ
พัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) “กะหล่ำปลี”**. แหล่งที่มา:
<https://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/8>, 7 เมษายน 2563

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. **องค์ความรู้เพื่อการ
พัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) “ข้าวโพด”**. แหล่งที่มา :
<https://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/87>,
7 เมษายน 2563

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. **องค์ความรู้เพื่อ
การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) “ข้าวไร่”**.
แหล่งที่มา: <https://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/273>, 7
เมษายน 2563

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. **องค์ความรู้เพื่อการ
พัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) “มะค้ำดีควาย”**. แหล่งที่มา:
<http://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/243>, 7 เมษายน 2563

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. **องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) “หวาย”**. แหล่งที่มา:

<https://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/266>, 7 เมษายน 2563

สลิล สิทธิสังธรรม. 2549. **กล้วยไม้ป่าเมืองไทย**. สำนักพิมพ์บ้านและสวน, กรุงเทพฯ.

สลิล สิทธิสังธรรม และเพชร ตรีเพชร. 2553. **กล้วยไม้ป่าเมืองไทย 2**. สำนักพิมพ์บ้านและสวน, กรุงเทพฯ.

สุธรรม อารีกุล. 2552(ก). **องค์ความรู้เรื่องพืชป่าที่ใช้ประโยชน์ทางภาคเหนือของไทย เล่ม 1**. บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

สุธรรม อารีกุล. 2552(ข). **องค์ความรู้เรื่องพืชป่าที่ใช้ประโยชน์ทางภาคเหนือของไทย เล่ม 2**. บริษัท อมรินทร์ บุก เซ็นเตอร์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

สุธรรม อารีกุล. 2552(ค). **องค์ความรู้เรื่องพืชป่าที่ใช้ประโยชน์ทางภาคเหนือของไทย เล่ม 3**. บริษัท อมรินทร์ บุก เซ็นเตอร์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

ส่วนส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้. 2558. **T-Sator**. แหล่งที่มา: <http://www.forest.go.th/nursery/t-sator/>, 6 ธันวาคม 2562.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ม.ป.ป. **ฐานทรัพยากรพืชพื้นถิ่นล้านนา โครงการย่อยที่ 1 การศึกษาฐานทรัพยากรพืชพื้นถิ่นล้านนาเพื่อการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาหารพืชพื้นถิ่นล้านนา**. แหล่งที่มา: http://lpbjcnx.com/download/pdf/04ฐานข้อมูลพืช_รวม.pdf, 25 กรกฎาคม 2563.

สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้. ม.ป.ป. **ชิงชัน**. แหล่งที่มา: http://biodiversity.forest.go.th/index.php?option=com_dofplant&id=811&view=showone&Itemid=59, 20 เมษายน 2563.

สำนักงานหอพรรณไม้. 2555. **คู่มือเลือกชนิดพรรณไม้เพื่อปลูกป่าป้องกัน
อุทกภัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช,
กรุงเทพฯ.

สำนักงานหอพรรณไม้. 2556. **คู่มือเลือกชนิดพรรณไม้เพื่อปลูกป่าป้องกัน
อุทกภัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ
พันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.

สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2552. **ป่าเต็งรังแม่น้ำภาชี**. สำนักงาน
หอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.

สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2560. **สารานุกรมพืชใน
ประเทศไทย (ฉบับย่อ): มะรุม**. แหล่งที่มา:

<http://www.dnp.go.th/botany/detail.html>, 6 ธันวาคม 2562.

สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2560. **สารานุกรมพืชใน
ประเทศไทย (ฉบับย่อ): หมากหมก**. แหล่งที่มา:

<https://www.dnp.go.th/botany/detail.aspx?wordsnamesci=Lepionurus0sylvestris0Blume&checkwordscilink=y%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88>, 19 เมษายน 2563.

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ. ม.ป.ป. **คู่มือ การจัดทำที่ดินทำกินให้ชุมชนตาม
นโยบายรัฐบาล**. แหล่งที่มา: [http://www.dol.go.th/publicland/
DocLib3/workbook/kttwhite.pdf](http://www.dol.go.th/publicland/DocLib3/workbook/kttwhite.pdf), 24 ตุลาคม 2562.

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้. 2560. **การปลูกสมุนไพรรักษาพื้นที่ป่าชุมชน
“ขมิ้นชัน”**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช. 2551. **คู่มือศึกษากล้วยไม้ป่า เล่ม**

1. กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายาก และใกล้สูญพันธุ์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.

สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้. 2553. **ไม้ไผ่ในประเทศไทย.**

อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้. ม.ป.ป. **อบเชยเทศ.** แหล่งที่มา:

<http://www.forprod.forest.go.th/forprod/techtransfer/document/เกร็ดความรู้/11.สาระพรรณไม้/78.อบเชยเทศ.pdf>, 6 กุมภาพันธ์ 2563.

สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. ม.ป.ป. **ไม้ยางนาและไม้ในวงศ์ไม้ยางเล่ม 3:**

นานาสาระเกี่ยวกับไม้วงศ์ยาง. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

2562. **รายละเอียดข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี "เงาะ".** แหล่งที่มา :

<http://www.eculture.rbru.ac.th/ID120%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%B0>, 6 เมษายน 2563.

องค์การสวนพฤกษศาสตร์. 2558. **ผักเมี่ยง.** แหล่งที่มา: [http://](http://www.qsbg.org/Database/BOTANIC_Book%20full%20option/search_detail.asp?Botanic_ID=1088)

www.qsbg.org/Database/BOTANIC_Book%20full%20option/search_detail.asp?Botanic_ID=1088, 11 เมษายน 2562.

องค์การสวนพฤกษศาสตร์. 2554. **กาแฟอาราบิก้า.** แหล่งที่มา:

<http://www.qsbg.org/database.html>, 4 ธันวาคม 2562.

องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน. 2559. **มะคำติควาย.** แหล่งที่มา:

<https://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/243>, 6 เมษายน 2563.

อุทิศ กุณอินทร์. 2542. **นิเวศวิทยา พื้นฐานเพื่อการป่าไม้.** คณะวนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- อุทิศ ภูอินทร์. 2542. นิเวศวิทยา พื้นฐานเพื่อการป่าไม้. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. อ้างอิง Hanson, H. C., and E. D. Churchill. 1965. **The Plant Community**. Reinhold Publ. Corp, New York.
- อุทยานหลวงราชพฤกษ์. ม.ป.ป. **พรรณไม้ : ผักไผ่**. แหล่งที่มา: <http://www.royalparkrajapruek.org/Plants>, 6 เมษายน 2563.
- อุทยานหลวงราชพฤกษ์. ม.ป.ป. **พรรณไม้ : ผักเหมียง**. แหล่งที่มา: <http://www.royalparkrajapruek.org/Plants>, 6 เมษายน 2563.
- Marod, D., P. Duengkae, U. Kutinatara, S. sungkaew, C. Wachrinrat, L. Asanok and N. Klomwattanukul. 2012. The influences of an Invasive Plant Species (*Leucaena leucocephala*) on Tree Regeneration in Khao Phuluang Forest, Northeastern Thailand. **Kasetsart Journal (Natural Science)** 46:39-50.



กรมป่าไม้

61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ : 0 2561 4292-3 ต่อ 5408

โทรสาร : 0 2561 4292-3 ต่อ 5449

www.forest.go.th